ELU PARIMAD AASTAD

1968 - 1972

2012

Mingis elujärgus hakkavad inimesed meenutama möödunut, kirja panema mälestusi, tahtes justkui läbi nende mälestuste uuesti tagasi jõuda oma noorusaega. Kas suudame neid mälestusi elustada, kas need võiksid ka teistele huvi pakkuda?Siia mälestusteraamatusse on kogutud meie kursuse tudengiaja mälestused aastatest 1968 1972, mil õppisime Eesti Põllumajanduse Akadeemias metsandust. Käesoleva aasta jaanuaris möödus sellest 40 aastat, mil sulgesime endi järel pikkadeks aastakümneteks EPA peahoone, ühiselamutubade ja loenguruumide uksed.

Suurim tänu teile, kes te oma mälestused saatsite. Usun, et see kaunis mälestusteraamat suudab natukenegi elustada mälestusi meie tudengielust Tartus ja viia meid tagasi noorusaega, mis meist üha kaugemale jääb.

Head lugemist ja meenutamist!

Helju Leosk(Ahun)

Tartusse tudeerima

!967.a. lõpetasin Valga I Keskkooli. Kuhu edasi? Teadsin, et Tallinna ma minna ei taha ning õpetajakutse mind ei huvita. Ema soov aga oli, et õpiksin hambaarstiks. Ise ei osanud sellest midagi arvata. Raamatupoest ostsime sõbranna ja kaua-aegse pinginaabri Tiiuga brošüürid, kus tutvustati edasiõppimise võimalusi. Tegelikult pakkus huvi mulle Räpinas aiandus ja EPA-s metsandus. Tiiut Räpinas õppimine eriti ei huvitanud ja nii otsustasime Tartu ja EPA kasuks. EPA erialasid uurides jäime ikka ja jälle metsanduse juurde. Mets polnud mulle võõras, olin sündinud ja kasvanud maal, Valga linnast 4 km kaugusel Võru raudtee ääres raudtee kasarmus. Naabruses oli Valga metskonna Metsamaja metsavahi pere, kus kasvasid minu ja noorema õe Malle vanused poisid. Et raudteeäärset heinamaad hoiti talveheina tegemiseks, karjatasime oma loomi metsas. Risti ja põiki said lehmade-lammastega läbi käidud mõlemal pool raudteed asuvad Valga metskonnale kuuluvad metsad ja metsalagendikud, teada olid meil mustika, vaarika ja pohlakohad, jõhvikasood ja seenemetsad. Mets oli osa meie elust ning metsa-asjandust edasi õppida polnud sugugi halb mõte, kuid hirmu naha vahele ajasid metsandusse astumisel füüsika, matemaatika ja keemia eksamid ning sisseastumisel suur konkurss. Ei olnud Tiiuga endas kindlad, kas suudame konkureerida. Lõpuks tegime kõhkleva valiku, et viime paberid sisse siiski stomatoloogiasse. Nii sõitsime 5 juuli hommikul Tiiuga Tartu Ülikooli pabereid sisse viima. Oh kui hirmutav oli see maja oma suurte sammastega! Pugesime arglikult uksest sisse kõrge lae ja paljude ustega hämarasse jahedasse koridori. Ei osanud kuhugi poole minna, polnud kuskil silti, mis meid suunaks, uste peal nimed, mis polnud meie jaoks. Ka ei olnud ühtegi inimest koridoris, kellelt küsida, kuhu sisseastumise avalduse annaksime. Kõndisime nõutult mööda koridori ja lõpuks läksime tasakesi poolpimedast koridorist uuesti tänavale päikese kätte. Mida edasi teha? Tiiu arvas, et aega on paberite sisseandmisega, läheme külla Ruth Jaanile, kes tema sugulane ja õpib EPAs metsandust viimasel kursusel. Sõitsimegi bussiga Ruhtile külla, kes elas vanematega uhkes individuaalmajas, mida ümbritses imeilus ja hooldatud aed pisikese veesilmaga. Ruth oligi kodus ja võttis meid rõõmsalt vastu. Tiiu räägib, et tuleme pabereid Tartu sisse viima - metsandusse ei julge eksamite pärast, ülikooli eriti aga ei taha. Ruth aga julgustas meid pabereid sisse andma just metsandusse, rääkis toredatest õppejõududes, õppeainetest, mis silmaringi avardavad, näitas pilte praktikast Järvseljal, rääkis toredaid ja lõbusaid lugusid üliõpilaste elust. Ruthi julgustavad sõnad said otsustavaks ja nii sõitsime tagasi linna ja otsejoones EPA peahoonesse.See oli hoopis sõbralikum maja, avar koridor ning riidehoiutädi juhatas kohe meid õige ukse taha ja andsime ilma kõhkluseta oma paberid metsandusteaduskonda sisse astumiseks. Nüüd oli see tehtud! Saime vajalikud ettevalmistusmaterjalid eksamiteks ja informatsiooni eksamite kohta. Saime teada, et vastu võetakse ainult 25 ja konkurss võib tulla suur, 3-4 soovijat kohale. Konstultatsioonid algasid 26 juulil ja eksamid 1 augustil. Sõitsime rongiga rahulolevatena koju. Kodus oli kõigi ehmatus suur. Õde Mallele tegi see aga väga nalja, et ma metsavahiks hakkan õppima.

Augustis algasid konsultatsioonid ja eksamid. Elasime Tiiuga Nooruse 1 ühiselamus II korrusel tuba 82, mis oli tihedalt kahekordseid narisid täis ja kohti oli siin 30-nele tüdrukule. Tüdrukuid oli seal igast ilmakaarest, oli lõbusaid ja jutukaid ja omaette olijaid, tehti nalja ja naerda sai palju. Raamatukauplusest olid ostetud meil füüsika, keemia ja matemaatika eksamiteks vajamineva materjaliga brosüürid. Kõige parem aeg õppimiseks oli varahommik, kui enamus magasid, siis oli tuba vaikne ja sai segamatult õppida. Nii õppisime hommikuhämaruses oma naridel esimeseks eksamiks, mis oli füüsika

Käisime konsultatsioonidel, kus oli palju rahvast, kes kõik mingit eriala tahtsid õppima minna. Ei tundnud me kedagi ega suhelnud eriti kellegagi, oli hea, et Tiiuga sain kahekesi olla, muidu oleksin ennast nii üksikuna

tundnud. Ühiselamutoas tüdrukud valgustasid meid, et füüsika ongi selleks esimene eksam, et suurem läbikukkumine läbi viia. Eksamile läksin suure hirmutundega. Olin kindel, et ülesannet ma piletis ära ei lahenda. Eksamit võttis vastu meesõpetaja, tõsine ja konkreetne, Karolin oli nimi. Võtsin pileti ja hakkasin seda ette valmistama. Oligi nii, et kui kahele suulisele punktile oskasin jutu valmis teha, siis ülesanne jäi poolikuks - viimane tehe tegemata ja lõppvastus saamata. Pärast eksamit loeti ukse taga hinded ette, minu hinne oli 3 ja Tiiu oli läbi kukkunud. Olime ehmunud, pisarad tulid mõlemil silma. Mul oli südamest kahju, et Tiiuga nii juhtus.. Tiiu oli nii löödud ja tujust ära, pakkis oma asjad ja sõitis tagasi koju. Kõige hullem oli see, et enam polnud Tiiul võimalik ka kusagil mujal proovida, sest eksamid käisid juba igal pool. Aga ega minulgi veel midagi kindlat polnud. Kolm eksamit oli ees ja keemia ning matemaatika polnud mul ka kunagi tugevad olnud. Hakkasin kohe valmistuma keemia eksamiks. Hommikul kell viis, kui juba nii palju valgust toas oli, et silm kirjatähti seletama hakkas, olin oma naril ninapidi keemia konspektides. Kõik need kolm päeva õppisin hoolega. Eksam oli peahoones paremat kätt ühes suures ruumis. Ukse taga närveerisid sisseastujad. On meeles üks uhke ja kena pikkade tumedate juustega tüdruk, küüned pikad ja värvitud, moodsalt riides. Ütles, et on Tallinnast keemia eriklassist ja tahab metsandust õppida ning on oma poisiga siin, kes teda eksamitel toetab. Mul vajus süda saapasäärde, et püüan võistelda siin keemia eriklassi tüdrukuga ja kes juba oma hea välimusega eksamikomisjonile muljet avaldab. Ja kui ta eksamiruumist välja tuli ja teatas, et läbi kukkus, mõtlesin, et ei lähegi eksamile. Olin kahevahel, kuid siiski läksin südamevärinaga eksamiruumi. Võtsin pileti ja tundsin kergendusega, et tean neid punkte, ka ülesannet oskasin ja hindeks oli 5.

Ma ei uskunud oma kõrvu, olin nii õnnelik. Ees ootas aga matemaatika eksam ja hakkasin selleks kohe õppima.

Ühel ööl oli väga tugev tuul. Juba päev oli tuuline ja vihmane ning majast ei tahtnud väljagi minna. Mäletan, et ärkasin öösel üles suure tuule kohina, vilina ja vihma peale, mis vastu akent sadas. Õues oli päris torm, osa tüdrukuid olid ka üles ärganud. Kuulsime, kuidas äkki suure klaasiklirinaga kukkus kuskilt kõrgemalt korruselt alla üks aken koos raamidega. Hommikuks oli tormituul vaibunud, tänavad olid täis puude oksi, lehti ja muud prahti. Ees ootas aga mate eksam.

Mäletan selgelt, kuidas võtsin pileti ja istusin ettevalmistuslaua taha piletit ette valmistama. Ka siin oli piletis kolmandaks ülesanne. Kaks esimest punkti valmistasin kiiresti ette, neid oskasin, aga ülesanne jäi pooleli, sest ei suutnud meenutada ühte valemit lõpptulemuse saamiseks.

Läksin vastama ühe juba keskeas naise juurde, kellel tumehallid keskelt lahku kammitud sirged juuksed hästi pead ligi kammitud ning klambritega kinni sätitud. Ta oli hästi rahulik ja mulle tundus, et väga heatahtlik. Sain hiljem teada, et see oli Linda Meijel. Hakkasime ülesannet vaatama, ütlesin, et ei tule mitte meelde see viimane valem. Ta küsitles mind veel selle ülesande koha pealt ja saatis mind oma kohale mõtlema. Ja siis tuli äkki see valem mulle meelde ja tegin ülesande lõpuni. Hindeks oli 5. Süda tahtis rõõmust välja hüpata! Jäi teha veel eesti keele kirjand, mida ma ei kartnud. Kirjandit kirjutasime Vanemuises suures ringauditooriumis. Siin olid koos kõik sisseastujad. Kirjandi teemad olid tahvlile kirjutatud. Valisin Tammsaare ja kirjutasin Krõõdast ja tööst “Tõde ja õigus” alusel. See oli hea teema ja sulg ja mõte hakkas jooksma. Aga milleski ei saanud kindel olla. Hinnete teadasaamiseks kogunesime järgmisel päeval peahoonesse II korruse koridori trepile. Loeti ette kirjandi hinded ja mul oli see 5. Süda hõiskas sees, kuid kas olid aga need pallid piisavad, et sisse saada. Järgmisel päeval tuli minna dekaani professor Endel Laasi vestlusele, ka tema antud punktid olevat olulised. Oli kuulda, et dekaan on suur spordi pooldaja ja eelistab sporditegijaid. Kartsin natuke seda vestlust, kuid dekaan oli sõbraliku olemisega ja muidugi tundis ta kohe huvi, et kuidas on mul suhted spordiga. Tema küsimused ja laused olid kuidagi lühikesed, konkreetsed ja järsud. Suurte saavutustega ei

olnud mul uhkustada, kuigi kooli ajal sai tegeletud kõigega ja spordivõistlustel alati osaletud.

Koridoris nägin tulevast kursuse juhendajat Olev Otti, kellelt julgesin küsida, et kas 18 palliga on mul lootust sisse saada. Ta ei osanud midagi öelda, ütles, et konkurss on suur, kuskil 80 sisseastujat. Järgmise päeva hommikupoole oli peahoone fuajeesse üles pandud metsandusosakonda sissesaanute nimekiri.

Olin seal üksinda nimekirja lugemas.Otsisin südamevärinaga kõigepealt oma nime ja ma olin seal olemas! Küll oli hea tunne ja suur kergendus, olin äraütlemata rõõmus. Siis hakkasin lugema teisi nimesid, nimekirjas oli 25 metsanduse tudengit:

Ahun Helju
Grigor, Ahto
Karlson, Valdeko
Kuldkepp, Enno
Kukk, Arved,
Kübarsepp, Olavi
Laatsit, Maano
Leito, Tiit
Mägi, Jaan
Mälk, Merle
Neemre, Henn
Nõmme, Hanno
Orula, Agu
Pohlak, Kalju
Philips, Erik
Raadik, Vello
Raudkivi, Vilve
Ratasepp Enn
Rips, Heiki
Siimets, Ülo
Sirkas,Ilmat
Tauts, Arvo
Toss, Mall
Veski, Livia
Zimmermann, Livia

Otsisin tüdrukute nimesid Merle, Mall, Livia, Liivi, Vilve. Ainult 6 tüdrukut koos minuga!

Kust on nad pärit, millised nad on, kuidas hakkame omavahel sobima? Hakkasin lugema poiste nimesid Hanno, Valdeko, Henn, Ahto, Maano jne. Kõik nii kummalised nimed, meil klassis ega isegi mitte paralleelis polnud selliseid nimesid. Millised need poisid küll ise on nende nimede taga? Nii ma seal arutlesin endaga ja lugesin ikka ja jälle neid nimesid justkui tahtes neid pähe õppida. Korraga märkasin, et nimekirja on tulnud uurima üks heledapäine siniste silmadega kena tüdruk. See oli julge tüdruk, sest alustas minuga kohe juttu. Sain teada, et on Vilve Raudkivi, pärit Rakvere kandist Viru-Jaagupist ning tulnud samuti metsandust õppima.. Tuli jutuks, et ta soovib saada ühiselamu kohta nagu minagi. Tegi ettepaneku, et võiksime ühes toas hakata elama. Tundsin rõõmu, et olin tutvunud ühe oma tulevase toakaaslase ja kursuseõega. Ühiselamu paiknes Nooruse tänaval ja toad pidid selguma esimesel koolipäeval. Nüüd võis rõõmsa meelega rongiga tagasi koju sõita ja hakata ettevalmistusi tegema esimeseks koolipäevaks Tartus. Aega polnud selleks enam palju jäänud.

Tudengi-elu algus

Ava-aktusele peahoonesse 1.septembril oli tulnud palju rahvast. Kohal olid nii vanemate kursuste tudengid kui ka noored “rebased.” Vanemad tudengid uudistamas, kuidas ”rebased” kartlikult seina ääri mööda hiilivad ja millised üldse välja näevad. Olid mõned tuttavad sisseastumise ajast ühiselamutoast ja kohtasin ka Vilvet.

Osadele esmakursuslastele, kes sisseastumiseksamitel paremaid tulemusi said, anti aktusel kätte üliõpilaspiletid.

Pärast aktust sõitsime Vilvega bussiga 11 A Nooruse t. 1 ühiselamusse tuba saama. See aiaga ümbritsetud suur 5 kordne hall ja paljude akendega maja oli tuttavaks saanud juba sisseastumiseksamite ajal ja pidi meie koduks saama nüüd 4,5 aastaks.

Sisenedes ühiselamusse sattusime avarasse vahekäiku, kus asus paremat kätt telefonikabiin ja mõni trepiaste ülespoole istus vasakul väikese laua taga valvur.

Siit hargnes mõlemale poole kitsas ja hämar koridor kus näha nummerdatud toauksed. Valvurile tuli teada anda, kuhu tuppa on minek. Hiljem, kui talle näod meelde hakkasid jääma, enam seda teada ei tahetud, küll aga tuli poistel ja teistel võõrastel jätta valvuri juurde alati oma õpilaspilet või dokument ja öelda toa nr. kuhu minnakse. Kord oli vali, kell 10 pidid poisid ühiselamust kadunud olema, kui avastati valvelauast poiste üliõpilaspileteid, käis valvur tubade ukse taga meelde tuletamas kojuminekust. Halvemal juhul võis ka komisjon eesotsas komandant Hundiga toa ukse taga olla ja sisselaskmist keset ööd nõuda, kui kontrollkäike tehti.

Meie toa numbriks sai 60 ja tuba asus II korrusel kohe selle toa vastas, kus olin sisseastumiseksamite ajal olnud. Toa aken asus tänava poole kohe välisukse kohal. Meie arvates oli see väga hea tuba, asus päikese poole, oli valge ja aknast oli hea jälgida üliõpilaste liikumist nii ühiselamusse kui ka sealt välja. Toas oli 4 reformvoodit ja 4 öökappi,

keset tuba nelinurkne laud, raamaturiiul ja üks seinariiul voodi kohal kohe paremat kätt. Veel oli kummalgi pool ust seinakapid üleriiete jaoks ja selle peal väike riiul pesu jaoks, all aga riiul jalanõude jaoks. Seespool oli lae all pikk kitsas ustega seinakapp raamatute ja muu tarvis. Eelmised elanikud, agronoomid, olid siit välja läinud ja jätnud meile siia oma vanad konspektid, raamatuid ja muud paberipahna. Võtsin omale koha ukse juurde paremat kätt. Tuppa tulid veel Mall Toss Viljandist, kes ka metsandust õppima hakkas. Helju Vaiksaar Karksi-Nuiast sattus meie tuppa juhuslikult. Mall oli teda kohanud meie koridoris voodipesu pakiga ja küsinud, et kuhu tuppa minek, mille peale Helju öelnud, et tuba polegi. Mall öelnud, et meil üks koht vaba ja kas ei soovi tulla. Helju kohe nõus ja nii oli meie tuba komplekteeritud. Helju oli sisse saanud maaparandusse ja oli ainuke tüdruk oma kursusel poiste seas. Ka meie tõime alt komandandi juurest madratsid, padjad, voodipesu ja tekid. Madratsid olid määrdunud, püüdsime seal valida omale puhtamaid, sama lugu oli patjadega, olid teised nii kollase värvi saanud. Otsisime padjavirnast puhtamaid patju, mõne viisakama ehk leidsime. Vilve sai omale pea-aegu uue ilusa pruuni ja sooja teki, kuid ka meie saime enam-vähem puhtad tekid. Lauale saime puhta valge laudlina. Saime teada, et ühiselamu üür on 1 rubla kuus ja pesuvahetus 1.50 rbl.

Läksime tutvuma ühiselamuga. Toauksest väljudes kulges mõlemale poole hämar, pikk ja kitsas pruuniksvärvitud laudpõrandaga koridor. Koridori otstes olid aknad, kuid enne lõppu käändus väike koridor, kust viis nii alla kui ülakorrusele trepp. Mõlemal pool koridori olid aga tubade uksed. Vasakule minnes jäi paari toaukse järel paremale söögituba , mille kõrval oli köök. Söögitoas oli keset ruumi pikk laud aknani ja kummalgi pool seinas kahes reas seinas söögikapid maast pea laeni, milledel ees beeziks värvitud vineerist mõne suurema õhutusauguga uksed. Ustele oli võimalik ette panna tabalukud, et võõrad kappi ei pääseks. Köögis kaks nelja auguga üpris kasimata gaasipliiti ja üks päris määrdunud ja rasvane kraanikauss, kraanist tuli ainult külma vett. Keset kööki oli aga suur puupliit. Köök jättis armetu ja kasimata mulje.

Koridori lõpus olid WC-d ja pesemisruumid. Pesemisruumis olid kummaski seinas kuskil 5-6 kraanikaussi, kust tuli ainult külma vett. Kraanikausside tagused seinad olid kaetud helesiniste glasuurplaatidega, mis olid kohati seinast kadunud. Ühest otsast teise oli veetud pesunööre, mis olid välja veninud ja ripakil. Ruum oli kõle, külm ja niiske ja jäi selliseks kuni meie kooliaja lõpuni. WC-s olid ühes seinas reas 6-7 laudadest ehitatud vaheseintega kabiini, kus kõigis WC potid., mis roostesest veest päris pruuniks värvunud. Edaspidine elu näitas, et siin oli tihti ummistusi ja kasimatust, et kabiini sissegi ei tahtnud minna.

Hakkasime ühiselt toas korda looma. Vedasime välja eelmiste elanike-agronoomide konspektid ja paberipahna. Pidasime plaani, mida teha, et tuba kodusemaks muuta. Otsustasime panna uue tapeedi, kokku klappida rahad ja osta aknale uued külgkardinad samuti raadio, kuigi toas oli ka krapp, mis meile selgehäälselt uudiseid edastas ja ka muusikat. Plaanid peetud, läksime linna tapeeti ja tapeedi liimi ostma. Valisime omale roheka tapeedi ülevalt alla laiema triibuga, mille sees justkui mingid kohvikannud on. Ostsime külgkardinariide kollaka ja roheka ruudulise, sellest lõikasime välja veel kardina seinakappide ette, mis eraldas need toast ja moodustas justkui väikese esiku tuppa sisenemisel. Ka suure raadio ostsime koos plaadimängijaga.

Ühel õhtupoolikul võtsime koos ette tapeedi seinapanemise, eelmine päev oli juba ajalehed seina liimitud. Saime sellega kenasti hakkama. Hommikul ärgates tabas meid aga ebameeldiv üllatus tapeet oli koos ajalehtedega ülevalt äärest lahti löönud ja oli poolest seinast kaares voodite kohal ripakil. Olime nördinud ja ei saanud aru, mida valesti küll teinud olime. Ostsime uue tapeedi, enam ajalehti seinale ei pannud, küll aga kraapisime terasharjaga lahtist krohvi seinalt maha ja panime tapeedi uuesti seina. See jäi kindlalt seisma kuni meie lahkumiseni sellest toast.

Kui said üles pandud uued külgkardinad ja samasugused kardinad ka ukse juurde väikese koridori ette ja lauale valge lina, olime saanud omale mõnusa toa. Mall pani oma voodi taha veel seinavaiba ja sellele

hobusepildi. Malle lemmikud olid hobused ja õige varsti hakkas ta ratsutamas käima, aga meie koos Vilvega Looduskaitseringis.
Õhtuti oma voodites enne uinumist, tuba valgustamas hämar tänavavalgustus ja raadio armatuurlaua tuled, rääkisime maailma asjadest, päevasündmustest, loengutest, saateks tasane muusika. Need sügis-talvised mõnusad õhtutunnid enne uinumist meenuvad sageli siiani.

Voodil on näha Malle Rootsist toodud õlakott

Öösiti kimbutasid meid aga lutikad. Kõige rohkem kimbutasid nad millegipärast Malle. Mallel oli lutikajahi jaoks öökapil valmis pandud isegi taskulamp. Tavaliseks sai öösiti tekiääre alt vaadates vaatepilt, kui Mall taskulambiga oma tekialust valgustades lutikaid otsib ja need nööpnõela otsa ajab. Meie ei saanud tunda lutikahammustusi ja kui Helju ühekorra tähendas, et mitte aru ei saa, miks lutikad ainult Malle ründavad, näitas Mall Helju voodi otsa juures seistes seinale, kus nagu tellitult kaks lutikat mööda tapeeti lae poole ronisid. Mitmel korral käidi ka lutikatõrjet tubades tegemas.
Mind hakkasid tüdrukud kutsuma Pisikeseks, et oleks kergem omavahel suhelda, sest suhtlemine kahe Heljuga tekitas kogu aeg segadust.
Meie kursuse teised tüdrukud Merle Mälk, Livia Müür ja Livia Zimmermann said omale toa nr.66. Et toas oli kaks Liivit, sai väiksem omale nimeks Väike-Liivi ja suurem Suur-Liivi.
II kursuse hilissügisel tuli meie kursusele uus tüdruk Lea Toom, kes elas meie ühiselamu lähedal med.kooli ühiselamu otsas pisikeses 1 toalises köögiga korteris koos ema , kasuisa ja vanema vennaga, kel oli mingi puue ja kelle mõistuski polnud päris korras. Lea oli sportlik, helepruunide natuke lainesse hoidvate lühikeste juustega ja tavaliselt ikka pikkades pükstes ja spordidressides. Ta hästi seltskondlik, humoorikas ja alati tabavate ütlustega. Least sai meie alaline külaline ühiselamutoas ja koos veedetud palju mõnusaid õhtuid. Ta oli sporditüdruk, tegeles suusatamisega, käis palju võistlemas, treenis palju ja viibis treeninglaagrites. Tihti tõi meile mitukümmend tahvlit šokolaadi, mida talongide alusel sportlased said. Tema harrastuseks oli fotografeerimine ja nii said meie tegemised ja üritused Lea poolt ka üles võetud ning käisime siis Lea pisikeses toas poole ööni pilte tegemas. Tol ajal käis televiisoris “Horoskoop” , Leal oli kodus pisike must-valge televiisor ja nii läksime terve toaga tema juurde horoskoobi laule kuulama-vaatama.
Med. kooli ühiselamul oli samas kõrval suur aiamaa kus kasvatati juurvilju ja kutsusime seda “abimajandiks”. Kui häda päris käes oli, tõime sealt sügiseti vahel mõne kapsapea ja muudki, et näljahädast jagu saada. Meie Nooruse taga laiusid aga avarad karjamaad, kus juba kevadel lehmi karjatama hakati. Ja võilillede õitsemise ajal oli siin imeilus. Käisime siin võilillede keskel päevitamas, kuid lehmad käisid meid uudistamas ja segamas ning leidsime, et kõige turvalisem paik päevitamiseks oli siiski Lea kodu lähedal toomingate all ühe kinnikasvanud tiigi ääres. Siin õppisime kevadeti lõhnavate toomingate all päevitades arvestusteks ja veetsime niisama aega.
Mäletan toa tüdrukutega ühel soojal õhtupoolikul jalutuskäiku ühiselamu lähedal

olevasse kopsuhaigla parki. Istusime ühes kõrvalises kohas, maitsesime veini ja meil oli omavahel nii palju rääkida .

Pargis.

"Teise" poisid

Õige varsti tulid meid Nooruses üle vaatama metsanduse II kursuse poiste kamp- Jaak Odrats, Hans Puunurm, Olev Otsus, Allo Kurvits. Tegid meiega tutvust ja valgustasid meid loengute ja õppejõudude koha pealt. Kiitvaid sõnu ütlesid nad meie dekaani Endel Laasi, keda Konksuks hüüti, kohta. Kuigi dekaan paistis olevat väga tõsine ja nõudlik, hoidvat ta metsamehi väga. Ka saime teada, et tänu dekaanile, saab stippi isegi siis, kui eksamitel mõned kolmed sisse tulevad. Seda kogesime edaspidi tõesti, et haruharva jäi mõni hinnete tõttu stipist ilma. Stipp oli 30 rubla ja see oli tudengitele suureks toeks. Vahel oli poistel kaasa võetud ka teisi oma kursuse poisse, kes meiega tuttavaks tahtsid saada. Sageli käis kitarriga Toivo Kalling. Saime kuulda Toitsi esituses laule, mida tudengid laulsid nagu "Kallim", "Kallikene" "Kauboi"," Muinasjutt õnnest", väliseestlaste laulud "SiniIII", "Õnnepäike" jt . Mul oli kodunt toodud akordion ja Hans mängis seda hästi, samuti laulis hästi. "Teise poisteks" jäid nad meie kõnepruuki kuni nende kooli lõpetamiseni.

Järvseljale

Septembris ootas meid ees kohe sügisene tööpraktika Järvseljal. Ootasime põnevusega Järvseljaga kohtumist, samuti tutvumist oma kursuse poistega. Järvseljale sõitsime liinibussiga, tee oli pikk ja kruusane ning mõlemal pool teed oli aina mets. Kohale jõudes võttis meid vastu väike külake metsade keskel. Läksime jalgsi oma kottidega mööda kruusateed ühiselamuteni. Ilm oli soe ja päikseline. Üliõpilaste jaoks oli ehitatud kaks laudvooderdusega ühiselamut, mis olid täpselt ühesugused ja asusid üksteisest kümmekonna meetri kaugusel. Kummalgi majal oli põhja poole 5 suurt akent, mis olid tubade aknad ning lõuna pool suured koridori aknad. Majja sisenedes võttis meid vastu avar laudpõrandaga koridor, mis oli valgusküllane ja päikese poolt kuumaks köetud.

Ühiselamu

Kultuurimaja

Võtsime omale toad teises majas, esimeses majas olid juba kohad võtnud osa III kursuse

ja osa II kursuse rahvast. Olime tüdrukutega omaette kohe otsmises toas. Toas olid mõlemal pool seinas reformvoodid , nende vahel öökapid, ukse kõrval paremal seinas seinakapid, ka üks laud akna all. Suur toa aken oli põhja poole ja avanes vaade juurvilja- puuvilja aiale ja madalale puidust elumajale. Silma jäi aia ääres kõrge elupuude rühm. Ühiselamu koridor oli suur ja avar, lõunapäike oli läbi suurte akende selle soojaks kütnud ja koridoris oli eriline päikese poolt soojaksköetud ruumi lõhn, mida oli tunda iga kord, kui ühiselamusse sisenesime, isegi mitmekümneid aastaid hiljem oli see nii tuttav ja armas lõhn seal olemas. Koridoris oli veel suur ping-pongi laud. Tubade uksed olid kõik ühelpool seinas. Sissekäik majja oli kahest otsast -
läänepoolsest otsast sai siseneda tavalise ukse kaudu ning siinpool asusid nii poiste kui tüdrukute pesuruum 5-6 külmavee kraani ja kraanikausiga, jalgadepesu kohaga ja kuivkäimlaga. Käte kuivatamiseks oli ukse juures kätekuivatusaparaat. Ka väike peegel oli seinal. Teisest otsast sai siseneda suure kahepoolse klaasist ukse kaudu. Siin asus vastu päikest ka valatud 7-8 m2 suurune terrass paari trepiastmega. Esimese maja ees oli võrkpalliplats, mille ääres paar pinki ja veidi eemal suur kiik.
Läksime tüdrukutega järve vaatama, mis Selgjärve nime kandis. Samas maja juurest natuke allapoole viis järve äärde läbi soise ja kõrge heina teerajakene, mis muutus järve lähedal päris vesiseks. Paari astmega puutrepi abil seisime juba laudadest ehitatud paadisillal, kus olid kahel pool paar riietusruumi ujujatele. Vaiadel asuvast paadisillast läks alla väike redel alumisele, juba veepiiril olevale väiksemale paadisillale. Siia postide külge oli kinnitatud 2 alumiiniumist päris uut ja suurt paati aerudega. Järve ümbritses igast küljest mets. Oli näha, et see tumeda veega soine järv jääb ülekaalukalt paremale poole, moodustades kääru ja tagumine osa jäi päris metsa taha. Vasakule jäi väike osa järvest ja üle järve oli näha vasakul veel üks paadisild väikese majakesega.. Seega sai sõita üle järve ja jätta paadi sinna paadisilla juurde.

Selgjärv

Vello kala püüdmas

Ragnar Sepp

Õhtusöök oli õhtul kell 7 ja ühiselamute juurest tuli kõndida mööda jalgrada, mööda vasakule jäävast aiast ja kõrgest elupuude grupist ning pöörata paremale, kus oli juba lai kruusatee, mis läbis madala soise metsaosa ja suundus küla keskuse juurde. Vasakul oli näha üksikute vanade puude vahelt mõne trepiastme ja uksega majaots see oli külapood. Paremat kätt oli näha aga madal ja pikk palkidest vana talumaja, mis meie söömiskoht oli. Maja keskosas oli väike laudpõrandaga varjualune, mida ääristas pikk lävepakk, kus alati istusid poisid ja ootasid söögiruumi sisselaskmist. Sisenesime varjualuses olevast parempoolsest madalast, kõrge lävepakuga uksest poolhämarasse suurde söögiruumi. Ruumi otsaseinas veidi paremal jäi kohe silma

rinnakõrgusel olevad kaks luuki. Parempoolse kaudu jagati toitu, vasakpoolse kaudu anti piimakruus ja tagastati söömise järel toidunõud. Ruumi valgustasid lõunapoolses palkseinas olevad kaks väikest neljaruuduga akent ja selles seinas asus ka pikk söögilaud, mis koosnes mäletamist mööda justkui kahest laiast ja paksust plangust, mis pealt siledaks kulunud. Teine söögilaud oli väheke lühem. Söögilaudade ääres olid pikad pingid. Ruumi tagumine osa oli päris hämaras. Ruumi põrand oli laiadest, kulunud ja värvimata laudadest.

Sööki jagas läbi luugi kokatädi ise või siis keegi tema abilistest. Kokatädi oli kuskil 80-ndates aastates, kõhnake, hallidel juustel valge pearätiku ja valge põllega, kuid päris kõbus ja rõõmsameelne tädi. Sageli kurjustas ta heatahtlikult poistega ja viskas läbi söögiluugi toidujärjekorras olevate poiste hulka plekk-kruusist vett, kui need teda oma juttudega pahandasid. Sööginõud olid alumiiniumist. Toidu kõrvale anti tavaliselt maapiima alumiiniumkruusides. Leivataldrikud olid laual ja leiba võis võtta piiramatult. Nii istuti söögilaudade taga hommikul, lõuna ajal kui ka õhtul kindlatel kella-aegadel. Toidud olid lihtsad, sageli mannapudru võisilmaga hommikuti, lõunaks kas supp või kartul-soust lihakuubikutega, õhtuks makaronid või praekartulid. Ikka juurde kruus maapiima. Kokatädil oli iga päev abiks 2-3 üliõpilast, kes koorisid kartuleid, keetsid tema juhendamisel suppi, pesid nõusid, koristasid kööki, tassisid kööki pliidipuid ja vett. Ka oli valitud kursusel keegi majandusjuhatajaks, kes Tartust toiduaineid, samuti Tartu turult soodsalt lihakraami muretses, milleks oli tavaliselt pool siga. Piima tõi kohale kohalik piimanaine, kes ise lehma pidas.

Köök ise oli teiselpool luuki, suure pliidiga, mis keset kööki asus ja askeldada sai mõlemal pool pliiti. Kööki tuli valgus kahest aknast, üks oli kohe luugi kõrval lõunapool ja selle all oli madal lauake, kus olid alati jagamiseks käepärast laiali pandud piimaga alumiinium-kruusid ja sinna pandi peale nõudepesu nõrguma ka pestud toidunõud. Kööki sisenedes paremat kätt kohe väikese akna all oli suur laud paari tooliga. Kokatädi väike magamistuba asus kohe välisuksest sisenedes köögi ukse kõrval. Koridoris oli veel üks kamorka, mis oli otsani täis tühje Rieslingi, Kirsi likööri ja teiste jookide pudeleid.

Mäletan oma esimest köögipäeva Maano ja Ennuga. Hommikune söögitegemine, mil juba kell 5 platsis pidime olema, oli meil ära olnud ja asutasime kööki minema lõunasööki tegema. Poisid soovisid jalavaeva vähendamiseks paadiga üle järve sõita ja kutsusid ka mind paadile. Oli ilus päikseline päev. Keset järve viib äkki Enn jutu sellele, et tuleks oma kursuseõde järve kasta ja vaadata, kas oskab ujuda. Maano naerab ja toetab Ennu ettepanekut. Tumepruun põhjatu mudajärv tekitas tõelise hirmu, lisaks ei osanud ma ka eriti ujuda. Õnneks ei läinud asi tegudeni. Köögipliidil oli kokatädil juba keemas supikontidega 30-40 liitrine pada. Meie ülesandeks oli nüüd koorida kartulid supile, seejärel nägin, kui Maano puistas makaronipakkidest supi sisse makaronid terves pikkuses. Makaronid olid tollal kuskil 30 cm pikkused. Tean, et kodus murti neid alati parajateks tükkideks. Köögipäevad olid toredad., saime oma poisse paremini tundma õppida, suhelda teiste kursuste omadega. Kandus edasi traditsioon, et poest toodi pudel kirsilikööri, mida kokatädi eriti armastas ja siis söögitegemise käigus degusteeriti seda, sageli tuli ka lisa tuua. Vahel tundis kokatädi ennast halvasti, olid tasakaaluhäired ning siis aitasime ta oma tuppa voodisse pikali. Nädalavahetusteks jäi Järvseljale väiksem seltskond ja nendel päevadel tegi kokatädi ka natuke paremaid toite, küpsetas kotlette, praadis liha.

Tavaliselt oli ikka mitu kursust korraga praktikal ja majad rahvast täis ning sööjaid mõlema söögilaua ääres tihedalt üksteise kõrval. Aeti juttu, tehti nalja, oli häid jutumehi ja naljahambaid.

Väike-Liivi, Suur-Liivi ja Merle hobusekopli juures

Rebaseks löömine

Saime nädalpäevad septembris Järvseljal olla kui ühel päeval saabus sinna III kursuse rahvas, olid käinud vist kuskil ekskursioonil ja tulid oma praktikat lõpetama. Olime kuulnud, et Järvseljal on traditsiooniks saanud esimese kursuse metsameeste rebasekslöömine ja nende "uputamine" järves, kuigi see olevat keelatud dekaani käskkirjaga.

Ühel õhtupoolikul pikutasime tüdrukutega oma toas vooditel, kell oli juba 10 õhtul, kui äkki uks lahti löödi ja trobikond III kursuse poisse sisse tuli. Ilma pikema jututa haarati meil jalgadest ja kätest ja hakati järve poole kahevahel tirima. Ei aidanud mingid palved. Nägime, et ka meie poistega toimitakse samuti. Järve juurde viival teerajal oli näha omapärane vaatepilt, kus horisontaalasendis "rebased" rabelesid neid kätest-jalgadest kinnihoidvate poiste vahel. Paadisillal avanes päris jube vaatepilt, "rebast" kiigutati tugevasti ja lõbusate hõigete saatel lennutati suure plartsatusega põhjatusse järve, mis pani järve lausa lainetama ja lainete vahel oli näha paadisilla poole ujuvate poiste peanuppe.

Anusin oma uputajaid, Viljo Kuusikut ja tumeda kräsupeaga Vello Salundit, et nad mind vette ei viskaks, sest ei oska ujuda. Nii lasti mind kätest kinni hoides, jalad ees, üle silla ülepea vette ja tõmmati kohe välja. Seejärel tuli öelda oma nimi, mille üks poiss pliiatsiga samas riietusruumi uksetahvlile kirjutas, kus olid kirjas ka eelmiste kursuste "rebaste" nimed. Järgmine päev peale õhtusööki toimus pidulik "rebaseks" löömine. Kogunesime esimesse ühiselamusse. Koridori akna alla oli III kursuse omadel kaetud lihtne pidulaud suupistete ja napsiga. Koridori nurkades olid lõhnavad kased, seintel loosungid nagu "Hoidke kõrgel metsamehe au", "Hävitage hulkuvaid rebaseid", "Iga rott ei köhi" . Kohad lauas loositi ja sattusin istuma Viljo "Villi" ja Endel Maripuu "Vuntsi" vahele. Siis kamandati meid ühele põlvele poolringi ümber ping-pongi laua kus seisid paljajalu lühikestes pükstes ja karvastes kasukates-vestides ning habemesse kasvanud auväärne komisjon.

Paremal metsavana Hendrik Relve, kroonik Vello Salundi, komisjoni liikmed Rein Rinne ja Vambola Tiirma

Tapeedirullile oli kirjutatud metsamehe vanne, mis meile ette loeti ja mida me põlvili järgi kordasime:

VANNE

Mina, metsanduse rebane, noor, loll ja roheline,, vannun vanemate kolleegide ees, oma valge sabaotsa nimel, hoida alati kõrgel metsamehe au; olla aupaklik ja viisakas, alandlik ja kuulekas, tõsta lähemal ajal oma puudulikud teadmised vähemalt sellisele tasemele, mis on kohane ühele korralikule rebasele. Püüan kõigest väest saada tulevikus väärikaks tudengiks!

Rebaste vannet andmas

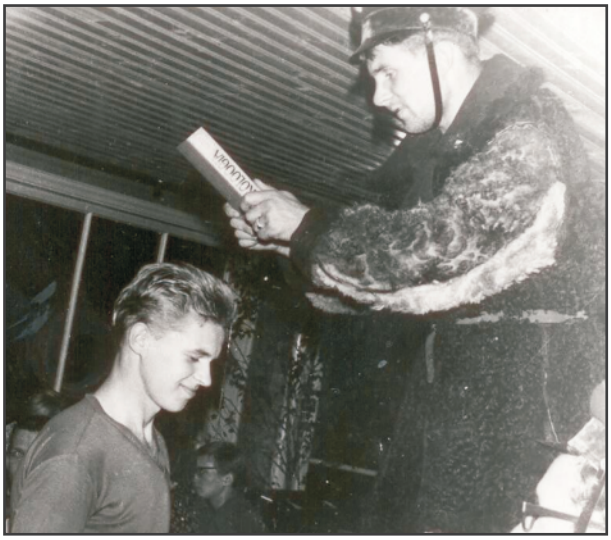

Dendroloogiaraamatuga löödi pähe, et kõik puu- ja põõsaliigid igaveseks eesti ja ladina keeles pähe jääksid

Agu Orula saab tugeva kopsatuse vastu pead, mis põlved nõrgaks võtab

Suure lauluga tuli õuest valvejoodik Aivo Viiar, poolik viinapudel käes ning temalt tuli vastu võtta 100 g topka valge viinaga ja see põhjani juua.

Seejärel anti kätte pisikesel rullikeeratud tapeediribal metsamehe vanne, mis kasetohuriba sisse keeratud ja auväärse komisjoni allkirjadega tunnistus, et väärime "rebase" tiitlit.

TUNNISTUS
Välja antud "rebasele".....(nimi) selles, et ta on sooritanud madalad ja märjad, kõrged ja kuivad katsed auväärse komisjoni ees, on andnud vande ja omab õiguse tiitlile metsanduse "rebane".
Alla kirjutanud auväärne komisjon:
Metsavana Hendrik Relve
Kroonik Vello Salundi
Valvejoodik Aivo Viiar
Liikmed: Rein Rinne, Vambola Tiirma

Järvseljal 4.mihklikuu päeval
Tema Issanda aastal 1967.a.
Omanik:

Nüüd hakkas pidu. Ülo Vask (Cuprum) mängis akordionil ja laulis "Liisat" ja me kõik laulsime kaasa. Julgesin võtta pilli ja mängisin seda repertuaari mida mina teadsin. Neid seltskonnalaule teati ja terve õhtu laulsime.

Kell 12 seisti püsti ja hakati laulma "Metsameeste hümni" . Tehti selgeks, et igal üritusel tuleb kell 12 hümn ära laulda ja siis peale seda võivad tulla ka ropud laulud.
Hümnil oli lihtne ja kena meloodia:

Kui saabunud on kevad
ja käes on jälle mai
siis metsameeste laulud
taas Järvselja mail
Kord metsas kõndis karu
tal nukker oli meel
ta otsis mesitaru
et rõõmsamaks saaks meel
See karu oli rumal
lasi ennast nõelata
Ta oli kaua haige
kuid ära ei surnud ta
Seal läbi laane küla
viis metsamehe tee
Võid homme jälle tulla
kuid ära sa liiga tee
Seal vanas jahilossis
kus vilgas elu keeb
Ei muutu keegi tossiks
ükskõik ka mis ta teeb
Kui Konks meil nõuab korda
ja Muiste eksameid
On metsas palju mulda
nii räägib Ragnar Sepp
Kord kasvas meil üks Alnus
ta kõiki rõõmustas
Kuid vana metsakõdu
ta ära hävitas
Ref. Las lendab sopp ja pori
las lilled õitsevad
ei metsameeste veri
see iial tarreta

Teati seda, et hümn sündis minister Heino Tederi kursusel. Üliõpilased elasid siis praktika ajal vanas jahilossis, mis hiljem maani maha põles. (Loss ehitati uuesti üles 80-ndatel aastatel minister Heino Tederi ettevõtmise kogu vabariigi metsameeste abiga) .
III kursus oli laulurahvas, saime kuulda üliõpilaslaule ja palju teisi uusi laule. Poisid üritasid meile ka "Karvast" laulda ja kuna viis oli lihtne ja kena, hakkasin seda akordionil saatma. Nende tüdrukud aga hakkasid poisse hurjutama ja nii jäi see laul laulmata. Ei teadnud veel, et see üks väga ropp laul on. Küll õnnestus meil see laul aga hiljem otsast lõpuni ära kuulda, kui III kursuse poisid Järvseljal meie kõrvaltoas peale ühte pidu seda laulma hakkasid. See oli tõesti ropp laul, kuid sõnad olid vaimukalt ritta ja riimi pandud, nii et olime teispool seina lausa naerukrampides. Hakkasime neid laulusõnu ruttu kirja panema, üks kirjutas ühe rea, teine teise jne. ja kui siis neid üleskirjutatud ridu kokku salmiks hakkasime panema, olime taas naerust kõveras.
Järgmine päev pärast "rebaseks" löömist oli meile raske katsumus. Ees ootas töö taimeaias koos III kursuse tüdrukutega- Külli Kukk, Ilp Külli, Ester Peterson, Eerika Tambet. Päev oli kuum, olime magamata, piinas janu. Tegime aina puhkepause ja otsisime varjulisi kohti. Küll aga saime omavahel sõpradeks, julgesime neilt palju küsida, arutada, mis meid tulevikus ees on ootamas. Saime teada, millised õppeained ja praktikumid meil on tulemas, milliste õppejõududega loengutes kohtume jne. Õppisime seal taimeaias nendelt üliõpilaslaulude sõnu ja laulsime neid laule koos. Meenub, kuidas õppisime laulu "Mul 100 kilo kaalub Meerike… , "Kallikene, tule intrist välja…" jne.
See sügisene praktika oli meile tore aeg. September juhtus olema päikseline ja lausa kuum nii et saime endid lausa pruuniks päevitada. Saime lähemalt tuttavaks nii oma kursuse kui ka III kursuse poiste-tüdrukutega. Ühised õhtud ühiselamu koridorides pinksi mängides, koridori madalatel aknalaudadel istudes ja omavahel juteldes, piduõhtud-minul ikka akordion süles ja lauldi juba ka meile selgeks saanud üliõpilaslaule kui ka muid seltskonnalaule, löödi tantsu ning siin olid kõik tüdrukud hinnas. Ühised olemised sidusid meid omavahel. Kutsuti mind nii oma kui teiste kursusekaaslaste poolt kogu EPA aeg Pisikeseks ja jäin selleks kuni kooli lõpetamiseni ja veel kauemakski. Arvasin, et ega minu õiget nime keegi enam teagi, isegi rohelise kuusega lõpusõrmusesse oli lastud sisse graveerida Pisike.

Õpingud

Peale Järvseljal olemist hakkasid meil loengud. Olime pettunud, et oli palju üldaineid nagu kõrgem matemaatika, keemia, füüsika, vene keel, võõrkeel, NLKP ajalugu ja isegi kehaline. Eriala-ainetest oli geodeesia, botaanika, kujutav geomeetria. Loengud algasid kell 8 ja toimusid erinevates kohtades - Komsomoli tänav, Peeglite saal, Vanemuine - esialgu ei teadnud neid kohtigi. Loengu pikkus oli kaks akadeemilist tundi. Peale loengu lõppu kohe mantlid selga ja joostes järgmisse kohta Nii tuli 15 minutiga jõuda peahoonest Vanemuisesse, sealt Komsomoli tänavassejne. Meile telliti rohelised teklid ja seda kandsime kuni külmade tulekuni. Saime pruunikaspunaste kaantega üliõpilaspiletid, millega saime koju sõita rongis või bussis poole hinnaga ning saime veel siniste kaantega matrikli, kuhu hakati kirja panema arvestusi ja eksameid. Loenguruumides olid seina äärde paigutatud puidust valmistatud pikk riidenagi, kuhu saime oma üleriided riputada, peahoones sai aga riided jätta alla valvega riidehoidu. Poisid olid varmad alati tüdrukutele mantleid selga aitama Enno, Hanno, Jaan, Vello, Rein olid alati kõige käbedamad seda tegema.

Kursuse juhendajaks oli meile õppejõud Olev Ott. Tema ettepanekul sai kursusevanemaks I kursusel Hanno Nõmme, komsomoli sekretäriks Enno Kuldkepp, teatri volinikuks Heiki Rips, oli veel a/ü esimees ja selleks oli vist esialgu Jaan Mägi kuid juba II kursusel hakkas sellega tegelema Vilve, kes kogus liikmemaksu ja kleepis a/ü liikmeraamatusse marke. Oli juurde tulnud veel Luua metsakooli lõpetanud Peeter Joonasson ja Mait Väer, ka Aavo Ardon oli uus poiss. Meid jagati kahte gruppi ja määrati grupivanemad. Mäletamist mööda olid nendeks esialgu Valdeko Karlson ja Peeter Joonasson. II kursusel tuli meile juurde veel uusi poisse - Villem Põrk, Avo Veinberg (Džeims), keda mulle Vilve ja poisid pärast kangesti "kavaleriks" sokutasid, August Pastik, Hinno Sarapuu. Sõjaväest tuli meile Heiki Vilks, maaparandusest Kaljo Kägo, Arvo Narits metsanduse eelmiselt kursuselt, TPI-st Rein Kokk. Ja mõnda aega oli meid kursusel juba kuskil 35. II kursusel sai meie kursusevanemaks Peeter Joonasson, kes jäi selleks meie lõpetamiseni.

Ära jäid III kursuselt Kalju Pohlak , kes oli pundis Avo Kübarsepaga ja Järvseljal nägin neid aina "lõbusas" tujus ning Avot sageli kõvahäälselt laulmas "Bill see haaras püstoli, et lakke lasta pauk….".

Õige varsti saime teada, et Avo oli rongiõnnetusel surma saanud, püüdes hüpata juba sõitma hakanud reisirongi vaguniuksest sisse. Pikapeale kadusid meie kursuselt Hinno Sarapuu, Villem Põrk, Avo Veidenberg , Aavo Ardon, August Pastik, Ago Orula. III kursuse detsembris tuli meile sõjaväest Jaak Põldma.

Omavahelises suhtluses kujunesid välja hüüdnimed - Jaan Mägi (Mäk), Enno Kuldkepp (Kepp), Hanno Nõmme (Nõmmekas), Henn Neemre (Lont), Heiki Rips (Habe), Maano Laatsit (Mansa), Vello Raadik (Velts).

Söömise kohad

Saime teada, et peahoones riidehoiu kõrval on keldris söökla, kus üliõpilased saavad päris odavalt sooja sööki. Sööklasse viis pikk keeruga trepp ja lettide taga jagasid toitu noored kokad ja teenindajad. Saalis olid väikesed neljakandilised 4 kohalised lauakesed. Laudadel oli alati taldrikutel tasuta saadaval leib ja sai ja klaaskaussides porgandi, värskekapsa-porgandi või hapukapsa toorsalatid. Vahel oli siin pikk järjekord, kui peahoones korraga mõnel loengul suurem hulk üliõpilasi koos oli, siis algas järjekord juba üleval ukse juures ja mööda treppi alla letini lookles. Toidud olid maitsvad ja võrdlemisi odavad. 35 kopika eest saime kartuli, kotleti või hakklihakaste. Supp oli poole odavam ja et leib-sai ja salat laual prii oli, sai kõht päris korralikult täis. Kui raha päris otsas oli, võis ka supi osta ja laual leiba piiramatus koguses juurde võtta. Kui Vanemuises loengud olid, siis saime kehakinnitust sealsest väikesest puhvetist keldrikorrusel. Võileibade ja saiakeste kõrvale sai siit osta piima väikestes 250 g piimapudelites. Seda jõime saiakestele peale otse pudelist.

Ka meie ühiselamus oli I korrusel puhvet, kust hädakorral söögipoolist sai osta. Kui õigel ajal trehvasime loengult tulema, saime isegi sooja toitu, mis aga õhtuks otsas oli kuid kartulisalatit ja võileibu- saiakesi oli ikka saada.

Et meie koridoris paari toa kaugusel oli köök ja söögituba, otsustasime tüdrukutega, et kogume igalt kord kuus 2 rubla toiduraha ja hakkame ise järjekorras ühiselamu köögis süüa tegema. Igaühel tuli ühel päeval nädalas igaks õhtuks valmistada õhtusöök. Tubli toiduvalmistaja oli Helju, temal käis see söögitegemine kähku ja alati mõtles ta midagi teistmoodi välja. Tõime kodunt üht-teist vajalikku juurde, mõned nõud ja söögitegemise asjad. Ostsime kapile ette luku ja hakkasime ostma toidukraami. Otsustasime ka hommikul kohvi juua ja mõned võileivad süüa. Oli valge plekist kohvikann ja kohvimark oli meil "Aroom", mis oli teraviljakohv, kus ka kohviuba koostises. Õhtune toit oli põhiliselt soust ja kartul, kõrvale oli kas kotlet, mida poest valmiskujul ostsime või siis tõi igaüks kodunt midagi kaasa. Kartuli tõime ise kodunt, vahel ka ostsime. Jahusousti tegime pannitäie ja seda tegime piimaga. Ümera poest ostsime kartulit, piima ja muud vajalikku. Müügil olid pakikesed kisselli pulbriga, mis kuuma vette puistates andis valmis näiteks kirsimaitselise kisselli ja see oli päris hea. Vahel tegime pannkooke juurde. Vilve toiduvalmistamise kord oli neljapäeviti ja siis oli oodata alati makarone.

Käisime pea iga nädal kodus ja tulime toidutagavaradega. Kodunt kaasapandud söögikott oli alati nii raske, pandi kõik ju klaaspurkidesse ja seda andis "Tšaika" pealt tulles Noorusesse käeotsas vedada. Vilve käis kodus harvem, temal oli pikk sõit koju Viru-Jaagupisse. Mall ja Helju elasid Viljandimaal ja maal, nende kodus peeti loomi ning sealt toodi alati maitsvaid lihatoite. On meelde jäänud Malle toodud jõulutoidud, Helju toodud pirukad, liha ja maitsvad purki tehtud lambaliha. Kodunt toodud toidud olid meile suureks abiks, Oli aga ka juhtumeid, kus meie köögikapi uks oli lahti murtud ja meie söögitagavarad pintslisse pandud. On meeles veel juhtum Helju maalt toodud lambalihaga, mis kaanetatud purki oli tehtud. Lambaliha oli meie arvates väga hea, maitsestatud ja pehme, kuid sinna oli sisse läinud kuri bakter, mis meile palju kurja tegi. Esimesena sai seda tunda Vilve, kes mulle keset loengut sosistas, et on seest vist lahti ja meie selja tagant ukse poole kiiruga minema hakkas. Tagasi tulles ütles, et nii ongi ja juba mõne minuti pärast läks kiirustades ja toolide kolistades meie seljatagant uuesti ukse poole. Mõned poisid vaatasid kahtlustavalt meie poole, arvates vist, et tüdrukutel on olnud kõva pidu. Siis tundsime ka meie Mallega, et meil hakkab sama lugu pihta. Lõpptulemus oli see, et enam loengusse ei saanudki, sest peahoone WC-dest ei saanud kaugemale minna. Ka Helju ise oli läbi teinud samad kannatused. Hea, et see asi siiski õnnelikult lõppes ja asi päris tõsiseks ei läinud.

Veel on meeles üks juhtum, mis meie jaoks õnnelikult lõppes. Nimelt pleegitas Vilve oma juukseid mingi šampooniga, mis sisaldas ka vesinikku , kuigi tal olid niigi kenad heledad juuksed olemas. Istusime kõik toas ümberringi laua ümber ja õppisime eksamiks. Oli kevadine eksamite aeg. Vilve pleegitusvahend oli tema selja taga raadio nurga peal paksus klaaspudelis korgi all ja aeg-ajalt ta seda ka raputas. Korraga käis pauk, vaatasime üksteisele otsa, et mis see küll olla võis. Siis haaras Mall oma vasaku käe ja nägin selle sisemisel küljel suurt haava, mis verd jooksma hakkas, ka Vilve käel haav, mis verd jooksis. Jooksin pesuruumi kaussi tooma, et veri sinna tilguks, Helju jooksis alla telefoni juurde kiirabi kutsuma ja tüdrukud viidi Maarjamõisa haiglasse. Tagasi tulid kinniseotud kätega, haavad olid sügavad ning neid tuli õmmelda. Mallele oli tehtud lausa kahekordsed õmblused, sest haav oli nii sügav. Hea, et need paksud klaasikillud meile kellelegi näkku ei lennanud. Õhtul magama minnes leidsime klaasitükke isegi padja alt ja mujaltki toast. See oli õnnelik õnnetus.

Õppejõud ja eksamid

Kõrgemat matemaatikat andis Harri Espenberg, juba vanem, paljaks mineva peaga tõntsakas õppejõud, kes seda ainet hästi valdas ja meile ka hästi seletas. Aina valemid

ja tõestused, mida oma kaustikutesse kirja panime. Matemaatika oli meil talvisel sessil kõige esimene eksam. Õppisin seda hoolega ja eksamil vastasin ja tõestasin enda meelest kõik ära kuid suureks ehmatuseks oli minu vastus 2. Seega esimesel eksamil kohe läbikukkumine. Ühiselamus vaatasin konspektist järgi, et kõik, mis seal kirjas, olin ka eksamil kirja pannud. Mall andis oma konspekti ja võrdlesin seda oma konspektis kirja panduga ja ennäe! Tervelt kaks lehekülge minu konspektis seda tõestust vähem. Tuli meelde, et olin loengu teisest tunnist ära läinud ja see sai mulle saatuslikuks. Sain aga hiljem koos teiste läbikukkunutega selle eksami järgi teha hindele neli.

Esimest eksamit tähistasime 66-ndas toas, seal oli külas pikk ja lokkispäine maaparanduse poiss Priit Hanson ja kõigil tuli juua 100 g topka Habana rummi korraga põhjani. Ega see meile hästi mõjunud, puudusid kogemused selliste markide tarvitamiseks.

Füüsika loengud toimusid kaugel Komsomoli tänava lõpul teispool Toomemäge. Õppejõud oli Mägi keskealine, tumedate üle pea kammitud juustega, mis natuke meelekohtadele langesid ja rukkilillesinise ülikonnaga, mida ka eelnevad kursused hästi mäletasid.

Keemiat andis naisterahvas ja seda oli meil kahel aastal - teisel aasta oli anorgaaniline ja analüütiline keemia. Olid loengud ja praktikumid, kus tegime pikkade laudade taga igasuguseid katseid. Praktikumides saime klassis ringi liikuda, omavahel suhelda ja küsida abi ühe või teise katse kohta. Mäletan ühte praktikumi, kus meie poisid olid pidanud labrakat ülikooli filoloogidega ja alles hommikupoole ööd koju saanud. Olid uimased ja unised, katsete tegemisest ei tulnud neil midagi välja. Jagasid omavahel labraka muljeid ja kommenteerisid üksteise väljavalituid. Peeter tuias ringi ja alustas ja lõpetas laulukest: Sitasitik, heinaritsik, laululinnud mõlemad. Rohkem laulda ma ei oska, hakkan otsast peale… jne"

NLKP ajalugu luges Arnold Tolk, juba vanem õppejõud, humoorikate ütlemistega. See loeng toimus peahoone aulas ja loengul olid ka teiste teaduskondade esmakursuslased, nii et aula oli rahvast täis.

Osa õppeaineid lõppesid arvestusega ja nii lõppes ka kehaline kasvatus arvestusega. Arvestuse sooritamiseks pidime selgeks õppima rida harjutusi, õigemini päris lühikese eeskava, mis koosnes ridamisi erinevatest elementidest nii poomil kui ka rööbaspuudel. Ka poistel olid omad harjutused rõngastel ja rööbaspuudel. Rööbaspuud olid kõrged ja oli raskusi juba sellele saamisega, rääkimata harjutuste tegemisest seal. See arvestus oli meile raske katsumus. Esimese korraga ei teinud me seda arvestust äragi. Tuli harjutamas käia ja siis uuesti arvestus teha.

Kujutavat geomeetriat andis Riives, blondide juustega vanem naisterahvas. See oli aine, millest küll aru ei saanud. Joonestasime kujundeid mitmes vaates ja projektsioonis ning olime sellega püsti hädas, kuid ometi saime kõik oma arvestusega hakkama.

Geodeesiat luges Linda Meiel- tumehallid, keskelt lahkukammitud juuksed ligi pead taha kaelale allapoole krunniks keeratud. Olime kuulnud vanematelt kursustelt, et hoiab poisse ja tüdrukutesse ei suhtu hästi, kuid meie küll seda vahet tunda ei saanud. Ta oli lihtne, alati rahulik ja heatahtlik.

Arvo ja Maano Komsomoli tänaval loengu vaheajal jäätisega maiustamas

Henn ja Vilve Komsomoli tn. loengu vaheajal

Botaanika oli 21.juuni tänava lõpul asuvas majas Peeglite saalis. Seda andis juba päris eakas meesõppejõud Laats. Siin tegime preparaate ning vaatasime seda mikroskoobis, joonistasime nähtut konspektidesse, õppisime vetikaid, samblikuid jne. Poisid viisid enne eksamit vanemate kursuste soovitusel talle konjakipudeli. Ei tea, kas see aitas või ei, kuid eksami pidime kõik tegema ja talle piletid vastama.

Eksameid ja arvestusi sai kooliajal tehtud palju. Enne eksameid tuli sooritada hulga arvestusi.

Endel Laas, meie dekaan, andis dendroloogiat. Pikk, kuivetu, tõsine ja nõudlik. Mäletan, kuidas õppisime oma voodite peal ühiselamus puude lehti ladina keeles ja määrasime puuliike võrsete järgi. Esialgu tundus, et iialgi ei jää need ladinakeelsed sõnad meelde ja et võrsete järgi on võimalik liike määrata ja meelde jätta, tundus uskumatu. Kuid ometi said need selgeks ja ladinakeelsed nimed jäid pähe eluks ajaks. Arvestused saime lihtsalt ära tehtud. Hullem lugu oli dendroloogia kontrolltöödega. Siin tuli iga puu- või põõsaliiki üksikasjalikult juba kirjeldada okka- ja käbi pikkus, mitmekaupa okkad oksale kinnituvad jne. Spikerdamine oli võimatu, sest Endel Laas jälgis väga tähelepanelikult olukorda. Küll oli häda. Ometi said need kontrolltööd ja võimatuna tunduv dendroloogia eksam tehtud.

Mäletan selektsiooni eksamit, seda andis Endel Pihelgas. Mul olid tehtud spikrid väikestele lehtedele ja eksami ajal kukkusid need mul käest laua alla laiali. Ehmatasin hirmsasti, hakkasin neid jalaga laua all kokku roobitsema, hakkasin köhima, et seda sabistamist natuke maskeerida. Näen, et Peetrile teeb minu sahmerdamine nalja ja naerab oma ettevalmistuslaua taga. Spikerdamisest ei tulnud midagi välja. Pihelgas kindlasti nägi seda, kuid vastamise ajal ei öelnud sõnagi.

Endel Pihelgas andis meile ka jahindust. Ta oli mõistev ja tore õppejõud. Ka Lembit Muiste oli tore ja rahulik, tema metsakasvatuse loengud olid huvipakkuvad.

Metsastatistikat andis Theodor Krigul, juba aastates õppejõud, tugevate puhmaskulmudega. Kontrollis ise kohalolijaid neid nimekirja järgi nimetades. Minu nime ütles ta alati valesti, ikka Hilju, Hilja, Heljo kuid mitte kunagi Helju. See tegi alati kõigile nalja ja millegipärast ei parandanud ta seda nime nimekirjas ka ära. Tema aine koosnes ainult lõpututest valemitest mida oli võimatu meelde jätta. Tundsime hirmu selle eksami ees, kuigi teati rääkida, et tüdrukud saavad kergemini läbi. Ei saanud ju ometi minna vastama puhta lehega ja tegime spikreid ning nägime sellega suurt vaeva. Eksamil spikerdasime, kuid ta ei pööranud sellele tähelepanu. Suur kergendus oli, kui see eksam läbi sai.

Mullateadust andis pikk, kõhetu, hallipäine Ragnar Sepp. Aeg-ajalt olid kontrolltööd, spikerdamist ta ei kannatanud. Ka entomoloogia ajas hirmu nahka. Õppejõud Eenmaa, keda Putuka-Kustiks kutsuti, oli väiksekasvuline kuivetanud vanem mees. Tõsine. Tuli määrata kõiksugu putukaid ja üraskiliike ning lugeda nende karvu nende tagakehal. Ladina keeles tuli selgeks õppida seltsid, sugukonnad, liigid, alamliigid ja pähe nad jäid. Üksvahe jagati kontrolltöödeks meile välja neljakandilised plaadid, mille vahel valge paber. Plaadil olid ridade kaupa augud. Küsimused olid lehel ja vastuseks tuli valida plaadil olevas reas õige auk. Tikuga torgates läks õige vastuse korral tikk paberist läbi. Omavahel polnud võimalik üldse suhelda, sest kõigil olid erinevad variandid. Poisid olid laborandi käest püüdnud saada küsimusi ja vastusevariante, kuid täpselt ei mäleta, kas see ka neil õnnestus.

Üks raskemaid aineid, mis ka eksamiga lõppes oli tehniline mehhaanika. Seda andis noor õppejõud Kelk. Rasked olid ülesanded. Ka Heljul maaparanduses oli see aine ja ta oskas nii lihtsalt ülesannete lahendamisel need “õlgade” arvutamise põhimõtted mulle selgeks teha, et mulle ei valmistanud ülesanded üldse raskusi, isegi eksamil vabastati ülesande lahendamisest.

Aeganõudvad olid igasuguste projektide tegemised nagu taimeaia-puukooli projekt, metsakuivenduse projekt, kraavide projekt, ehituses maja projekt alati jäid need tegemised viimasele päevale ja sageli lõpetasime need alles hommikul, olles terve

öö üleval olnud ja läksime seda siis hommikul üle andma. EPA aja jooksul tegime 7 projekti /kursusetööd.
Kui õhtul õigel ajal magama ei saanud, oli raskusi loengutes. Õige varsti hakkas loengus uni vaevama, meeleheitlikult püüdsime konspekteerida, kuid pea hakkas vajuma ja nõksatades ajasime end taas sirgu. Konspektis olid aga tähed järjest väiksemaks läinud ja kuidagi üles vihiku serva jõudnud. Kiri oli loetamatu. Oh kui palju selliseid kohti võis leida konspektides! Koju jõudes oli esimene asi natukeseks pikali saada. Küll oli õnnis tunne voodisse teki alla kerra ennast tõmmata ja unne suikuda. Helju, hea inimene, halastas ikka ja tegi ise meie söögikorra söögi ja lasi meil magada seni, kuni söök valmis.

Seajahil Porkunis

II kursusel oli meil õppeaineks jahindus ning organiseeriti õppejaht Rakveres, Porkunis. Hanno isa oli Rakvere Metsamajandi direktor ja nii oli ka tema meiega. Meie kursusel oli päris hulga jahimehi - Enno, Hanno, Jaan , tüdrukutest Mall ja Lea. Õppejõududest olid kaasas Pihelgas, Muiste ja meie kursusejuhendaja Ott. Reede õhtul sõitsime rongiga Tapale, seal oli buss vastas, mis viis meid Viitnale. Õhtul pool kümme jõudsime Viitnale. Oli imeilus selge talveilm, taevas kuu, kõrged ja sirged männid ning nende vahel väikesed lumised majakesed.

Peeter maja trepil Viitnas

See oli imeilus. Olime kahekesi tubades, toad olid külmad, kuigi elektri radiaatorid olid sisse pandud.. Tegime hommikuks võileivad valmis, sest pool üheksa oli väljasõit Porkunisse. Hanno isa tutvustas meile uut mesilat ja siis viidi meid metsa. Püssita olijad pandi sihi peale valvesse ja siga ei tohtinud ajust läbi lasta. Ilmar oli tubli, mitu korda hirmutas siga tagasi. Mina aga olin omale puu igaks juhuks välja valinud, kuhu otsa ronida, isegi lume raputasin maha. Siis tuli teade, et siga haavatud ja ühest kohast meie ajust läbi läinud, teine on aga sees. Tegime aju sellele, kuid see ebaõnnestus, siga jooksis Vilve juurest läbi. Mitu korda proovisime uuesti aga siga jõudis ikka ära minna. Püssiga mehed ei andnud alla, meie aga kogunesime kokku ja et sooja saada, mängisime viimast paari. Siis läksime bussi ja ootasime jahimehi. Habe hakkas igavusest Otist laulukest luuletama ja põhiline fraasike, mida ta kümneid kordi kordas ja millest ta kaugemale ei suutnud luuletada oli:
Ott on täpne mees, kõnnib sea sita sees…
Ja siis sõitis kohale villis ja selle taga oli siga. Läksime kõik bussist välja siga uudistama ja muljeid kuulama. Laskjaks oli meie Jaan (Mäki). Seisime lumises metsas, oli nii külm. Hanno lubas oma püssist lasta mul sea auks ühe paugu kuuselatva.

Kõik on nii jutukad, võetakse sõna…

Kella 10-ne ajal saime istuda lauda. Põles kamin, oli õdus olemine. Sõime seapraadi, (oli tehtud juba varem valmis) ja jõime õlut. Ka "Viru valge" laual. Õppejõud käisid vahepeal ära ja kui tagasi tulid, olid hulga lõbusamas tujus. Laulsime akordioni saatel pea hommikuni välja.

Kõigil on tuju hea, istutakse kamina juures, osad arutavad, kas olla või mitte olla.

Vilve käis Pihelgasega kuud vaatamas. Õuest tulid kaelakuti Lea ja Peeter, kes valjuhäälselt laulsid: *Võrumaal on suured tillimetsad….*

Olime hommikuni üleval, magamisest ei tulnud midagi välja. Pool seitse algas tagasisõit. Olime magamata ja väsinud, kuid see oli meeldejääv ja tore päev.
Poisid käisid ka edaspidi jahil ja kord tõid Mäk ja Enno meile ühiselamusse kuldimunad. Keetsime neid koos, pannes nende õpetuse järgi maitseaineid ja siis koos ka degusteerisime. Ega väga hull maitse polnudki, kuid teadmine, millega tegemist, olime selle söömisega tagasihoidlikud. Kord tõid poisid meile jälle ühe sealihatüki, kuid seda tehes tuli nii kole hais - terve köök ja koridor haises ja köögis süüa tegevad tüdrukud tundsid huvi, misasja me küll seal pajas keedame, et kõik ilm nii jubedat haisu täis on. Tõesti see liha haises eemaletõukavalt ja me ei saanudki seda toiduks tarvitada. Ju oli vist tegemist kuldilihaga.

Ühiselamu-elu

Hommik algas tavaliselt kell 7 äratuskella tirinaga Malle öökapil. Järgnes pesuruumi külastus. Koridor oli jahe ja pesuruum oma kiviseinte ja külma kraaniveega lausa külm. Helju oli omale 20.aasta juubeliks saanud kodustelt pehme ja sooja helesinise-täpsulise froteehommikmantli. Ja hea inimesena ei keelanud ta seda kunagi hommikul pesema minnes meil seda selga panemast. Meie õhukesed flanellist kodukitlid, mis senini ka asja ära ajasid, olid ikka väga armetud Helju sooja hommikmantli kõrval. Siis sai ka Mall kodustelt sünnipäevaks pruunika froteest hommikmantli. Meil Vilvega seda õnne polnud kuid saime nende omasid ikka edasi kasutada. Hommikust sõime tavaliselt siis, kui loengukohas hommikusööki polnud võimalik osta. Kui loeng algas peahoones, saime enne loengut sööklas kohvi ja võileibu osta. Armastasin alati siin osta kohupiima leibu, mis 8 kopikat maksid ja kohviga väga head olid.
Vanemuises saime aga kuskil kella 10-st all keldris olevast pisikesest puhvetist omale osta väikese piimapudeli ja sinna juurde saiakesi osta. Piima tuli kohe pudelist juua, sest klaasid-topsid puudusid.
Loegule sõitsime ühiselamu juurest bussiga. Tuli rutata bussipeatusse, et peatuses esimeste hulgas olla, sest alati kogunes siia suur hulk tudengeid ja tihti ei mahtunud kõik peale. Bussipileti saamiseks tuli lasta 3 kopikat piletiautomaati ja ise pilet keerata. Nägime, kuidas lasti küll 3 kopikat, kuid keerati 4-5 piletit. Täis bussis oli aga võimatu üldse piletiautomaadi juurde saada, vahel andsime siis vajalikud kopikad kõrvalseisjale ja need anti edasi käest kätte kuni lõpuks ka pilet meieni jõudis. Aga tavaliselt sõitsime jänest. Tihti tuli peale enne EPA peatust piletikontroll. Buss aeti EPA peahoone ette seisma ja hakati pileteid kontrollima ja siis läks suureks sebimiseks ja trügimiseks ning äkki tuli tagantpoolt nii tugev ja jõuline surve, et kõik eespoololijad trügiti koos kontrolöriga esiuksest välja(teised uksed olid suletud). Uksest väljapääsenud valgusid kiiresti laiali ja kontrolöril jäid jänesed kätte saamata. Piletita sõidu eest oli trahv 50 kopikat.
Kevadepoole hakkasime aga jalgsi loengutesse minema., tänavad olid juba kuivad ja kevadhommikud ilusad. Lõunat sõime alati väljas. Meeliskoht oli meil muidugi EPA söökla kuid sageli oli seal lõuna ajal

ilmatu pikk järjekord, mis juba ülevalt ukse juurest algas ja pikka kitsast treppi alla keldrisse vonkles. Püüdsime selle järjekorra ikka ära seista, kui suurt kiirust polnud. Käisime ka TEMPOs söömas, kui see meie liikumistee lähedale jäi, seal olid päris taskukohased toidud, söökla asus II korrusel. TEMPO lähedal oli ka pastatinade täitmise koht, umbes restoran Volga vastas. Tänavalt alla keldrisse minna oli seal pisike töökoda, kus tühi pastatina mingi väikese lauale kinnitatud agregaadiga pastat täis suruti. Maksis see teenus kuskil 7 kopikat. Ega see kvaliteet peale täitmist enam nii hea polnud, ikka kippus kirjutades tulema rohkem pastat ja määrima nii käsi kui vihikuid. Aga midagi polnud teha, see oli odavam kui uue sulepea ostmine. Mallel oli uhke nelja värviga pastakas ja vastavalt soovile sai kirjutamise ajal värve vahetada.

Komsomolist tulles käisime alati Toome poes, sealt ostsime alati pooleliitrise klaaspurgi Toome salatit, mis oli hea toidu kõrvale võtta. Tavaliselt käisime siiski Ümera kaupluses, mis oli meie ühiselamule kõige lähemal. Meie koolipäevad olid pikad, jõudsime koju tavaliselt kella 5-6 paiku. Õhtusöögi jõudsime valmis tavaliselt kell 7 ja sõime seda koos söögitoas oma söögikapi juures lauaotsas. Pikapeale kogunes söögikappi hulganisti piimapudeleid, millele lisandus ka veinipudeleid. Nii tuli paari nädala järel viia Ümerasse kotitäis pudeleid. Mallel oli hea helepruun pealt lukuga ja kerge tugevast riidest kott. See oli kõige parem kott pudelite viimiseks. Pudelite raha eest saime kindlasti osta ka ühe veinipudeli õhtusöögi juurde.

Malle hea koti ja tühjade pudelitega Ümera poodi minemas

Kui kõhud täis söödud ja nõud pestud, siis kas pikutasime voodis ja rääkisime juttu või istusime laua taga. Peale stipipäeva käis mõnel õhtul ukse taga pildimüüja, oli üks naisterahvas ja teinekord ka üks meesterahvas. Pilte oli palju, olid Horoskoobi lauljate pildid, samuti tol ajal popid näitlejate ja lauljate pildid. Ikka ostsime alati mõned pildid. Pildid olid hästi kvaliteetsed ja väike kogu on neid alles siiani, mida on vahel harva tore vaadata ja meenutada. Mall käis paar korda nädalas ratsutamas, meie Vilvega hakkasime käima Looduskaitseringis.

Sage külaline oli õhtuti Lea, siis oli juttu ja naeru laialt. Sageli oli Leal ka veinipudel kaasas ja oligi pidu lahti. Käisid Helju kursuse poisid, neid oli kursusel tal palju, tulid Heljut vaatama ja eks ikka ka meid üle vaatama. Vilve oli kena tüdruk ja võlus poisse oma siniste silmade, heledate juuste ja kena naeratusega ja nii käidi teda siin kõige rohkem passimas. Sagedased külalised olid “teise poisid “ Jaak, Hans, Olev ja vahel kohe tüütasid meid oma sagedaste käikudega. Meenub, kui ükskord külastasid meid oma kitradega Toits (Toivo Kalling) ja Krumm (Hendrik Relve) ning meile laulma hakkasid. Mäletan, kuidas Krummi üks vasak jalg toetus veidi kõrgemale Vilve raudvoodi alumisele osale ja laulis, ise kitral saates: “Sinu kleidil on väsinud luiged, oled ise kui väsinud luik. Mitmed pilgud sind saadavad muigel ….”. Ta laulis Vilvele, kes oma voodil istus ja oli näha, kuidas see Vilvele hinge läks, mida reetis tema eriline naeratus ja ilme seda laulu kuulates. See oli nii ilus, see natuke kurva meloodiaga laul ja see laulmine Vilvele. See mälestuspilt on nii selgelt siiani silme ees.

Need poisid käisid Riias ise ka plaati tegemas tudengilauludega. See oli helepruun pehme plastmassist plaat. Ostsin nendelt selle 2 rbl.eest. Kahises kõvasti ja lainetas plaadimängijal kuid ikkagi tuttavad tudengilaulud. Üks laul viisil “Suures paksus vene metsas” oli tundmatu, see vist neil endil luuletatud, mäletan paari salmi:

….. Kostab tudeng okseloigust
tule siia härra Konks
Mul on taskus pudel vodkat
tule võta ka üks lonks
Tulge homme dekanaati

asja arutame seal
Teaduskonna häbipleki
EPA-st välja heidame

59-ndas meie kõrval olid III kursuse tüdrukud ja nii mõnigi kord astusid meilt läbi ka III kursuse poisid. Mäletan, kui 59-ndas oli III kursuse Erika sünnipäev. Olime juba oma voodites ja läbi seina oli kuulda nende peo melu ja nende kooslaulmist. Jäi meelde üks ilus laul "Oi need sinavad veed", mis mind tükiks ajaks kummitama jäi, seni kuni selle laulu sõnad sain. Ja muidugi kõikvõimalikud muud üliõpilaslaulud, mida seal lauldi. See oli üks tore ja meeldejääv kooslaulmine neil seal. Kuulasime neid laule ja olime nagu osalised sellel sünnipäeval. Need laulud said ka meile kõik pikapeale selgeks ja laulsime neid alati ka oma kursuse koosolemistel. Laulsime ka tol ajal keelatud laule nagu "Kawe kelder", "Jää vabaks Eesti meri", "Metsavendade" laul. Olin ära toonud kodunt oma akordioni ja see oli suureks abiks laulude selgeksõppimisel ja pidudel. Ühistel pidudel saatsid akordionimängu ja meie laulmisi vahel ka Henn ja Heiki(Habe). Meie kursusele tuli uus poiss Rein Kokk, kellel oli väga ilus lauluhääl, ta oli laulmist ka õppinud, lisaks mängis akordioni ja kitarri ning olime väga vaimustatud tema lauludest ja laulmisest. Laulmine oli meie kursusel populaarne. Mäletan Arvo Naritsat, kui ta juba lõbusas tujus oli, laulmas oma lemmiklaulu …Viina, õlut kerele, on see mu meele järele. Sa võta veel üks kärakas ja kata kinni pärakas…

Poisid organiseerisid kohtumisõhtuid ülikooli tüdrukutega, küll filoloogidega, küll arstidega. Seal leidis nii mõnigi omale silmarõõmu ja trehvasime meie poisse oma silmarõõmudega vahel kinos, vahel teatris, vahel niisama juhuslikult tänaval. See oli vanemate kursuse omade nõuanne, et vähemalt viimasel kursusel omale kaasa valida, sest pärast lõpetamist tööle minnes on juba seal metsakolkas raske omale kedagi leida.

Käisime vahel kinos küll Ekraanis, küll Ateenas või ülejõe Komsomolis, käisime teatris. Pidudel ja tantsuõhtutel käisime harva. Nahakombinaadis Vilve paar korda käis tantsimas, minul jäi seal käimata. Küll aga käisime Peoleo kontserdil EPA peahoones, kus oli koos väga palju rahvast ja pärast oli tants, kus sai tantsida tuttavate metsameestega. Peoleo ja Fix oli tollal populaarsed. Ka restoranides sai käidud, küll oma kursuse poistega kuid ka vanemate kursuste omadega. Meeliskoht oli Volga, seal nägi alati tuttavaid metsamehi, kuid ka Tarvas ja Kaunas olid kenad kohad.

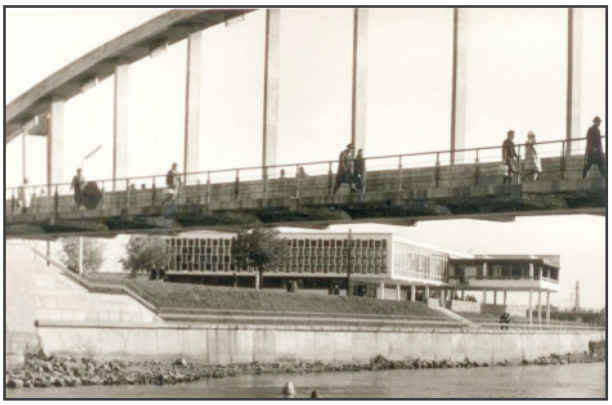

Meie-aegne restoran Kaunas

II kursuse suvel käis Mall Rootsis isapoolsetel sugulastel külas. Sealt tulles ei tundnud me Malle äragi valge miniseelik, punane dzemper, kaelas valged helmed, kõrvarõngad, üle õla moodne õlakott - sellisena ilmus ta Suur-Liivi pulma, olime heas mõttes üllatunud teda nähes. Tartus saime imestada veel muude sealt toodud asjade üle - nailon sukkpüksid, mida polnud eales näinud, valged põlvini kummikud, . meigitarbed, isegi kunstripsmed, siidist helesinine roosidega hommikumantel jm. Olime keeletud kõike seda nähes ja meile kingiks mitmevärvilised pastakad.

Loengute lõppedes käisime ikka ka poodides kaubandusega tutvumas. Valik oli poodides väike nii riiete kui jalanõude osas. Seega olime kõik väga lihtsalt riietatud ja ei paistnud silma erilise riietusega. Ka poisid olid tagasihoidlikud. Paistis silma Hanno, kellel olid paremad ja kvaliteetsemad jalanõud ja moekamad dzemprid. Silma ette tulevad meie poisid tumehallides sügismantlites, kaelas punakad sallid, mis siis moes olid, rohelised teklid, talvel mustad jänesekarva läki-läkid, külma ilma korral karvamütsi kõrvad alla lastud ja nööridega loperdamas. Henn oli aga meie poose, kandis alt hästi laienevaid

pükse(lohed), mis mööda maad kippusid lohisema. Oli ju biitlite aeg. Tegi meile ikka vigurit, kõndides kuidagi lonkivalt ja ülakeha aeglaselt samas taktis õõtsutades, endal muhe naeratus näos ja ikka mõni vaimukas ütlus varuks.

Tuleb meelde Enno, kes loenguvaheajal ikka tüdrukute juurde tuli laulufraasiga " Mu õnn, kus varjad end..", kusjuures lauldes see "õ" kuidagi ära kadus. Enno oli alati selline sõbralik, muhe, toredate ütlemistega.

Tulid moodi meestele valged nailonsärgid, mida polnud vaja triikida ja mis oli defitsiit, ilmusid poistele kõrge kaelusega nailon dzemprid küll valged , küll sinised , küll vaarikapunased, mida siis kuue all uhkelt kanti. Tüdrukute riietus oli äärmiselt tagasihoidlik. Aasta jooksul ehk mõne uue pluusi või seeliku saime endile lubada. Ülikooli tüdrukud käisid paremini ja moodsamalt riides, õppisid seal enamuses linnainimeste lapsed, EPA-s aga maapiirkondadest tulnud lapsed ja vahe oli tuntav, ka suhtumises epakatesse üldse.

Ühel korral jäime jõulude ajal Tartu. Siis käisime jõuluõhtul ülejõe Jaani kirikus. Olime rõdul, rahvast oli kirik täis, oli tuttavaid metsamehi ja teiste teaduskondade omasid, laulis kirikukoor ning olime ülimalt rahul, et saime kirikus käia. Ühiselamus tähistasime ka jõuluõhtut. Juba eelmine nädalavahetus olime kodus käinud ja üht-teist jõulutoitu toodud. Malle võrratu verileib ja verivorstid, samuti Heljul toodud sült, liha, pirukad jm. Ka meie poisid tulid külla. Eerik tahtis kangesti viirukit põletada, pani väikese kammi panni peale põlema ja käis seda suitsetades ja haisutades mööda koridori.

Lea viis meid ühel talvisel nädalavahetusel Otepääle EPA suusabaasi Kolgale suusatama. Laenutasime Lea treenerilt Tõnu Luigelt omale suusad ja sõitsime bussiga Otepääle. Jõudsime õhtuks Kolgale. Ruumid spordibaasis olid külmad, sahvris rippus külmunud toores looma kints. Tegime pliidi alla tule, Lea lõikus suure pussnoaga õhukesi külmunud lihalõike, mida pannile panime. Ka omal oli üht-teist kaasas, tegime teed ja lõpuks oli ka soe õhk tuppa tulnud ja oli päris mõnus olla. Tuli veel teisigi EPA poisse ja need olid omaette toas. Lea, ütles, et seal on üks vanema kursuse metsamees Rein Pall, kes väga häid pannkooke teeb, et lähen küsin, kas ta teeks meile neid. Rein oli nõus, käsi ainult piima ja munad muretseda. Lea käis ära ja tuli väikese piimakannuga ning munadega tagasi ja Rein hakkas koogitainast tegema ning pannkooke küpsetama. Tainast sai suur kausitäis, koogid olid tõesti head ja neid jätkus ka teistele. Järgmisel päeval läksime tüdrukutega suusatama, Lea ikka kõige ees ja meie järel. Oli väiksemaid künkaid ja mägesid, millest alla julgesime lasta. Ilm oli hea ja oli tore koos suusatada.

Kuid ühele mäele oli tehtud väike hüpe, mis mulle ootamatu oli ja õhulend lõppes kukkumise ja mõlema suusa murdmisega.

Leal oli imestamist, et oskasin korraga mõlemad suusad ära murda. Tagasi minna oli aga pikk maa ja nii andis Lea mulle ühe oma suusa. Oli päris kunst ühe suusaga suusatada, aga tagasi Kolgale me õnnelikult jõudsime. Tartus imestas ka Tõnu Luik, et kuidas küll oskasin korraga kaks suuska ära murda ja kuna need suusad olid arvel, pidin siiski ka

nende eest midagi maksma. Tõnu Luik mõtles ja arutles, sest ei tahtnud mulle ka liiga teha. Vist oli 3 rubla, mida pidin kompensatsiooniks suuskade eest tasuma. Oma kursusega käisime talvel suuskadega Ülo Pariku eestvedamisel metskitsedele söötmiskohtadesse vihtasid viimas.

Suure huviga Ülo Pariku juttu kuulamas

Võtsime osa üliõpilaspäevadest. Mäletan seda üliõpilaspäeva, kui kanti loosungit "Jänkid kasige Peipsi taha" ja suur klaasist tindipott virutati puruks "Teaduse" raamatupoe otsaseinas asuva Lenini suure näopildi pihta. Suur sinine tindilärakas Lenini oimukohal oli mitmeid päevi kaugele näha. Oli tehtud veel muudki. Mäletan komsomoli üldkoosolekut, kus oli arutusel nende üliõpilaste personaalne küsimus, kes ebaväärikalt olid üliõpilaspäevadel käitunud. Hiljem oli kuulda, et need üliõpilased olid saadetud sõjaväkke, kuigi oli kaalutud ka EPAst väljaheitmist. Dekaan Endel Laas oli aga mõistev ja võttis need hiljem peale sõjaväeteenistust tagasi õpinguid jätkama. Nii tuli peale sõjaväge meie III kursusele uus poiss Jaak Põldma, kes oli saadetud karistuseks sõjaväkke üliõpilaspäevadel vennasrahva vastu vaenuliku tekstiga loosungi kandmise tõttu.
II kursuse kevadel oli Luual teaduskonna õhtu. Igalt kursuselt pidi olema ettekanne.
Nii tuli mul mängida akordionil "Lainetel", Rein laulis solistina klaveri saatel "Kord põllul kus punetas punana moon…..". Ka teistelt kursustelt olid ettekanded. Pärast oli tants hilisõhtuni. Tore pidu oli oma rahvaga, kõik olid ju tuttavad ja sai palju tantsida.
Sünnipäevad
Pidasime oma 20-aasta sünnipäevi, käisime tüdrukutega üksteisel seda kodus pidamas. Malle sünnipäev oli sügisel 15.novembril ja sõitsime bussiga tüdrukutega Viljandimaale Loodile. Malle isa oli Loodi metskonnas metsnik. Käisime õues jalutamas ja Mall näitas nende elamist-olemist. Neil oli suur majapidamine. Õhtul istusime väikeses pidulauas, oli ka Malle kooliaja sõbranna Ruth. Mängisime pilli ja laulsime oma laule. Lea oli aga õnnetu, tema suur kooliaja armastus Ilmar oli abiellunud. Mäletan seda Ilmari naeratavat pilti, mida Lea oma passi vahel hoidis. Leal olid lausa pisarad silmis. Mul oli nii kahju temast.
Helju sünnipäev oli 23 märtsil ja sõitsime tüdrukutega bussiga Karksi Nuia. Helju talumajapidamine oli alevikust kümnekonna kilomeetri kaugusel Hansul. Meid ootas rikkalik pidulaud Olid sugulased ja mõningad Helju koolikaaslased, ka tema kooliaja suur sümpaatia Rünno. Helju oli nii kena, pikad

heledad juuksed üles seotud paelaga, mis talle nii hästi sobis. Oli väga tore ja lõbus sünnipäev. Helju isa mängis hästi lõõtsa ja saime laulda ja tantsu vihtuda hommikuni.
Minu sünnipäev oli 6 aprillil. Kutsusin lisaks oma toa tüdrukutele ka oma rühma poisid. Saabusid nad rongiga. Arvan, et ka meil oli lõbus, saime palju laulda ja tantsida. Magamiseks oli tehtud asemed põrandale, kus kõik segamini olid ja möllamist ja naeru oli poole ööni.

Vilve sünnipäev oli 21.aprillil ja Viru-Jaagupisse tuli meil pikalt bussiga sõita. Sünnipäev oli lõbus, laulsime ja tantsisime. Vilve ütles, et nii palju lauldud ja mängitud pole siin kunagi. Vilvel oli hästi vaimukas ja tore tädimees Feliks, kes Tartus Annelinnas elas. Mäletan, kui ükskord Vilvega neile Annelinna külla läksime. Nad elasid ülejõe uues Annelinna elamurajoonis kus juba esimesed majad püsti olid pandud. Neil oli 3 toaline korter ja see oli minu arvates nii ilus ja moodne. Elle hakkas kohvi jaoks kohviube jahvatama, aga ei hoidnud kaant hästi kinni ja nii lendasid kohvioad suure hoo ja vurinaga mulle vastu silmi, kuna juhtusin just seal kõige lähemal olemas. Feliks tähendas selle peale, et neil on kombeks kõiki külalisi niimoodi vastu võtta.

Praktikumid Järvseljal ja mujal

Peale I kursust läksime juba mai algul Järvselga praktikumile.
Ilmad olid soojad ja päikselised, kevad oli täies hoos, kõik õitses, kollased võilillede väljad olid kõige ilusam vaatepilt. Esimene nädal oli meil traktori praktikum. Olin ühes rühmas Vello, Enno ja Ahtoga.

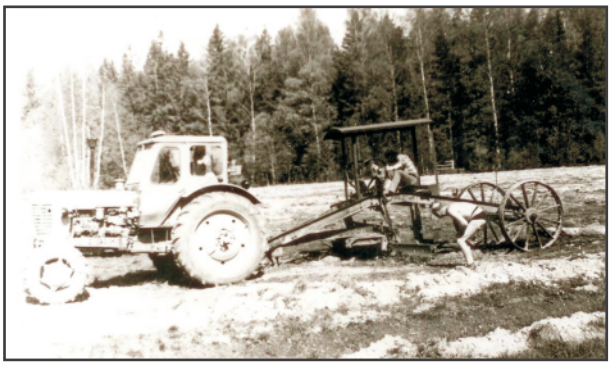

Ahto ja Joh.Kiljako Järvselja saeraamis

Järgnes botaanika praktikum. Tuli korjata taimi herbaariumi jaoks.

Siin taimi korjates ja noaga välja kaevates saime omavahel palju suhelda, püüdsime leida taimedele õigeid nimesid, tegime ühiseid puhkehetki, võtsime päikest. Jaan sai põõsa alt kätte ühe rästiku, mida ta sabast kinni hoidis ja meid sellega hirmutas.
Ühel hilisõhtul kogunesime vaatama öiste leskede ja surude lendu kvartslambi valguse peale valgele linale ühe liblikahuvilise juurde. Hoiatati, et mitte vaadata lambi suunas. Arved ei hoolinud sellest ja mitmed päevad ei suutnud ta valguse käes olla, silmad olid punased, valutasid ja jooksid vett. Tuli teha 20 putukaliigist kogu , määrata liigid ja esitada sügisel. Järgnes geodeesia praktikum Linda Meieliga. Allolevatel piltidel oleme peale pidu unistena praktikumis

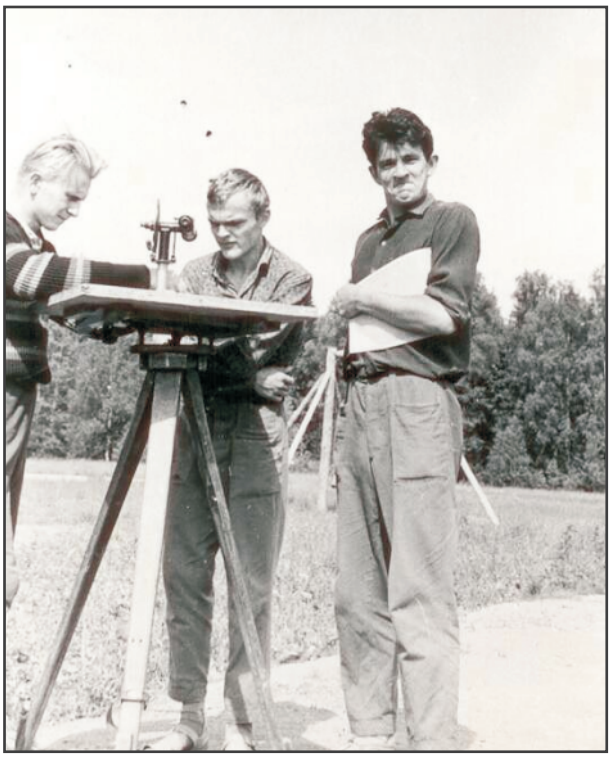

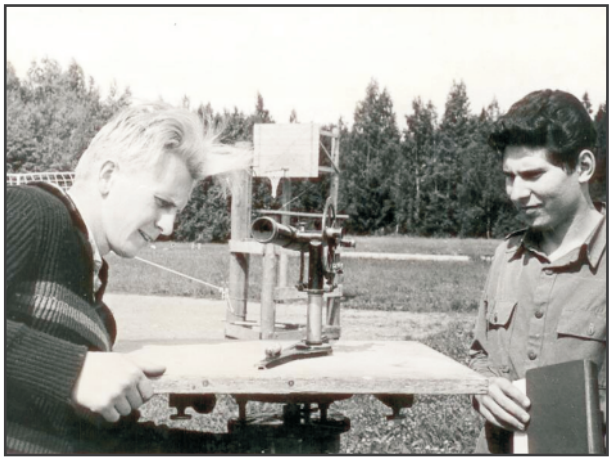

Metsakasvatuse praktikumis õppisime Lembit Muistega metsa koosseisu määrama.

Vilve

Kõndisime ürgmetsa kvartalil. Sääsed olid parvedena meil kallal. Poisid kiskusid omale kampsunid üle pea. Heiki Rips (Habe) leidis ühe kännu alt kõdunenud kombinesooni ja toppis selle omale sääskede kaitseks selga. Oma väljanägemisega hirmutas ta endast sääsed kaugele.

Enno

Hanno ja Peeter

Habe kännu alt leitud “kostüümiga”

Vahepeal tulid Järvselga praktikale ka vanemad kursused ja rahvast oli palju. Õhtuti tegime kultuurimajas tantsuõhtuid. Orkestrit ega ka magnetofoni polnud ja tantsumuusikat tuli ise teha. Kultuurimaja juhataja oli imeilus naine, pikkade tumedate juustega ning sealse peametsaülema Runteli abikaasa. Ta lubas kultuurimaja akordionil mängida ja isegi seda ühiselamusse tuua, et seal koridoris tantsuks mängida. Nii sai seda pilli tundide kaupa tantsuks mängitud nii kultuurimajas kui ühiselamus. Kõik olid rahul, peaasi, et tantsida saadi. Kultuurimaja saal oli alati nendel tantsuõhtutel rahvast täis, kohale tulid ka ümbruskonna noored.

Õhtuti veedeti aega palliplatsil ja mängiti võrkpalli. Samas kõrval oli kiik, millega Lea ja Ilmar üksteise võidu üle võlli julgesid kiikuda.

Ühel suvel ehitati võrkpalli platsi taha metsa äärde kõrge metsallist tulevalvetorn. Sai ennast proovile panna mööda redelit masti tippu ronides.

Ilmar

Kui õues juba pimedaks läks, koguneti päikesesooja koridori ja mul tuli sageli jälle pill kätte võtta. Lauldi ja tantsitati tüdrukuid. Ilusatel suvepäevadel käidi järvel paatidega sõitmas. Käidi ujumas, mõni püüdis kala, istuti niisama paadisillal, jalad üle silla ääre kõlkumas ja aeti juttu.

Mait Habe selga küürimas

Lõunavaheaegadel võtsime oma ühiselamu trepil päikest. Mõnel päeval tegime kitsedele vihtasid ja poisid vedasid need küüni kuivama.

Ükspäev olid poisid kinni püüdnud rästiku ja küpsetasid seda õhtul metsa veeres lõkkel. Olid seda isegi proovinud süüa. Järgmine päev läksin nende tuppa ja parajasti Habe ja Pikk söövad seda. Pikk(Arvo Narits) leotas ühte tükki veel vees, et pehmemaks läheks. Andsid mulle ka proovida, aga ei mina tahtnud. Järgmisena lubasid konna ära küpsetada.

Sügisepoole, kui juba õunad valmimas, käis Lea mitmeid kordi õunaraksus. Aga ühel korral oli peremees valvamas ja tõmbas Leale malakaga üle turja. Lea tuli longates ja vandudes tuppa, saagiks ainult mõni õunapabul.

Mäletan, et oli tulemas metsandus-teaduskonna suur aastapäeva pidu Järvseljal. Valmistati hoolega külmi suupisteid ja need oli toodud ühiselamusse ühte tuppa luku taha. Mõned vanema kursuse poisid olid aga läbi akna sees käinud ja osa suupisteid nahka pannud. Meie tüdrukutega aga käisime pimedas samal õhtul ühiselamute juures aias herneraksus ja koridoris krõbistasime herneid ja tühjad kaunad pildusime samas prügikasti. Hommikul tuleb aga Aino Kasesalu teatega, et on vargus toime pandud ja kutsub kõik koridori kokku aru andma. Olime pabinas, et meie hernevargus võetakse arutusele, kuna ka asitõendid- hernekaunad samas prügikastis olemas. Püha taevas küll! Suur oli kergendus, kui teatati, et hoopis pidusöökisid on ära söödud, mida tehtud peost osavõtjatele kindel arv. Ei tunnistanud aga keegi seda pahategu üles.

Järvseljalt käisime mõnedel nädalavahetustel ka Tartus. Mäletan, kuidas Vilvega Tartu bussijaamast linna poole astusime. Oli soe suveõhtu, kastanid õitsesid, Tartu oli otsekui välja surnud, mõni üksik inimene liikus

tänaval. Üliõpilased olid kodusesse laiali läinud, inimesed vist oma suvilatesse ja linn oli justkui välja surnud. Oli harjumatu näha nii vaikset ja inimtühja Tartut.
Ühel nädalavahetustel sai käidud Tartus laulupeol, seal saime kokku Ilmari ja Ennuga, võtsime kohad sisse ühe puu all, poisid tõid õlupudelid, jõime õlut ja nautisime ilusat suveõhtut - meil polnud kuhugi kiiret.
Takseerimise praktikas olin Habe, Ilmari ja

Pikaga ühes rühmas. Tore oli nendega mööda metsi ja metsasihte liikuda ja olin neile kindel, et ikka õiges suunas liigume ja õiged kohad üles leiame. Põhiliselt olin Habega paaris takseerimas. Mäletan ühte vihmast päeva, kui sadas nagu oavarrest, vahepeal jääb sadu järgi ja uuesti kallas. Ja Habel tekkis soov just sellise ilmaga metsa minna, kuigi poisid keelitasid, et pole mõtet ennast märjaks tegema minna. Kuid midagi ei aita ja pean Habega metsa minema. Kõnnime läbi vihma metsa, oleme üleni läbimärjad ja muudkui otsime eraldiste piire ja teeme kirjeldusi.. Vahepeal oli vihm üle läinud ja päikesekiired , mis nüüd läbi vihmaudu puude vahelt paistsid, andsid metsale hoopis teise näo. See oli eriline vaatepilt ja tuleb vahel uuesti silme ette. Alles kell 9 õhtul jõudsime läbimärgadena tagasi ühiselamusse.
Takseeerimise praktikum lõppes meil aga ebameeldivalt. Poisid olid kuskilt saanud ortofotod, mida kasutasid praktikumitöö tegemisel. See tuli aga kuidagi ilmsiks, ju vist Krigul sai aru, et asi pole õige. Kutsus meid kokku ja käsi ortofotod 15 minuti jooksul ära tuua ja kui ära ei tooda, lubas asja miilitsatele arutada anda. Tol aja oli selline materjal rangelt salajane. Fotod olid aga linnas. Oli just jaanilaupäeva õhtu. Rein põrutas mootorrattaga linna neile järele.
Selektsiooni praktikal Endel Pihelgase juhendamisel saime mändide pookimisel kätt harjutada. See jäi aga teadmata, kui suur oli meie pookimise õnnestumine.

Tiit on minu jope selga ajanud

Ja puude otsa ronimist harjutasime pookeokste varumiseks selektsiooni eesmärgil.

Et olid ainult mõned paarid ronimisraudu, siis veetsid ülejäänud lõbusalt aega.

Mulla praktika oli meil Luual Ragnar Sepaga.

Saabusime Luuale

Metsas sai kaevatud meetri sügavusi auke ja mullakihte määratud, ikka A0, A1 ,B ja C

Hanno, Vello, Ülo mulla auku kaevamas

Kilingi-Nõmmel olime metsapunktis estakaadil praktikal. Saime omale tööriietuse

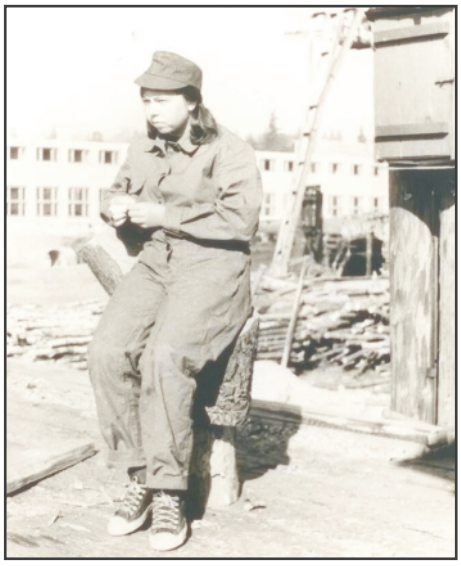

Oli maikuu. Majade ümber olid suured õunapuu aiad ja kõik õunapuud olid valgeid-roosasid õisi täis, mis muutis kogu ümbruse eriliselt valgeks. See oli imeilus ja meeles siiani, kui estakaadilt tulles läbi õitsvate ja lõhnavate õunapuuaedade oma majutus-kohta tulime .

III kursusel käisime suvel Lembit Muiste ja Endel Pihelgasega kogu kursusega ekskursioonil. Ilmad olid imeilusad. Esimene ööbimine oli Tagula järve ääres. Tegime rublase ringi ja poisid tõid õlut. Käisime saunas ja istusime lõkke ääres. Pill oli ikka kaasas, Henn ja Habe saatsid vaheldumisi kitraga. Laulsime jälle neid juba pähekulunud laule. Teine õhtu ööbisime Siniallikul.

Sinialliku ääres

Magasime telkides. Enamus olid juba telkides, olime väikese kambaga lõkke ääres- Rein, Habe, August, Villu. Laulsime läbi kõikvõimalikud laulud, lisaks laulis Villu veel oma repertuaari otsa, mis olid tema vanaisa noorpõlve laulud.

Vello telki toetamas või vastupidi

Läksime alles kella 5 ajal telkidesse pikali. Järvselga tagasi sõites sõitsid meile vastu “neljandikud”. Sõitsid viimast korda seda teed., nende Järvselja aeg oli otsa saanud. Järvseljal oli kuulda, et olid kõvasti pidutsenud ja kitradega järvel sõudnud, mõned isegi käskkirja saanud. Seoses nende elumeestega, tuleb meelde üks pilt, kui ühel õhtupoolikul istusime Vilve, Arvo ja Villuga järve ääres, jõime veini ja vaatasime päikese loojumist. Järvel paadis aga sõudsid neljandikud- 2 kitra poissi(Hendrik ja Toivo) ning Ants(Konstaabel), see paharett, keda ma kainena Järvseljal iialgi ei näinud. Napsitasid ning laulsid nii et ümbrus kajas. Sõudsid ise üle järve paadisilla poole, kui korraga Ants üle paadiveere koos riietega järve kukkus. See juhtus kohe paadisilla lähedal ja nägime, kuidas teised tirisid teda kui laipa paadisillale. Lamas seal tükk aega liikumatult ilma elumärkideta. Läksime ära sööma ja nägime söögitoas, et Ants täitsa elus ja istub laua taga märgade ja tilkuvate riietega. Teised olid küsinud, et miks ta nõnda läbimärg on. Oli öelnud, et oli otse läbi järve tulnud.

Jõudis kätte ka meie viimane Järvselja õhtu. Traditsiooniks oli saanud, et see veedetakse Järvselja kõrgete kuuskede all. On meeles, et tegime õhtul seal kuuskede all omale lõkke, istusime ümber lõkke ja laulsime. Koos läksime öövarjus ära ühiselamute juurde. Istusime veel viimast korda soojas päikeselõhnalises koridoris ja oligi otsa saanud meie Järvselja aeg.

Ette oli nähtud veel menetluspraktika metsamajandis. Vilvega mõtlesime käia Elva metsamajandi direktori Art´i juures praktikakohta küsimas ja tema pakkus meile praktikakohaks Pikasilla metskonna, kus metsaülemaks Olev Uibopuu. Praktika ajast Pikasilla metsakonnas on jäänud väga meeldejäävad mälestused, suvi ja sügis olid päikselised, metskonnarahvas väga sõbralik, eesotsas metsaülema Olevi ja abimetsaülema Anniga, kellest hilisemas elus said mulle toredad kolleegid.

Viimane aasta

Palju toredaid sõpru ja tuttavaid eelnevatelt kursustelt, kellega ilusaid mälestusi seotud nii Järvselja kui Tartu ajast, olid lahkunud. Järvselja ajal saime tundma kõiki endast vanemaid kursusi. Vaadates nende lõpupilte, tulevad meelde nii nimed kui näod, mitmed seigad ja pildikesed Järvselja ja Tartu ajast.

Kuidagi kahju oli, et head tuttavad kõik lahkunud olid, enam kedagi külla oodata polnud. Tuli ka meil hakata mõtlema lõpetamise peale, diplomitöö peale ja selle peale, kuhu peale lõpetamist tööle minna.

Poistel olid lastud teha lõpusõrmused ja lõpumärgid. Käisime seda tähistamas Väike-Liivi pool Varal. Oli kevadine aeg. Tegime ühiselt võileibu, käisime saunas. Pühitsesime oma sõrmuseid ja lõpumärke. Oli pidu ja laul.

Eelnevatel kursustel oli tekkinud omavahel palju paare, enamus tüdrukuid saanud paariliseks oma kursuse poisi ja koos mindud tööle, põhiliselt metskonda ikka metsaülemaks ja abimetsaülemaks. Meie omadest olid kindlad paarid Vilve ja Enn, Mall ja Jaak, Merle ja Ahto. Veel mõned meie poisid olid leidnud endile nii ülikoolist kui mujalt kedagi, kellega ühist elu alustada.

Kuna meie põhiline loengukoht oli ikka Vanemuise tänavas , tähistasime seal oma viimast loengupäeva. Loenguruumi katsime šampuselaua ja kutsusime õppejõud, et tänada neid ja viimast korda ühiselt veel koos olla. Seoses Vanemuisega, meenub üks dendroloogia loeng, kus kõik hoolega konspekteerivad. Äkki kostub koridorist Lea ja Ülo ülemeelikus tujus kõvahäälne laul "…ja tema sinilille murdsin ma…". Konks ei tee väljagi, meil aga lõbus, itsitame. Kui vaheajale läksime, nägime, kuidas lauljad kahekesi kaelakuti koridori aknalaual lösutavad ja välimusestki näha, et märjukest rohkem kui vaja tarbitud oli. Meid nähes hakkasid seda laulu uuesti täiel häälel hõiskama, nii et koridor kajas, endil lai ja õnnelik naeratus näos.

Õhtul läksime kursusega Kasekese restorani viimast loengupäeva tähistama.

Seosest treeningute ja võistlustega, ei jõudnud Lea meiega sammu pidada ja võttis akadeemilise puhkuse. III kursusel abiellus Liivi Zimmermann ja jäi lapseootele ning ei lõpetanud meiega. Akadeemilise puhkuse võtsid Eerik Philips, Ülo Siimets ning Heiki Rips. Nii jäi meid viimaseks aastaks nimekirja 22

Lea

Diplomitöö tegemine

Et saada koos tööle, abiellusid Vilve ja Enn 21 august 1971.a. ning Mall ja Jaak 25.september 1971.a

Vilve ja Enn

Mall ja Jaak

Hakkas diplomitöö eelne praktika ja diplomitöö tegemise aeg. Küll olime hädas diplomitöö teema valimisega. Vilve Ennuga otsustasid teha kahepeale ühise töö, juhendajaks Lembit Muiste. Mina valisin juhendaja Olev Henno soovitusel töö teemaks tööjõu, tööviljakuse ja töötasu analüüsi metsaraie ja kultiveerimistöödel Valgamaa Metsamajandis. Sain nüüd mitu kuud olla kodus ja käisin metsamajandis andmeid kogumas. Praktikal olin Taheva metskonnas ja vormistati mind sinna abimetsaülemaks.

Sügisel olime taas Tartus ja algas diplomitöö kokkupanemine. Mul oli palju andmeid, mida tuli liita ja lahutada, korrutada ja jagada. Kasutada oli arvelaud, Feliks kui ka arvemasin, millel olid numbrid eraldi juba nuppudel ja tehte tegemine käis väikese mürina saatel, justkui õmblusmasin oleks töötanud. See pidev mürin segas teisi ja nii tuli kasutada arvelauda ja Feliksit. Vahepeal käisime oma töid juhendajatele näitamas. Dekanaadis oli üles pandud pingerida meie hinnete põhjal, samuti oli välja pakutud metsamajandid ja töökohad, kuhu meid tööle oodati. Ka Valgamaa Metsamajand oli kirjas. Oli hea meel, et Valgamaale saan minna. Ma ei tahtnud sellest mõeldagi, et peaksin kuskile mujale minema, kus ühtegi tuttavat ees pole, kus nii ümbrus kui inimesed võõrad. Valgas aga minu vanemad, palju tuttavaid, sõpru ja koolikaaslasi. Teadsin, et Valgamaal kuskil Koobassaares Karula metskonnas on vaba abimetaülema koht ja ka korter. Samuti tuttav EPA päevilt metsaülema ametis, kellega EPA ajal sai nii mõnigi kord kohtutud ja koos kinos käidud. Olime mõlemad Valga kandist, mina küll linnast kuid tema Taheva kandist Tõrvaselt. Olime lõpetanud mõlemad Valga Keskkooli ja kohtunud korra ka kooli kokkutulekul. Et Tšaikaga Tartu sõita, tuli tal sealt Tõrvaselt Valka sõita suslaga (kitsaröövpmelise rongiga), mis jõudis jaama kümmekond minutit enne Tšaika väljumist. Alati oli aga jaamas piletikassa ees pikk järjekord, sõitjaid oli palju. Nii tuli ta suslalt rutates ikka minu juurde, et ka talle pileti võtaksin ja Tartu sõitsime juba koos. Mäletan, et õige pea kutsus ta mind ühel külmal veebruariõhtul Tartus kohtamisele ja lubas tulla all bussijaama nr.11 bussi vasta. Pidin kell 8 seal olema. Andsin toas ka tüdrukutele teada, et nüüd on asi tõsine, et lähen kohtamisele. Aga Vilve polnud sellega nõus, ütles, et jumal teab, kellega kohtama lähed, lähen vaatan enne üle. Ja sõitiski kella 8-ks alla bussijaama. Jäime ootama, mis uudisega ta nüüd tuleb. Tuli järgmise bussiga tagasi ja ütles, et mine ruttu, külmetab ja ootab, nagu buss peatub, jälgib pingsalt väljatulijaid. Ja üldiselt pole viga, sobib. Kell oli aga juba pool üheksa, vaevalt, et enam seal kedagi mind ootamas on.

Diplomitöö maht pidi olema kuskil 100 A4 lehte trükituna ja köidetuna. Retsenseeris minu tööd Tartu metsamajandi direktor.

Meid oli kursusele jäänud 22. Diplomitööde kaitsmine oli jaanuari keskel ja lõpuaktus EPA peahoones 29. jaanuaril kell 13..

Närveerisime enne diplomitöö kaitsmist. Pidime ju esinema õppejõududest koosnevale komisjonile ja iial ei võinud teada, milliseid lisaküsimusi esitatakse. Kohal oli ka minister Heino Teder. Saime kõik oma tööde kaitsmisega hakkama. Eriti vapper oli Väike-Liivi, kes oma seisukohta kaitstes lausa rusikaga vastu pulti virutas ja mis komisjonile kangesti meeldis.

Väike-Liivi ema, kes kaubanduses töötas, muretses meie tüdrukutele kleidiriided. See oli kena, roosakas peenvillane riie. Polnud tol ajal vabamüügil olevatest riidekangastest mingit valikut ja oli hea, et Liivi ema meile selle sai. Kingadega oli sama lugu, valikut polnud ja olime rahul sellega, mida saada oli. Paremad kingad ja kleidiriided saadi noorpaari tõendiga, mida meil aga kuskilt võtta polnud.

Pidulik aktus oli EPA peahoones 29 jaanuaril. Sel päeval oli väga külm talveilm. Istusime poolviltu saali ette pandud toolidel. Saal oli rahvast täis- vanemad, sugulased, sõbrad. Diplomi andis meile kätte tollane rektor Arnold Rüütel. Käisime ükshaaval saali ees diplomi järel, pärast aktust tegime ühispilti. Ees ootas meid veel pidulik õhtusöök Ülikooli kohvikus. Kombeks oli, piduõhtu korraldab noorem kursus. Saime veel viimast korda koos olla ühise laua taga. Oli läbi saanud see tore EPA aeg. See oli aeg, mil puutusime kokku väga paljude erinevate inimestega. On meelde jäänud toredad ja inimlikud õppejõud. Omavahelistes suhetes õppisime üksteisega arvestama, mõistma erinevaid iseloomusid ja üksteise veidrusi, kujundasime oma isiksust ja maailmavaadet. Meist kujunes sõbralik ja tore kursus. On heameel, et minu kursusekaaslasteks olid just sellised poisid-tüdrukud - igaüks oma arusaamade ja seisukohtadega, iseloomude ja ellusuhtumisega. Neist on saanud mulle head sõbrad, kellega on alati olnud tore kohtuda ja osadest kauaaegsed ja toredad kolleegid.

Oli aasta 1972.a.

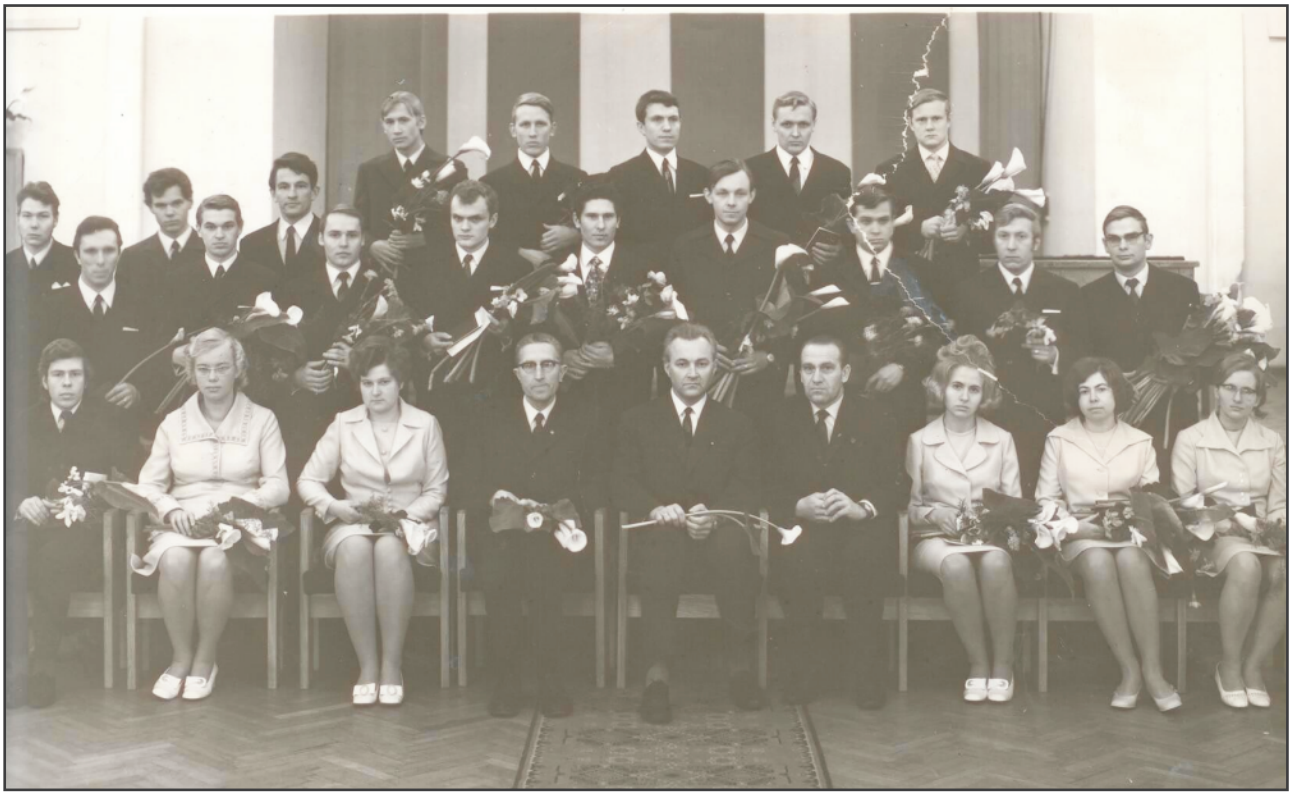

Esirida vasakult: Tiit Leito, Merle Mälk, Mall Põldma(Toss), Dekaan Endel Laas, rector Arnold Rüütel, ministeeriumi esindaja Feliks Nõmmsalu, Vilve Ratasepp(Raudkivi), Helju Ahun, Livia Veski
Vasakult Kalju Kägo, Vello Raadik, Peeter Joonasson, Enn Ratasepp, Maano Laatsit, Arvo Narits, Arved Kukk,Mait Väer, Hanno Nõmme.
Tagareas vasakult Jaak Põldma, Ahto Grigor,Heiki Heilman,Henn Neemre, Enno Kuldkepp, Jaan Mägi, Rein Kokk, Ilmar Sirkas.

Ahto Grigor

Sünd.22.01.1949

Taali mk.abimetsaülem
Pärnu politseprefektuur
vanemispektor ja uurija

Arved Kukk

Sünd.8.05.1949 - 1.07.2006

Laatre sovh.metsaülem
Valgamaa metsaamet ja
Valgamaa Keskkonnateenistus

Arvo Narits

Sünd.13.04.1947

Aegviidu MM metsavalve insener
Tarmeko insener, Loksa ja
Valgejõe mk. abimetsaülem
metsakonsulent

Enn Ratasepp

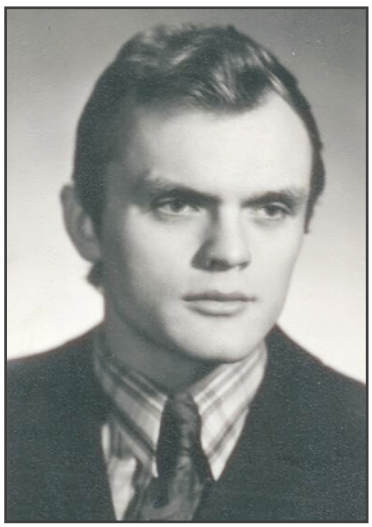

Sünd.10.08.1948-24.10.1991

Auvere ja Jäneda mk.
Metsaülem

Enno Kuldkepp

Sünd.10.05.1948

Kastre abimetsaülem
Sangaste metsaülem,
Järvamaa ja Elva MM direktor,
AS RPM juhataja

Tiit Leito

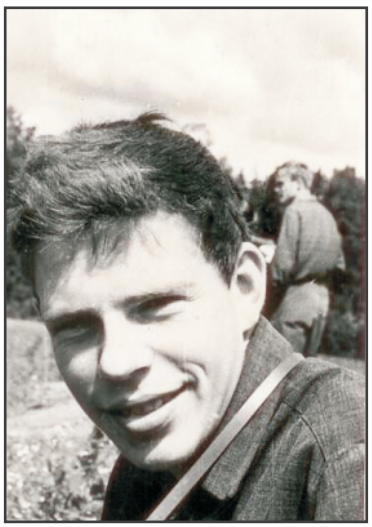

Sünd.1.06.1949

Hiiumaa laidude kaitseala
juhataja, Hiiumaa maavalitsuse
keskkonnaosak. insp.
Keskkonnaekspert

Hanno Nõmme

Sünd.19.02.1949

Käsmu metsaülem
OÜ Leanno juh. esimees
OÜ Kihlevere Puit juh.esimees

Heiki Heilman

Sünd.24.02.1944

(Eesti Maaparandusprojekt)
AS EKK peainsener,
insener

Ilmar Sirkas

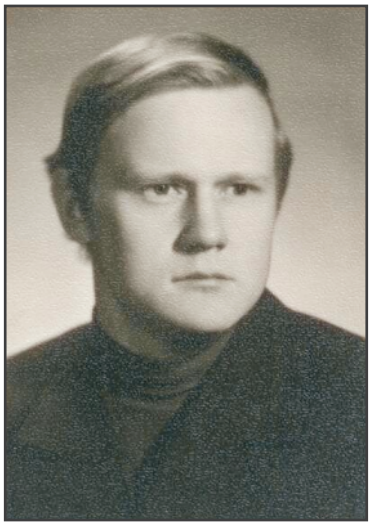

Sünd.23.12.1948

Jägala mk.abimetsaülem,
metsaülem, Anija mk. metsaülem
RMK Anija mk. metsnik

Jaan Mägi

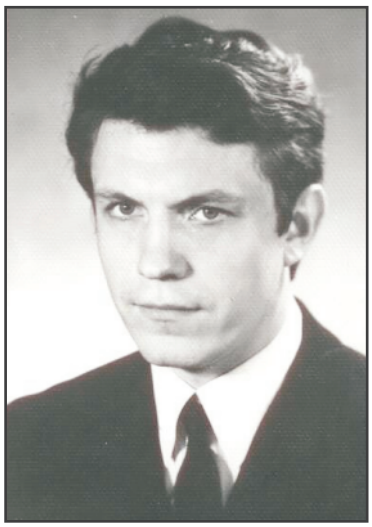

Sünd.29.06.1945

Sõrve sovh. metsaülem
Saarte Jahimeeste Seltsi
juhataja

Kaljo Kägo

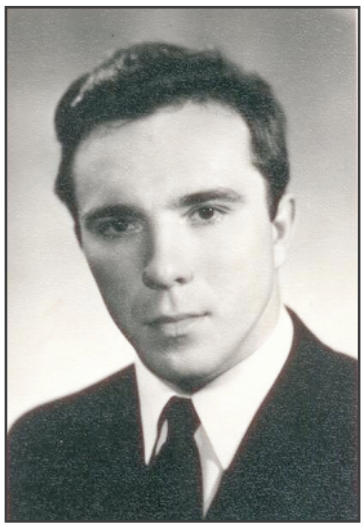

Sünd.4.03.1948

Iigaste mk. abimetsaülem
Võru Mööblivabriku ja Võru
maap. valit. insener, Põlva juhat.
Keskkonnainspektsiooni
inspektor

Maano Laatsit

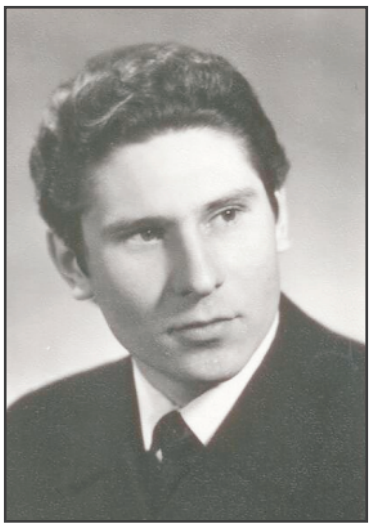

Sünd.6.10.1948

Tartu MM metsapunkti juh.
puukooli juhataja, OÜ Vike-SM
Tartu Keskkonnateenistus
metsakonsulent

Peeter Joonasson

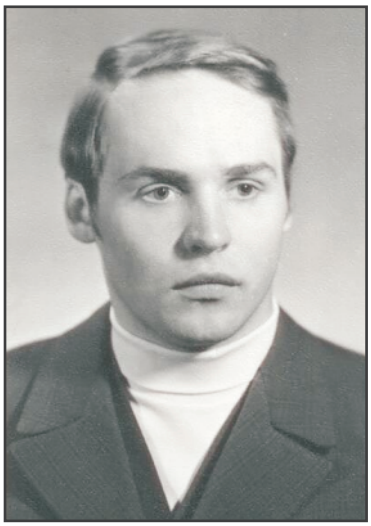

Sünd.18.11.1945

Tarvastu kolh. metsnik
Tartu raj. Kingissepa kolh. metsaülem, Mäksa valla maanõunik

Vello Raadik

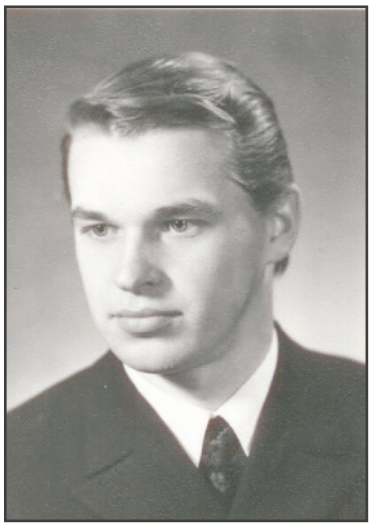

Sünd.28.03.1949

Tudu MM insener, Aegviidu MM Metsakultuuride insener, AS Tartu MM peainsener, director. Tartumaa metsaameti peametsaülem, Tartumaa keskkonnateenistuse peaspetsialist, Tartumaa keskonnaamet

Mait Väer

Sünd.3.11.1947

Sõrve mk. abimetsaülem
Karjalasma metsaülem, Saaremaa MM peainsener, metsapunkti juhataja, AS Saare Erek metsaspetsialist tootmisdirektor

Vilve Ratasepp(Raudkivi)

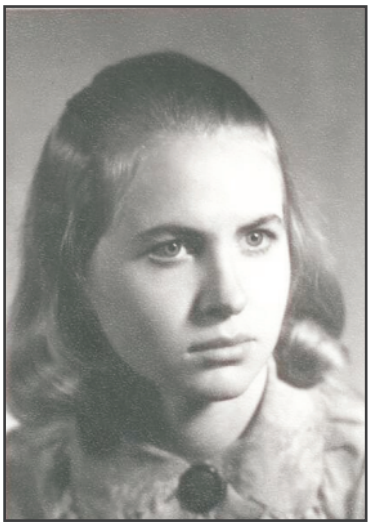

Sünd. 21.04.1949

Auvere ja Jäneda. mk. abi-metsaülem, Ruhnu-Abruka metsaülem, Kuressare metsnik

Mall Põldma(Toss)

Sünd.10.11.1948

Polli mk. abimetsaülem, Matsalu LK looduskaitse van. inspektor

Merle Grigor(Mälk)

Sünd.23.03.1949

Varbla mk. ja Põlendmaa mk. AS Pärnu Viisnurk raamatupidaja

Helju Leosk(Ahun)

Sünd.06.04.1949

Karula mk.abimetsaülem Valgamaa MM metsa-kultuuride insener, Valgamaa metsaamet spetsialist,Valgamaa Keskkonnateenistus peaspetsialist. Valgamaa Erametsaühing tugiisik

Livia Müür (Veski)

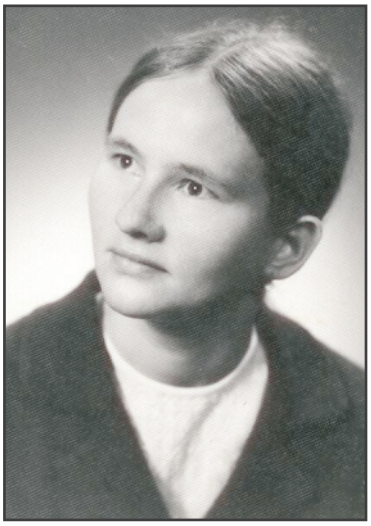

Sünd.22.05.1948

Rapla MM töökaitse insener Purila mk. abimetsaülem Tallinna psühhiaatriahaigla töökeskkonnaspetsialist

Rein Kokk

Sünd. 22.10.1945

Vetla metsaülem,Järvamaa MM peainsener,Tartu MM director, Tartumaa Metsaameti peametsa-ülem,Tartumaa keskkonnateenistus juhat.asetäitja,Tähtvere vallavanem

Ülo Siimets

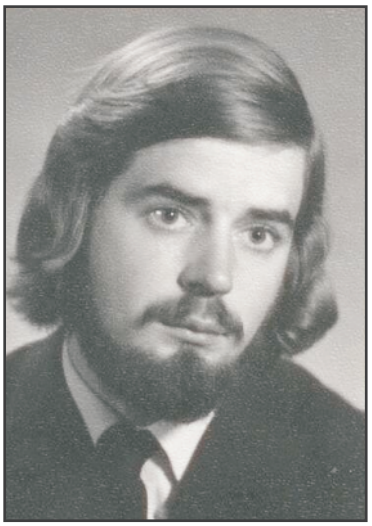

Sünd.1.08.1948

Lõpetas 1973.a. Tartu MK peainsener Elva MM metsapunkti peainsener Tartu Linnamuuseum

Liivi Tarv(Zimmermann)

Sünd.18.10.1947

Lõpetas 1974.a. Valgamaa Taheva mk. abimetsaülem, Antsla sovh. metsaülem, Tallinna Psühhoneuroloogia Haigla hooldusõde

Lea Toom

Sünd.21.06.1949-17.11.2005

Lõpetas 1973.a. Tegevsportlane, spordiinstruktor, autojuht Nõo sovhoosis

Heiki Rips

Sünd.26.11.1948

EPA metsakorralduskateeder insener, Lahemaa RP vanemteadur, Purdi metsaülem Seltsi juhatuse esimees

Eerik Philips

Sünd.8.08.1949

Audru metsaülem. Pärnumaa erametsanduse tugiisik, Pärnumaa Metsaomanike teenistuse juhataja

Henn Neemre

Sünd.13.05.1947

Räpina MM metsameister Põlvamk. looduskaitse osak. juhataja, Põlvamaa keskkonna-

Jaak Põldma

Sünd.1.02.1946.a.

Polli metsaülem, Matsalu LK direktori asetäitja, Viljandi Keskkonnateenistuse jahinduse spetsialist, Viljandi Metsaameti peametsaülema asetäitja/ispektor,

Elu Parimad Aastad ….
meenutusi 35…40 aastat hiljem

Kõigepealt tulevad meelde meie head õppejõud Lembit Muiste , Endel Pihelgas, Paul Kurvits, Theodor Krigul, dots.Laats ja paljud teised legendaarsed kujud. Järvselja Õppe-Katsemajandist on meelde jäänud Heino Kasesalu, metsaülem Elmar Teder, 80.aastane köögitädi, kelle nime ei suuda meenutada. Kõik need meie tulevase elu eeskujud ja suunajad, olid mulle kauged kättesaamatud väga lugupeetud isiksused, keda tudengid austasid.

Selle aja jooksul juhtus ka hulga tudengielule vürtsi lisavaid seike, millest lühidalt tahaks meenutada nii nagu mulle on see meelde jäänud.

1.Betooni tänava ühikas peeti tihti kohtumisõhtuid ja ühele koosviibimisele valmistati Hanno Nõmme isiklikku õlleank-russe koduõlut, mis oli parajalt poolpraska. Pidu edenedes joodi ja lauldi vaheldumisi. Ühel hetkel pööras Ahto oma askeetliku pea Heiki Vilksi sülle ja kogu oma mao sinna pahupidi pööras ise tähendades pärast seda, et näe, mis tulli. (Või oli see vastupidi meeste poolt, ei mäleta).

2. Linnast peolt tulles heitis Vello Raadik magama. Hommikul ärgates leidis, et keegi oli talle särgi alla seljataha oksendanud. Kuidas see juhtus, jäigi saladuseks.

3. Ühel õhtul, kui juba magama läksime, tõi T.Suviste tuppa oma pruudi, kellega tasakesi hakati armurõõme nautima. Olime oma voodites vait nagu sukad. Öösel läks aga pruudil millegipärast süda pahaks ja nägime teda alasti akna juures, kus ta end suu kaudu kergendada püüdis, aga need kahtlased helid tulid arvatavalt keha alumisest osast. Nüüd ei suutnud keegi enam oma voodis naeru pidurdada.

4.Meenuvad veel toredad õhtud Järvseljal Rebasteks löömine, Heiki Ripsi eestvõttel rästiku suitsetamine ja söömine, Henn Neemre mootorratta alla jäänud tedre uputamine Rõdzarskisse, lõputud õhtused lauluõhtud jne.

5.EPA ajast on saanud tuleviku eluks omaette sõpruskond, kelledega on olnud tihedam suhtlemine, kokkusaamised Saaremaal, ühised ettevõtmised Jaan Mägi, Vello Raadiku, Rein Kokk`a, Ilmar Sirkase, Heiki Ripsi, Hanno Nõmme, Mait Väeri poolt ja seda juba mitmeid aastaid järjestikku.

Kahjuks on kõik need mälestused, mis ei kordu mitte kunagi.

Enno Kuldkepp

Oi aegu ammuseid , oi aegu kauneid neid, kui saaks korraks tagasi veel teid.....

Kuidas ma elu kutset valisin

Oli 1967 aasta suvi. Raplas sai keskkooliga asjad selgeks. Selge oli ka see, et edaspidine on seotud Tartuga mitte mingil juhul lähikonna suurlinnaga.

24. juuli. Valmistusin sõitma Tartusse, et võimalusel õppida TRÜ-s tööstuskaupade tundmist. Õnneks uurisin veelkord üle, kuidas vastuvõtuga on. Ilmselgelt õnneks oli see aasta, millal oli vastuvõtt ainult toidukaupade tundmisse, millise mu asjatundjast eelkäija kindlalt maha kriipsutas. Alateadlikult kerkis pinna peale metsandus. See ei olnud siiski päris tühjalt kohalt tulnud valik.

25.juuli Tartusse, dokumendid EPA sse ja metsandusse. Vastuvõtukomisjonis keelitati küll raamatupidamist valima. Jäin endale kindlaks. Eksamid olid ka minule sobivad.

Ettevalmistuskursuste ja eksamite ajaks paigutati meid Nooruse ühika tuppa nr 82. See oli suur narisid täis tuba (koppel). Minu mälu järgi mahtus sinna 12 rebasekandidaati. Ju siis arvestati, et eksamite ajal toas ruumikitsikus laheneb. Tagantjärgi küüniline, aga reaalsus. Omalt tulevaselt kursuselt mäletan seal ja ka matemaatika eksamilt Merlet.

Minu eksamiteaegseks õpingupartneriks kujunes piimandusse astuv neiu Mare (tulevane Tallinna Piimakombinaadi peatehnoloog). Omavahel klappis.Samad eksamid, aga erinevatel päevadel, me polnud konkurendid.

Kahepeale oli meil saadaolevatest ettevalmistusmaterjalidest ilmselt kõik. Tegime peahoone auditooriumis tõsiselt ettevalmistusi. Ekstreemsem koht oli siiski Oa tänava kandis. Kindlaks seljataguseks heinasaad.

Eksamite tulemustega olin rahul. Koju sõites oli Tartu kohal sünged tumedad pilved. Kodus Raplas aga 1967 aasta tormi jäljed. Koolimaja katuseplekki vedeles veel isegi pea-tänaval.Arvasin, et need toovad head...

31. august.

Taas Tartus... Nmekirjad seina peal väljas. Vastu võetud kuus tüdrukut. Hiljem võiks öelda kuus kanget " eite" Esimene, keda nägin oli Vilve. Juba siis enesekindla hoiakuga noor daam selle paremas tähenduses.

Veelkord ajutiselt ühika tuba nr 82. Siis juba õnnelike rebaste varjualune.

1.september 1967.

Unustamatu avaaktus. Esimene kursuse kokkusaamine. Kursusejuhendaja van.õpetaja Paul Ott. Kursus oli jaotatud kaheks rühmaks võõrkeele alusel. Inglise keelt võõrkeeltena õppivad MMI-1. Esimeseks kursusevanemaks minu mälu järgi Valdeko Karlson. Kumbagi rühma oli sattunud kolm tüdrukut.

Puugisüst käes, saadeti esmakursuslased esimeseks kuuks Järvseljale. Hurraa,kolhoosi minekut ei olnud!

Järvseljaseptember 1967.

Kõik on uus septembri kuus .... Esimene silt, mis meid vastu võttis oli ühiselemu sisekorra eeskirjad, mille üks punkt oli : **Üliõpilaste vägivaldne järve viimine on keelatud.** Tähtsuseta ei ole ka see, et peale meie tähtsate rabaste olid oma tegemisi toimetamas III kursus, igati üksmeene tore seltskond. Järgmisel päeval lisandus II kursuse trahvirood.

Tüdrukud saadeti taimeaia juhataja Juhan Raidjõe juurde tööle. Esimene töö lossiaia aiataguse tee korda tegemine. Tema siis püüdis ühte-teist meid kommetega kurssi viia, aga kallutatult enda poole.

Esimene lõuna auväärses sööklas, kus rebased pälvisid erilise tähelepanu eriti köögitoimkonna ja legendaarse koka-tädi poolt.

Keegi toimkonnast hõikas köögist: Rebane! Mispeale kokk haaras piimakruusi ja viskas selle luugist kellelegi meist vastu nägu. Järgnes kirumine " Kurat, raiska piima veel rebase peale!"

Süüa anti kolm korda päevas. Söögipäev maksis 80 kopikat.

Teenisime umbes 2 rbl päevas.

Välistades sisekorraeeskirjade punkti, mis keelas üliõpilaste vägivaldse järve viimise, toimus see siiski endises traditsioonilises vormis. Meie Heiki Rips võttis

sisekorraeeskirja eeltoodud punkti nii põhjalikult, et vahva oli vaadata, kuidas ta järve ääres protesti avaldas. See oli rebasepeo algus. Rebased ikka enne puhtaks, alles siis igaühele tempel otsaette. U n u s t a m a t u pidu!

Sissejuhatus tudengiaega oli tehtud. Ees ootas füüsika, keemia, matemaatika, botaanika, meteoroloogia, joonestamine (minu kirstunael) jne.

Hüvasti Nooruse 1-82, elagu 1-60 ja 66. Nii jagunesid meie toad kuni lõpuni. Mina olin koos Merle ja nimekaim Liviaga (varakult saime nimed täienditega Suur ja Väike). Et 4 täis saada saime meie lisaks ökonomist Sirje. Teine tuba maaparandaja Helju.

Elu läks edasi kuni tekkis eksamisessioon. Hirmud ja armud. II rühm tegi eksameid enne meie rühma Füüsika eksam pidi olema miskipärast kirjalik, milline variant oli mulle täiesti vastunäidustatud.

Läksime siis mina,Merle, Liivi ja miskipärast oli meiega ka Tartu poiss Eerik. Esialgu tundus ülbevõitu, tegelik pale oli kift kursusekaaslane. Läksime üle Toomemäe, rääkisime kus keegi sündinud oleme. Mäletan selgesti, et kuskil pärast pausi plahvatas Eerik "Ilma naiste intrita ma vist seda kooli küll ei lõpeta" (jutt oli sellest, et meie olime ilmselt kohuse-tundlikumad kooliskäijad).Läbikukkumine oli minu jaoks see füüsika. Ega selle pärast veel midagi katki ole ja peod olemata ei jää.

Peod olid korralikud ja meie tasemel, kuidas siis muidu komandant, kui meid keelama tuli, mainis, et ega me esimeselt kursuselt ei ole.

Kevadesse jäi ka minu 20 sünnipäev. Sellest ajast on siiani alles suveniir Mulk, mille kinkisid võrukene Maano, mulk Arvo ja herr Pohlak. Maano jutt käis selle juurde, et nad olid arutanud kas osta võrukese või mulgi. Mulk oli peale jäänud, sest Maano arvanud, et targem annab järele.

Kevadel botaanika eksam Laatsiga. Kursusevanem, mis ta nimi ka ei olnud, oli tasemel.

Sessi lõpupoole enne jaanipäeva õhtusel ajal korraldasid Heiki Rips alias Habe ja veel paar selli (sh mina) Raadi järve ühiskülastuse. Habe haaras kaasa minu hoimmikumantli,et pärast ujumist hakkab külm. Nii ta tegigi. Lubas hommikumantlis vähemalt üle Raekoja platsi minna ja veel kaugemalegi. Mis lubatud, see tehtud. Hommikumantli sain Järvseljal tagasi.

Kui juba Habet meenutada, siis tuleb meelde korra kui stipipäeval tahtsime pidu.Tekkis probleem, kuidas Heikit kohale saada. Merle siis mängis nii, et tal on sünnipäev ja kutsus sünnipäevale. Heiki tuligi, lilled käes. Talle oli küll kahtlasena tundunud, aga kui kutsuti, ju siis on õige. Õigel päeval umbes kuu hiljem oli ta ka kenasti kohal. Ei mingit solvumist, ainult rõõmsalt edasi. Läbi ja lõhki värvikas kuju. Mis oleks kursus ilma temata.

Taas Järvselja algul praksid, siis tööpraksid.

Geodeesia välitöödest on mul säilinud selline jutt: rajasime Vilve ja Leaga nivelleeri-missihte.Selle tööga tuli ühel päeval nii välja, et olime kõik omamoodi vigased.Vilve rääkis, et ennegi on metsas varvastele liiga tehtud. Ja küsis minu käes olnud äsja teritatud kirvest. Kui oli paar oksa maha löödud juhtuski, et lõi varvastesse. Ise naeris ei suutnud nutta. Olime bensiinijaamataguses kvartalis. Saime Vilve kiiresti abiandjateni. Jäime kahekesi. Seejärel astus Lea herilasepesasse. Nõelata sai Lea ja minule kükitas arukas putukas kulmu paeale. Lõunasöögi ajal tegime teistele rõõmsa meele. Mis meil selle vastu.

Järvseljal kiige peal üle võlli ajamise rekord kuulub Leale 40 korraga.

Esimene kursus sai läbi augusti lõpuks pärast tööpraksi.

Teine kursus oli juba teisest puust. Tulid juba erialaained. Kõige raskem üldaine dialektiline materialism. Õppejõud ka paras pedant. Õppisin Raplas, jõudsin läbi õppida ca 75 küsimust.Pooled jäid õppimata. Läksin julmalt eksamile. Oli õnne. Eelmisel päeval oli II rühm oma eksami teinud ja ilmselt Enno kutsuti tagasi. Võtsin pileti ja mis ma kuulen Enno vastab sama piletit. No ma siis püüdsin teha konspekti.

Läksin vastama. Õppejõud suurt ei küsinud, ütles, et vähemasti saite aru, mis Kuldkepp rääkis. Pani kolme. Milline rõõm. Enno oli, on ja jääb alatiseks meelde õigluse, oskusega olla märkamatult tugev, väärika

Botaanika praksi ajal tehtud pilt näitab, et kursusele tuli sõjaväest Heikki Vilks. Oli autode-traktorite dif arvestus. Puudus Heikki Vilks tuli Heikki Heilmann .... Heiki oli ka meie

väärikas, pikk, meist vanem ja ilmselt ka inimlikult targem.
Nii tasapisi elu edenes jälle.

Suvel läks Suur Liivi mehele. Siiski jätkas kooliskäiku.

Ei mäleta millal, aga talvisel ajal läks toas ilmselt igavaks. Otsustasime kolmekesi proovida, kas poisse hilja õhtul ka intrisse lastakse. Sõitsime siis Tartu raudteejaama. Suur Liivil oli jope seljas, mingi papaahha või midagi taolist peas
Võtsime takso, Livia kui meesterahvas istus ette ja sõitsime Noorusse. Läksime uksest sisse, mispeale valvuritädi ültles, et ei nii hilja me noormehi küll sisse ei lase. Liivi võttis mütsi peast ja siis oli selleks korraks korras.

Kolmas kursus
Mai 1970 eksamid, alates 11.maist Järvselja, edasi jälle mõni eksam, ekskursioon, tera puhkust kuni suve lõpul läksime metskonda praktikale. Mina Keava metskonda. Oli väga asjalik ja mõnus kuu. Viimasel päeval enne ärasõitu hõikas metsülem oma naisele (elati ja töötati ühes majas) küta ahi soojaks, ma tahan last õpetada. Eestiaegne mees (muuseas Malle isa ennesõjaaegne kursusekaaslane) tuli lagedale nii vajalikuga, nagu oleksin mitu kuud praksis olnud.

Neljas kursus
3.mai 1971 kohta ütleb kalender-märkmik: Järvseljal, täiesti siinne tunne. Tuli kõik meelde, mis siiani on kogunenud.
Vahepeal eksamid, kuni 31.mail uuesti viimaseks nädalaks.3.juunil lõpupidu. Suured ettevalmistused krokodilli tagasitoomiseks järve. See legendaarne krokodill oli vahepeal roninud bensiinijaama taha. Oli vaja ta tagasi toimetada oma loomulikku keskkonda. Kuidas asi lõppes, ei mäleta.
17.- 28.mai Kilingi Nõmmel metsakasutuse praksis. Selle aja sisse kuulus saunajant, mille osanikeks oli Arvo Tauts ja tüdrukud.

Ajaratas hakkas ringi saama. Viimased praktikakuud.
Suunamine. Pidu Kasekeses. Maano miski-pärast ei teadnud, kuhu me läheme ja otsis meid kõikjalt peale Kasekese. Lõpuks ei varjanud suurt rõõmu taaskohtumisest. Edasi ootas meid Noorus. Asi läks päevakohaseks. Ei ole kindel, aga nagu oleks mingid rebased meile isegi miilitsat kutsunud. Kindel on aga see, et maaparandaja Helju kavaler väheses riietuses karvase rinnaga aitas metsarebaseid kasta. Tublid tüdrukud olid. Mees sai kohviga vastu. Järelkasv väärikas.

Diplomitööd. Minul ikka viimasel minutil. Ei olnud siis vana aasta lõppu, ega midagi. Peaasi, et valmis sai.
27. jaanuaril 1972 oli minul kord kaitsama minna oma männikärsaka kahjustusi Rapla metsamajandis. Värisesin Ennu ja Vilve vahel. Lõpuks sain kenasti hakkama.

29. jaanuar 1972 Kõik see, mis meenutab tõelisekIt viimast päeva EPAs. Väärikas akadeemiline lõpuaktus. Ülikooli kohvikus viimane pidu üliõpilasena kestis kella seismeni hommikul. Meie rebane Jüri Kapp saatis meid kõiki taksoga koju. Viimaseks minejaks ka kursusejuhendaja Paul Ott.

Kokkuvõtteks.
Meie kursus oli **tugevate isiksuste kursus!!!** Inimlikku headust on jätkunud siiani. Aitäh head inimesed.
Las lendab sopp ja pori,
Las lilled õitsevad,
Ei metsameeste veri see iial tarreta.... on terve elu mind saatnud.

Parimate soovidega kõigile Livia Raplast

1970/ 1971 KEVADSEMESTRI TUNNIPLAAN

Esmaspäev 11-14 Metsakasutus Komsomoli t
14-16 Metsamajanduse organiseereimine Vanemuise 136
praktikum
Teisipäev 8-10 Metsakorraldus Vanemuise
10-12 Metsakorraldus praktikum Vanemuise 135
14-16 Metsakaitse Vanemuise 136

Kolmapäev 10-12 Metsakasutus Vanemuise 135
12-14 Metsamajanduse organiseerimise praktikum Vanemuise 137
14-16 Metsamajanduse organiseerimine Vanemuise 136

Neljapäev 8-10 Teadusliku kommunismi alused Vanemuise 137
10-12 Metsamajanduse organiseerimine Vanemuise 137
12-15 Töökaitse Vanemuise 135

Reede 8-10 Puidu keemiline töötlemine Vanemuise 135
10-12 Metsakorraldus Vanemuise 137

EKSAMID 1971 KEVADSEMESTRIL

Töökaitse 10.06
Metsakorraldus 16.06
Konsultatsioon 14.06 kl 10.00
Metsakasutus 21.06
Konsultatsioon 19.06 kl 9.00
Metsamajanduse organiseerimine 26.06
Konsultatsioon 24.06 kl 10
Teaduslik kommunism 2.07
Konsultatsioon 30.06 kl 16

Tagasivaade möödunule

Sündisin Saksa okupatsiooni viimasel aastal Eesti Vabariigi aastapäeval, mil olevat lehvinud kõrvuti sini-must-valge ja sakslaste lipud. Esimesed kakskümmend aastat möödusid Pärnumaal Saarde vallas endise Pati-Nurmeotsa talu maadel, kus ema oli seitsmes põlv Viljandimaalt Tarvastu vallast sinna tulnud teadaolevast esivanemast..
Nõukogude okupatsioon lõpetas talumaja-pidamise ja ema tööotsimine viis ta Mõisaküla linna, kus abiellus minu isaga, kelle veres oli osa lätlaste verd. Nii sain sündides perenimeks Vilks (läti keeles hunt) ja ema suguvõsa populaarse eesnime Heikki. Kooliteele astusin Stalini surmale eelnenud sügisel mitte töölisklassile omases Mõiosakülas vaid Nurmeotsast vanaema juurest. Algkool paiknes XIX sajandi keskel rajatud Volveti kalevi ja kammvilla vabriku omaniku suvelossis Allikukivil. Kooli klassid viiendast seitsmendani asusid Väljakülas, selles majas, kus sajandi alul oli õppinud

novellikirjanik Peet Vallak. Väljaküla 7.kl.Kooli lõpetamisel oli väljakujunenud olukord, kus mina olin kaasõppijatest vanem . reuma tõttu kooli alguse hilinemisele aasta võrra oli lisandunud nõrga vene keele tõttu neljandas klassis teinegi. Poisid hakkasid mind kutsuma Pealikuks. Läksin Kilingi-Nõmme Keskkooli koolireformi toimumise ajal, tunniplaani tuli tootmisõpetus, meile hakati õpetama põllumajanduse mehhaniseerimist. Minu klassiõde on kirjandusteadlane Rutt Hinrikus, kes on saja eesti rahva elulood koostaja ja kelle isa oli Saarde Katariina kiriku õpetaja. Minuga ühel ajal käisid koolis näitlejaks saanud Kersti Kreisman ja Eesti Kaitseväe juhatajaks olnud Ants Laaneots, võimlas treenimas käis olümpiavõitja Jaan Talts. Hiljem on selle kooli lõpetanud näitleja Sulev Luik, teatrijuht Neeme Kuningas.

Kilingi-Nõmme koolis toimus vabariigi alguses 17 lapse surmaga lõppenud kinoplahvatus.

Lõpetades keskkooli, oli mulle selge, et masinad mind ei huvita ja et maapoisid lähevad EPA-sse. Olin suviti käinud metsataimlas rohimas, noorendikke hooldamas, seal esimese palgagi teeninud suure 50 rublase.

Koduseid põlde ümbritsesid männikud ja lepikud. Otsustasin metsamajanduse kasuks, vaatamata sellele, et arst, kes andis tervisetõendi edasi õppima minekuks, arvas minu selle valiku tervisele raskeks.

Sisseastumise eksamid EPA-sse läksid korda, olin metsamajanduse eriala pingereas vastuvõetavate hulgas, kuid prooviti minu soovi kindlust küsimusega, kas ei tahaks asuda õppima maaparandust. Ei tahtnud õppida maaparandust, tööpõlves tahtsin metsamaad parandada. Sisseastumiseksamite ajal elasime seitsmekesi suures ühiselamutoas Jaama tänaval, peale seda koristustöödel kuu aega Setumaal Mikitamäel koos Koit Latiku, Raivo Kittuse, Rein Kirstu ja teistega.

Jõudes tagasi Tartusse, ootas seal kutse sõjaväkke. Olin olnud kutsealane oma ea tõttu juba eelmisel aastal, aga keskkool andis ajapikenduse. Tartu komisjon määras lennuväkke ja saatis Tallinna Hiiule, kus oli Eestist ärasaatmispunkt. Seal selgus, et minu tervist tuleks täpsustavalt uurida. Tartus südamearstil käigu tulemuseks oli minu määramine raadiotehnilistesse vägedesse. Teekond Nõukogude Armees viis Lodeinoie-Polesse, õppima Tatarimaale Volga äärsesse Kaasanisse, Tagasi Lodeinoie-Polesse korras hoidma lennuandmeid salvestavat aparatuuri, kolmanda aasta olin Laadoga järve ääres. Eestlastega teenisid koos Kesk-Aasia vabariikide tõmmunahalised, kellele öeldes, et olen sündinud Viljandis, arvasid nad Finlandia ja kui ütlesin, et õpin Eesti Põllumajanduse Akadeemias, siis oli see akadeemia üllatav. 2.novembril 1967.a. pääsesin tulema, et jätkata õpinguid EPA-s.

Mul tuli jätkata õpinguid viis aastat nooremate keskel kui ise olin. Rein, Peeter, Jaan ja Jaak on minuealised. Nii olid minu ja nimetatute tegemised ja olemised kindlasti teistsugused õppetööst vabal ajal.

Kuid on rida ühiseid meenuvaid momente. Elama pandi ühiselamusse Nooruse tänaval, kus elasin koos 1973.a. kaugõppes metsamajanduse lõpetanud Rein Säälikuga. Ta oli minu jaoks täitsa elumees, minust neli aastat vanem. Kakluse käigus oli tal keel viga saanud, et oli rääkimisega raskusi mitu kuud. Mul oli aga raskusi võrukatega rääkimise suures ühiskõõgis. Meenub minu vanemlik hukkamõistev väljaütlemine kursusekoosolekul, kus arutati ühe tütarlapse ühiselamureeglitest kinnipidamist seoses tema külalistega. Ühel kursuse koosviibimisel valmistasid Jaan ja Mait Saaremaa õllega paljudele suure üllatuse.

Õppetööst meenuvad geodeesia loengud auväärse professori poolt, poliitökonoomias kommunist Tolk oma väljendusviisiga. Seoses lülitumisega õppetöösse alles novembris sain kõrgema matemaatika õppejõuga kokkuleppida, et kui vajan, siis võin teha teistest hiljem talvise eksami, kuid ma ei vajanud. Raskusi oli pea kõigil kujutava geomeetriaga, minule jäi selle hinne diplomi õpingukaardil teiseks rahuldavaks hindeks metsakultuuride kursuseprojekti kõrval. Inglise keele tundides sain ilmselt oma vanuse tõttu õpirühma vanemaks. Kehalist kasvatust andev võrkpallitreener Ülo Palk kutsus mind kui pikemat kasvu noormehe oma

treeningrühma. Sel korral lõpetasin võrkpalliga üsna ruttu, sest olles ühel õhtul ülikooli õppima asunud klassiõdedega Kaunases, juhtus ka treener sinna tulema ja nii ei sobinud mul enam treeningutele spordihoonesse minna. Seoses spordihoone juures oleva autoparklaga meenub minu järjekordne möödapanek, mis oli aastaid hiljem. Osal kursusel oli võimalik saada autojuhiload. Kord õppesõidul jäin EPA peahoone juures Võru tänaval ümberreastumisega hiljaks, parklasse tagasisõidul olid ka vead, siis õppesõitu tegev instruktor avaldas arvamust, et kas minust saab ikka asja. Mina vihjasin vastu, et autojuhiks saab saab ka ilma kõrghariduseta. Nii olin kustutatud kursuslaste nimekirjast.

Kujutan ette pilte botaanika tundidest Komsomoli tänava auditooriumis ja mullateaduse loenguid Burdenkos ja nende vahel tormamisi üle Toomemäe.

Peale esimest kursust valmis ühiselamu Tähtveres, sain elama kolmandal korrusel Ahto, Tiidu ja Ennuga. Kuidas selline koosseis moodustus, kas me ise nägime või nähti sarnaseid, kellest ei saa metsamehe ameti pidajat või olime üksikuna kõndijad!?

Minul oli teeots käes. Ülikoolis bioloogiat õppivate klassiõdede kaaslaste hulgast oli silma jäänud marje. Talvel lõpetas kursus, kellega olin astunud EPA-sse, kutsusid mind lõpupeole. Jüri Ehrpaisiga sai hiljem korduvalt koostööd tehtud.

Teisel kursusel tegi kursus (Hanno) üleskutse vääriliselt tähistada V.I.Lenini 100 a. sünnipäev. Olid alles ajad!

Kolmandal kursusel vähenes minul üliõpilaselust osavõtt veelgi, sest aega kulus Põltsamaal käimiseks, kuhu oli Marje õpetajaks määratud. Oli aeg lõpetada poissmehe elu. Võtsin perenimeks Heilman, sest isapoolset vanaema kutsuti Vilksu Mariks, mis minu arust ei kõlanud hästi. Suvise kursusetöö kohaks valisin Adavere metskonna Põltsamaa ümber, sest olin väheseid, kes polnud seotud metskonnaga, aga Põltsamaaga olin. Uurisin tammikuid. Käisime praktikal minu kodukohas Kilingi-Nõmme Näidismetsamajandi Marana saeveskis.

Neljanda kursuse kevadel oli vaja diplomitöö tegemise kohta, teemat ja juhendajat. Mul polnud ühtegi pidepunkti tegeliku metsamajandusega. Kuid leidus siin ilmas koht minugi jaoks. Eesti Maaparandusprojektist tuli pakkumine töö ja elukohale, diplomitöö teemale ja juhendajaks hakkas Artur Nilson. See sobis ka abikaasale.

Nüüd meenutused Järvseljalt, kus käisime suviti praktikal. Selgjärve ühel kaldal kontor, söökla, saeveski, klubi-raamatukogu, teisel ühiselamud. Meelest ei lähe ürgsena säilitatav LK kvartal, Eesti kõrgemad kuused, hariliku männi geograafilised katsekultuurid. Ise võtsime osa arboreetumi rajamisest Agalis. Maamõõdupraktikal oli huvitav määrata reljeefi kõrgusi baromeetri abil, teha kaardistamistöid. Käisime suuruluki jahis, istutasime metsa, saagisime laudu saeveskis. Jahimehe eksamil sain minagi üllatusena ühele lendavale taldrikule pihta.

Neljanda kursuse suvi möödus Võrtsjärve põhjarannikul Vaibla metskonnas metsakuivenduse objektil, määrates metsa kasvukoha tüüpe ja nendel kasvavaid puistuid hinnates. Sügisel diplomitöö kirjutamisel koostasin kuivendusobjekti metsade majandamiskava algoritmi perforatsioonarvutile. Diplomitöö sai kaitstud 1972.a. jaanuaris ja lõpupidu peetud Ülikooli kohvikus. Olid möödas Elu Parimad Aastad!

Eesti Maaparandusprojekti metsakuivenduse osakonnas töötasin 1992.a. augustini., olles ametikohtadel insenerist projekti peainsenerini. Projekteerisin kuivendusobjekte 25 metskonnas, mõnes mitu tükki. Projekti peainsenerina tuli vastutada ca 40 projekti koostamise eest kaheksa aasta jooksul. Eesti taasiseseisvumisel lõpetas oma tegevuse Eesti maaparandusprojekt Moskva rahade lõppemisega maaparanduseks. Tema töötajad sai Eesti Kaardikeskus, kelle ülesandeks sai riigile maakaartide koostamine. Kolme aastaga sai valmis Eesti aluskaart arvutikaardina mõõdus 1:50 000. Siis järgmisel kolmel aastal vormistasin riigi omandisse ja maakatastrisse põlised riigimetsamaad kuues metskonnas, võtsin osa rahvaloenduskaardi koostamisest. Järgmisel kahel aastal kaardistasin Eesti Energiale õhuliine, maa-aluseid kaableid, valmistasin ette lepinguid maaomanikega.

Kannan maakatastrisse riigimaanteede aluseid maid, võtan osa maaüksuste katastrimõõdistamise töödest. Viimased viis aastat enne pensioniaega aastal 2007 teen välitöid Eesti põhikaardi 1:10 000 jaoks Saaremaal, Vändra-Põltsamaa vahelisel maa-alal, Mustvee ümbruses, Harjumaal, Tartumaal, Valgamaal, Setumaal, Viru kaevanduspiirkonnas, Tartu linnas. Kaardistame Piirivalveametile Eesti kaguosa piiriala Vene Föderatsiooniga.

Heiki Heilman

Tudengi- aja mälestused

Eks kursuseaja mälestused ole kõigil natuke erinevad. Oleneb sellest, kellega rohkem suheldi, kus käidi ja millega lisaks õpingutele veel tegeleti.

Oli kursusel ka punapõskseid tõsiseid maapoisse, kes suhtusid õpingutesse 100% aktiivsusega. Olid Luuapoisid, oli pullivendi, kes vedasid end õpingutest läbi nagu soost. Valdavalt huvituti ja tegeleti kõige muuga peale õpingute. Mina olin kindlasti selle kõikuva "soo" aktiivne liige.

Isegi imestan, kuidas mul aega õpingutega tegeleda jätkus. Oli looduskaitsering, matkad Uraalides ülikooli bioloogidest-geoloogidest sõpradega (**Priit Pärn, Kalle Suuroja),** parvetamine mitmel korral mööda Koivat **(Hendrik Relve, Arne Kaasik, Tiit Leito),** aktiivne kirjandusring ümber ajalehe Põllumajanduse Akadeemia. Kursavendadega käisime ka kahel korral talvisel Koola poolsaarel. Kõik see toimus esimese ja kolmanda kursuse vahel. Lisaks kulus kogu vaba aeg tüdrukuid sebides. Tavaliselt algas see VTKga (Volga-Tarvas-Kaseke). Tõsimeelsed spordipoisid ja tõsimeelsed õppurid-kursavennad vaatasid seda "soo" möllamist pealt ja pidasid meid hullumeelseiks. Ööd kulusid kuskil Tammelinnas kultuuriboheemlaste seltskonnas või ülikooli filoloogide-tüdrukute Pälsoni intritubades, juhtumisi sekka ka Tiigi ühikatohtreid. Väljaspool Tartut Tallinna Kunstiinstituudi ekstravagantsed peod! Kui siis mõnikord ka kaugele Noorusesse jõuti, võis pilt olla üsna joogine ja räsitud. Teemasid ja pisilegende, millest kirjutada on palju:

1. Kukk nokkis terad välja.
2. Suitsurästik.
3. Mängud eetriga.
4. Üloga tüdrukutes koeralõksus.
5. Meerapalu latikad.
6. Järvselja kanajaht.
7. Veinilaeva hukk Selgjärvel.
8. Seajaht Nõmme kuningriigis.
9. Põdra-õppejaht Järvseljal.
10. Jänkid kaduge Peipsi taha.
11. Labrakad.
12. Taastusravi lihakombinaadis ja raudtee puulaos.
13. Ja nii edasi.

Üliõpilaspäevadest üldse, eriti rongkäigust loosungiga "Jänkid, kaduge Peipsi taha!", tuleks eraldi rääkida. Kuskil Raekoja kandis ma seda loosungit rongkäigus tõrvikute valgusel hõljumas nägin. Ise mõtlesin üllatunult, et on ikka tõsiseid tegijaid. Meie kursuslased ise vist tol ajal tõsised rongkäigumehed ei olnud. Lõpptulemus oli Vanemuise dekanaadis üsna omanäoline

Konks ja teised EPA parteifunktsionärid liikusid koridorides surmamõistetute nägudega, saatjateks mustaülikondsed KGB ohvitserid. Kõik toimus suletud uste taga, eriti suure kella külge asja vist ei tahetudki panna. **Jaak Põldma** suunati aga järele mõtlema oma tegemiste üle Põhjala avarustesse. Kui praegu lugeda **Mart Laari** ja **Lauri Vahtre** mälestusi nn üliõpilasliikumisest-dissitentlusest, jääb minu arvates see avalik väljaastumine tähtsuselt kaugelt ettepoole kõigist teistest. Nüüd otsapidi seostub see ka meie metsameeste kursusega, sest **Jaak Põldma** rehabiliteerus sundsõjaväest meie ridadesse.

Mõned repliigid veel, sest "soo" vajab valgustamist.

Avo Veinberg (olgu siis James) on pärit Taageperast Valgamaalt. Minu teada EPAt ei lõpetanud. Bettonis oli ta kõige kiirem mees, kes veerand tunniga Kingissepa mäe õlle- ja viinapoes õllereisil ära käis. Kord üllatas ta meid samas poes ka järgmiselt kui järjekord oli temani jõudnud, palus ta ühe "kulka" (250 g). Seisime kolme-neljakesi ja kui mina viimasena oma ennelõunased ostud olin teinud, siis oli ta pudeli salamisi kaupluses tühjaks kulistanud ja palus müüjalt taara eest raha koheselt tagasi. Edasi siirdusime loengutele-seminaridele. James´i 250 g valget veel nõrgaks ei võtnud. Õhetas vaid pisut ja loengul ei saanud aru keegi midagi. Nii palju siis viinalembusest meie kursusel.

Avo Kübarsepp oli minu jaoks üks äraütlemata tähtis kursavend. Olles rauakooli poiss, siis matemaatilisi aineid võttis tema pea hiilgama hästi. Kuskil teisel kursusel oli meie õppeaineks kujutav geomeetria, mida andis kuivetunud pikakasvuline vanamutt **Riives**. Difarvestuses tuli lahendada hulgaliselt punkti-, joone- jms projektsioone erinevatel tasapindadel. Minul selleks küll mõistust polnud. Tavaliselt tegi **Avo** ära oma töö ja siis vahetasime ülesanded. Lahendanud ära ka minu ülesanded, jäi tal aega veel ülegi. Nii on ta aidanud mind vedada läbi õpingukaride. Surma sai ta kahjuks sõjaväkke minekul rongis. Kuidas täpselt, pole vist täninigi päris selge. Üks versioon oli, et ta tõugati rongi alla. Et tol ajal sõjaväkke minekul ka kõvasti purjutati, oli tavaline. Avo kurva saatuse põhjuseks oli kindlasti tema üliseltsiv iseloom. Kui kusagil mingi seltskond napsitas, ega siis tema sealt puudunud. Ise ta mingi eriline peomootor polnudki. Halb mälestus on seegi, et mingil linnatuuril oli ta sattunud tõsiste viinameeste kampa ja koduteel Bettonisse hakkas mentidega lällama, kes ta kainerisse panid. Järgnev kursuse üldkoosolek koos üliõpilase vääritu käitumise analüüsi ja hukkamõistuga kursusejuhendaja **Oti** eestvedamisel meenutas mulle mitte inimsaatuse otsustamist, vaid loosungit: "Prügi toast välja!" Ka kursusevanem **Peeter Joonassonil** oli siin oma roll mängida. Omavahel, pärast Avo surma, arutasime me tihti, et oleks ju võinud ka teisiti, aga mis hilja, see hilja.

Hinno Sarapuu oli pärit Valgamaalt Puka kandist. Minu teada oli ta KGB informaator.

Villem Põrk (EPA lõpetanud 1975.a. kaugõppes), oli tõeliselt andekas muusikamees. Pärit oli ta Suure-Jaani kandist Viljandimaalt. Ise ütles ta, et mingit vanemate liini pidi on ta ka kuulsate Kappide sugupuust. Puhkepäeviti ja mõnikord ka õpingute ajal tormas ta tihti koju, et isaga koos ühes ansamblis surnuaial matuseviise tõrtsutada. Kui meie toas (vist 325) vahel hirmsaks mürgliks läks, siis oli Villem kõikide instrumentide pillimees. Kolme-nelja pilli mängis ta üsna vabalt. Tavaliselt oli see aga klarnet.

Avo Naritsaga on rohkem kokkupuuteid olnud **Ilmar Sirkasel.** Oli omaette mõtleja ja tegutseja. Loksa metskonna kadumise järel ütles, et tema enam tööle ei lähegi. Kui õige see on, ei tea, ei ole kohtunud.

Endast nii palju, et minister **Heino Tedre** mingi imepärase idee ajendil läksin ma peale EPA metsakorralduskateedri inseneri töökohalt lahkumist Lahemaa Rahvusparki metsa-muuseumi tegema-rajama.

Sedapuhku vanemteaduri ametikohal. Kahjuks metsamuuseumi idee rahvuspargis ei meeldinud paljudele looduskaitse promootoritele, eesotsas **Edgar Tõnuristiga.** Minu ajusid loputati ja mind ennast solgutati ebamääraste ideedega-lubadustega ligi üheksa aastat. Kui **Simo Nõmme** eestvedamisel Sagadi mõisa taastamine 1980ndatel hakkas ilmet võtma, kultiveeriti

metsamuuseumi idee üle Sagadisse, kuhu see lõpuks jäigi.
Edaspidine on minul juba Purdi metskond kuni selle likvideerimiseni. See metsaülema koht siis tänu **Enno Kuldkepile** kuni aastani 2001. Praeguseks olen vaid tagastatud kodu-metsade majandusülem.

Akadeemilisest puhkusest avameelselt.
Kindlasti oli õppur-akadeemikutel selleks ka igaühel oma isiklik põhjus. Laias laastus oli plaan aga selline, et õpingutega läbi EPA joosta on üpris ebahuvitav ja küpses otsus pidurit tõmmata. Akadeemilisele läksime peaaegu ühekorraga, vähemalt Ülo, Erik, Kalju ja mina. Samal ajal lahkus vist ka **"Tautsi Tilla",** kes EPAt ei lõpetanudki. Samuti **Lea Toom** ja enne teda **Villem Põrk.** Minu teada sattus paarikuulise perioodi sisse seitse lahkujat-akadeemikut nii, et vana Konks pidi parteikoosolekul aru andma olukorrast metsandusosakonnas. Kaljuga oli nii nagu alati. Tema jäi jorutama. Sõjakomissariaat korjas ta üles ja viis Põhjala avarusi kaitsma. Meie kolmekesi pidime minema elu suurimale seiklusele Kaug-Põhja avarustesse. Minul ja Ülol oli selleks ka juba eeltöö tehtud. Koola poolsaare talvematkalt tagasi tulles tutvusime Leningradi mingis keldrikõrtsis Neeva-linna Kaug-Ida Instituudi tüdrukutega. Minu mäletamist mööda oli Ülo tüdruk korjakk, kelle isa oli sõjaväelane, ja minu oma evenk Ussuurimaa külje alt. Hiljem käisid nad meil Bettonis külas, kus veetsime Kuldkepi-Nõmme ilusas "hotellitoas" kolm-neli päeva. Ülo Magadani sõbranna tegi juba tol ajal juttu, et kutsub meid Kaug-Põhja külla. Minul jäi see reis emapoolse vahelesegamise tõttu katki. Ju ta arvas, et pojake läheb Venemaa avarustes tõepoolest kaduma. **Ülo Siimets ja Erik Philips** põrutasid Kaug-Põhja põdrakarja, mina läksin mõne aja pärast teater Vanemuisesse valgustajaks. Elasin ühikas edasi, akadeemilist tagasi pöörata polnud ju enam mõttekaski. See aasta oli ka aeg, kus sai aktiivselt kirjandusmaailmas seigeldud ja luuleteatrit tehtud. Toakaaslaseks jäi veel ainult maaparanduse cum laude-poiss, KGB orientatsiooniga **Raivo Soonsein.** Olin igati kontrolli all. Nn käsitööonduslikud almanahhid olid tol ajal erilise tähelepanu all.
Tuleb välja, et õpinguaegsed mälestused on kohati üsna mitmepalgelised. Kahju on, et hilisemal töömeheteel kursavendi-õdesid on kolleegidena vähe olnud. Ka toakaaslast **Kalju Pohlakut,** kes lõpetas EPA 1975.a. ja töötas Pärnus Storas vist isegi veel 2008.-2010.a., pole enam kohanud. Töösuhted on mind kokku viinud ainult **Enno Kuldkepi** ja Luuapoiss **Valdek Karlssoniga**. Direktor Enno Kuldkepist võin ma meenutada ainult head, kuigi see periood jäi ka lühikeseks. Valdeko oli minu otsene kolleeg ja töötas Kolu metsaülemana. Oli mulle oma kindlameelse nõuga igati toeks. Järvemaa ajal oli naistega tal nii, et kellele ta otsa vaatas, see ka temasse armus ja mõne aja pärast leidis end Valdeko voodist. See tegi Valdeko elu väga keerukaks. Ettevõtluse algaastail oli ta siin Herbalife maaletooja. Praegu jätkab ta oma elukäiku Haapsalu Uuemõisas, kui ta sealt pole juba omatahtsi ära kolinud või mõne uue naise voodisse eksinud.

Heiki Rips

Üloga „VANGIS”

Sügisel, kui Betooni ühikas kihas kursusevendade kõikvõimalikust saginast ja muljetamisest, elavnes ka meie „šõutamine”. Asjalikud ja pietistlikud vennad kukkusid jooksma Tähtvere metsades ja jumal teab veel kus. Mõte oli neil ikka sportlikule treeningule suunatud, kuid arvata oli, et maandati hoopis kõrgele tõusnud testosterooni taset. Sportlikumale joonele ehk pretendeerisid Ahto Grigor ja kleenuke Ilmar Sirkas. Teised lippasid niisama solidaarsusest kaasa.

Kuna jooksmine ja isegi paljas mõte sellest oli mulle surmavalt raske tegevus, ei saanud ma mitte unistadagi sellest. Et spordipoiste hulgas mitte lolliks jääda, mõtlesime välja VTK (lühendatult Volga-Tarvas-Kaseke). Kui siis keegi juhtus küsima, et kus olid ja mida tegid, siis vastasime, et täitsime VTK norme.

Normiks oli tavaliselt 100 grammi ja karbonaad. Kui raha oli ja lõbusamaks kiskus, võeti õlu või paar nina peale lisaks. VTKga tegelemine polnud meil puhtpraktiliselt alkoholimanustamisele orienteeritud. Eesmärgiks oli hoopis tüdrukute „rajalt maha võtmine”. Et see oli jooksmisega üsna võrdväärne tegevus, sellest allpool.

Ühel ilusal õhtupoolikul kui Grigor ja & siirdusid jooksurajale, seisime Üloga nõutult ja tegevusetult ega teadnud, mida peale hakata. Igavus tappis ajusid. Kuna siseringi üritused ei haakunud, läksime lihtsalt linna uitama.

Seekord oli linn nagu välja surnud liikumist ei mingit. Isegi Volga uks oli ahvatlevalt pärani ja KGBlasest erupolkovnik, kes uksehoidjana töötas, pleegitas ukseavas õhtustes päiksekiirtes oma kuldreväärides pintsakut. Kutse oli ilmne. Tavalisele trügimisele ja ukseesisel seisvale rahvahulgale iseloomulik Volga oli kutsuvalt lahti.

Paar laudkonda sees ikka oli ja ühes nurgas - oh ime! - kaks töölistüdrukut. Piltilus „mustajuukseline” ja korpulentsem „paksuke”. Alustasime traditsiooniliselt. Kui muusikat ka juba tehti (üsna tühjale kõrtsile), läks Ülo luurele. Seekord teda kahvliga ei visatud ja nii me siis tüdrukuid terve õhtu piirasimegi. Selgus, et „mustajuukseline” oli meditsiiniõde Maarjamõisas ja „paksuke” kuskil kaubanduses töötamas.

Trimmisime oma jooke ja vihtusime plikadega tantsu. Ei tohtinud ju järge käest ära lasta! Kui mõne tantsu vahele jätsid, olid kratid kohe kohal ja kogu eelnev töö luhtas. Töötava tüdruku „rajalt maha võtmine” oli ju meile viietärniline üritus. Seda ei saanud võrreldagi Tiigi, Pälsoni või Nooruse barakkide kahetärniliste kägisevate reformvoodiliste unistustega.

Pidu sai kuskil kella kaheteistkümne tuuris otsa. Oli tavaline argipäev. Järgnes pikk ja piinarikas kojusaatmise tseremoonia. Ülo kui õilis rüütel liideti „mustajuukselise” poolt „paksukese” tandemisse. Eespool nad sammusid ja elav vestlus kostis minunigi. Arvata oli, et peibutuspardina esinev „mustajuukseline” seda taotleski, et Ülo „paksukesega” semmima hakkaks. Minu asjad arenesid, nagu arvata oligi, leigelt. Polnud ma ka eriline jutuvestja, nagu Ülo. Kõndisime ja kõndisime. Ihaldatud viietärnihotell asus kuskil Viljandi maantee alguses. Umbes samas paigas, kus algas nn Tartu arhitektide linnaosa.

Majake oli üksik ja aiaga. Ülol oli nagu midagi arenenud ja seal ta siis jorutas väraval. „Mustajuukseline” tahtis juba majja minna, tuues põhjuseks homse tööpäeva ja tont teab veel mida.

Panin jala otsustavalt väravale ette. Ei mingit kojuminekut. Meie mehepojad on ju teinud nii pika matka ja kas siis tüdrukud saavad nii tänamatud olla ja tuppa ei kutsugi ja miskit ei pakutagi ja nii edasi.

Jagelesime seal pea tunnikese. Olukord oli nii ja naa. Lõpuks tüdrukud tüdinesid või leebusid ja nii sammusime võidukalt majja. Meil kästi hästi vaikselt olla, ma enam ei mäletagi, kas kodus pidi olema isa-ema või vanaema. Mul oli muidugi ükskõik. Kui tuppa saame, magame või vanakuradi endaga. Elutuppa improviseeriti meile mingid asemed.

Tüdrukud kolistasid ja solistasid kõrvalruumides. Pidasime Üloga plaani, kuidas rünnakut jätkata. Sobivat varianti nagu ei tulnudki. Kell oli juba üle kolme kesköö, väsimus kimbutas ja võitlus majjasaamise nimel oli omajagu energiat kulutanud. Erootilistele ootustele vaatamata kippus millegipärast ka uni vägisi peale. Otsus sai vist tehtud nii, et rünnakut tuleb homme jätkata, ega see viimnepäev ole. Kõrvaltubades oli kõik vaikne nagu hauakambris. Jäime nagu kotid magama.

Kuskil kella kuue paiku hommikul hakkas „põiekas" häda tegema. Hiilisin esikus asuva kemmergu poole. Ent siis tabas mind pommüllatus meiega ühes toas magas ukse ees hirmus suur hundikoer. Tüdrukud olid selle kuidagi salamisi sinna sokutanud ja koera olemasolust polnud meil aimugi.

Ukse poole ei saanud ma sammugi astuda. Kohe järgnes vali urin ja lõugade lõksutamine. Kuradi kavalad tüdrukud, mõtlesin. Olukord oli absurdsemast absurdsem. Togisin Ülo üles, kes punnitas oma uneseguseid silmi ja küsis, mis häda. Valgustasin olukord. Selgus, et olime vangis. Ei saanud välja ega kuhugi. Hunt oleks meid tõsiselt räsinud. Kedagi appi hõigata või karjuda oleks olnud äärmiselt piinlik.

Proovisin edasi tukkuda. No ei saa. Ülo norskas vaikselt kõrval. Suust tuli mul juba uriiniauru. Mõtlesin valutava põie kiuste, mida edasi teha. Ülo kušeti taga aknal oli ilmatu suur kaktusepott. Tõstsin selle aknalaualt ja põlvili olles kastsin seda Mehhiko imetaime-päästjat.

Akna taga oli läinud ka juba üsna valgeks ja horisondil kumas päike kui küps apelsin. Olin saanud elu ühe kõige tõelisema orgasmi, kui vinnasin kaktuse tagasi aknalauale.

Esimestes päiksekiirtes särasid kusetilgad kaktuseokastel nagu kuldpisarad. Olukord oli tõeliselt sürrealistlik.

Tunnikese möödudes ärkasid ka tüdrukud. Ah et koer või?! Ei see tee kellelegi liiga! Küsimuse peale, et miks ta meie tuppa valvesse pandi, vaid muiati kavalalt.

Sammusime rusutuna Betooni poole. Paar esimest loengut läksid jälle meieta. Ülol oli veel, ma ei mäleta enam kumma tüdrukuga, paar kohtumist, aga siis katkesid needki.

Küllap kaktus hakkas eritama talle mitteomaseid lõhnu, mis Ülogi suhetele kriipsu peale tõmbasid.

Ja nagu iga jutu jätkuks, mis laulu siis selle loo puhul laulda? Minu arvates sobib siia hästi Rein Koka esituses

.....
.....
Mu ümber haigla hallid müürid
Ja voodis rüvetatud põhk
.....
.....
Ja päiksekiirtes rõõmsa läike
Saab kusepudel voodi all.

Heiki Rips

Pilk tagasi tudengiaastatesse.

Lõpetasin keskkooli 1964.a. Tegin eksamid tollasesse Viiburi tsiviil lennukooli,
kus koolitati lendureid “riiulitele” (AN-dele). Pärast katseid arvati mind mehhaanikute klassi. (Oma arust läbisin pöördtoolid ja muud teistega võrdselt, ilmselt ei sobinud isa elulugu.) Kuna olin unistanud lendamisest, siis solvusin ja lasin sealt jalga.
Läksin tööle Tõrva metskonda metsavahiks, kuna lootsin rohkem metsas viibida ja jahti pidada(olin metskonna elu-oluga mingil määral kursis) . 1965 a.veebruaris tegin sisseastumis eksamid EPA metsanduse kaugõppe osakonda. 1966.a. läksin üle päevasesse osakonda II kursusele Valgamaa Metsamajandi stipendiaadina.
Ilmselt võtsin õppimist tõsiselt, sest kolmandal kursusel õppisin kõrgendatule.
Kuna leidsin kursusekaaslaste hulgast omale hea sõbra Vambola Tiirmaa ,arutasime temaga Eesti Vabariigi aegseid olusid, metsavendlust jne. 1967 viidi meid üle Betooni tn. ühiselamusse. Varem elasime Nõukogude väljaku õppehoone 3 korrusel 12 poisiga ühes toas. Betoonis saime toa kolmele- Tiirmaa Vambola, Mölter Arvo ja mina.
Tollal hakkasid levima ka vabamad mõtted sots. dem maadest. Käisime LUS-s ,kus meie vabaduse vaimu iidoliks oli Jaan Eilart. Temalt õppisime julgemalt mõtlema.
Otsustasime Vambolaga valmistada lendlehti ,üleskutsega vastu Kuidas ma sattusin 1967.a. EPA-sse astunud metsameeste perre?
hakata vene nõuk. okupatsioonile. Vambola valmistas kodus toorestest kartulitest trükitähtedega matriitsid ja nendega trükkis lendlehed valmis. Hoolega hoidusime näpujälgede jätmisest. Neid hakkasime öösiti kleepima Tartus bussijaamades ja raudteejaamas.
Raudteejaamas pidime peaaegu ka tollasele miilitsa kahemehelisele patrullile vahele jääma. Kleepisime perrooni postile lendlehte kui perroonile astus patrull. Lasime jalga tunneli kaudu jaamahoonesse. Miilits kaotas aega lendlehe lugemisega.
Jaamahoones saime 3 rubla uksehoidjale andes restorani. Lippasime tualetti ja jäime ukse vahelt piiluma. Kui miilits marssis saali ,lipsasime välja ja liitusime saabunud rongilt maha tulnud inimestega. Nüüd arvan ,et me ei jäänud vahele julgeolekule lendlehtedega, sest tegutsesime kahekesi, mitte suurema kambaga.
1968 a. Tsehhi Praha kevade sündmused panid paljusid teisiti mõtlema.
Üliõpilaspäevade ajal olid mu toakaaslased-Vambola ja Arvo, kes laulsid Ülikooli meeskooris turneel Siberis. Olin toa ainuke elanik ja nii tulid minu tuppa Tafel Tõnise õde ,kes koos paari sõbrannaga oli Tallinna Pedast Tartu tulnud. Hiljem liitus veel paar Ülikooli farmatseudi tüdrukut. Otsustasime teha ka loosungi sõnumiga okupantidele. Esialgses variandis oli “Okupandid kasige Peipsi taha” ,siis tõdesime et julgeolekule jääme nagunii vahele ja ehk annab välja lollitada ,kui asendame okupandid sõnaga “jänkid”. Tollal oli käimas Vietnami sõda ja vene meedias oli “jänki” ja okupant võrdsustatud.
Kuna olin grupist ainus meessoo esindaja , oli loomulik et loosungit pidin kandma mina. Kaetud loosungiga sai liitutud metsandustudengitega ja Toomemäel kate eemaldatud. Õige kohe hakkasid ligi suruma julgeoleku mehed, kes nõudsid loosungi ära koristamist, kuid minu ümber tekkis tudengitest tihe mass ,millest nad ei suutnud läbi murda. Välkusid fotoaparaatide tuled ja oli selge ,et olen julgeolekul vahel.
Hiljem , tollasel Nõukogude väljakul ,kui mu ümber hakkas rahvas hajuma , libistasin loosungi jalge alla , surusin tekli põue ja sulandusin teiste hulka.
Eriti kartsin arreteerimist , kuna kandsin endaga juba eelmisest aastast revolvrit.
Viisin selle veel samal ööl Nooruse ühikasse Mõksi Külli kätte hoiule.
Järgmisel päeval kutsuti mind juba Riia mäele rektoraati. Tollal oli Ülikooli ja EPA peale üks Julgeoleku ohvitser, kes tegeles meeleolude kuulajate värbamisega ja neilt saadud info töötlemisega. Mulle visati foto minust koos plakatiga ette ja nõuti ,kellega koos tegin.

Vastasin et üksi tegin ja üksi kandsin. Jänkide kohta käratas ,kas ma arvan et nad ei saa aru ,et ma mõtlen selle all venelasi. Jäin nõusse ja otsustasin olukorda ära kasutada ja käisin välja, et mõtlesin selle all metsakorralduse õppejõudu Grjäzinit, kes pidas loenguid vene keeles ja nõudis ka eksameid vene keeles. Kes eesti keeles vastas seda tõlkis ta assistent ja siis oli maksimum hinne kolm.

Kursuse vanemaga oli rääkinud kursuse juhendaja Muiste ja soovitanud kiires korras minu asja arutada komsomoli üldkoosolekul ja komsomolist kiiresti välja heita, et siis piirdub asi ehk ühe karistusega. Tollal oli EPA rektor sm. Klementi, kes parajasti viibis turismireisil sots. maades.

Betooni ühikas ma ei riskinud enam elada ja ööbisin Nooruse ja Pälsoni ühikates kuna Tartu julgeolek otsis mu toa läbi ja tahtis mind veelkord üle kuulata. Siis jõudsid tagasi ka meeskoori liikmed ja Vambolaga oli ühendust võtnud tollane EPA komsomoli sekretär, kes oli ka Otepäält nagu Vambolagi. Ta oli soovitanud mulle julgeolekus rääkida ,et ma olin kohtunud ühe Rootsi väliseestlasega kes andis idee selline loosung teha, kuna Rootsi ajalehes oli ilmunud juba sellest loosungist foto.

Mina nägin selle taga aga ränka süüdistust ja julgeolekule end kätte ei andnud.

Sel ajal jõudis ka Klementi tagasi ja tema otsus oli olnud eksmatrikuleerida ja nii jäi mu tollaseks viimaseks loenguks Vohli metskorraldustööde praktikum.

Kursus otsustas ,et kui mind ei immatrikuleerita siis nemad enam loengutest osa ei võta ja teatasid sellest dekanaati. Dekaan Endel Laas lasi mu üles otsida ja kutsus enda juurde. Tema kui endine Laskurkorpuse ohvitser rääkis nelja silma all kui mees mehega. Tema sõnum oli see, et kursuse keeldumine võib viia kogu kursuse eksmatrikuleerimiseni ja palus mul see teistele selgeks teha ,et õppetöö jätkuks.

Mulle aga soovitas kaduda mõneks aastaks Venemaale ,et asi ununeks ja võib-olla hiljem saab mind tagasi võtta. Lõpetuseks teatas et julgeolek otsib mind taga ja ootab Vanemuise tänava majja.

Põrutasin dekanaadist otse Tartu Sõjaväe Komissariaati kus õnneks veel toimus kutsealuste värbamine ja tegin avalduse sooviga minna aega teenima. Järgmisel hommikul kell 4.00 pidin ärasõiduks kohal olema. Rääkisin sellest Vambolale ja sõitsin bussiga koju ,et jätta hüvasti vanematega.

Õhtuse bussiga tulin Tartu tagasi , kus mu kursus oli organiseerinud lahkumispeo, millelt öösel läksin komissariaati. 16 tundi hiljem, pärast dekanaadist väljumist sõitsin juba Tondi kasarmute poole.

Julgeolek leidis mu üles alles juunis 1969.a. kui ma teenisin Leningradis , Leningradi Sõjaväeringkonna Raudteevägede Brigaadi staabis- majandusauto juhina.

Leningradis teenides olin käinud ka Leningradi Metsaakadeemias oma õppimis võimalusi uurimas ületuleku korras, sest ma ei lootnud Eestis edasiõppimise võimalust saada..

Leningradist viidi mind kahe automaatori vahel rongis Vologda oblastisse nn. Brigaadi musta pataljoni kus aega teenisid kas varem vanglas istunud või teistest väeosadest ära saadetud seltskond. Eraldi oli valverood.

1970 aasta jõulude ajal astusin demblina rongilt Tartus maha ja marssisin sõduri vormis dekanaati. Endel Laas võttis mu kohe vastu ja lubas helistada rektorile ,kelleks oli tollal saanud Arnold Rüütel, ning palus seni oodata koridoris.

Kui sekretär mu sisse kutsus, ulatas dekaan mulle paberi ,et ma kirjutaks immatrikuleerimis avalduse ja lausus, et arvestused juba käivad , homme ootame sind õppetööle. Mölter Arvo, kes oli vahepeal akadeemilisel olnud ,oli mu voodikoha puutumatuna hoidnud, nii et mu mured said jälle päevaga lahendatud.

Nii ma sattusingi Teie kursusele, keda minu kursuse rahvas lõi kord rebaseks. Mina rebasekslöömisel ei viibinud kuna olin Järvselja praktika asemel tööl Taagepera metskonnas metsniku kt. Sellelt kursuselt leidsin Malle ja palju toredaid kaaslasi . Vanad õppejõud võtsid mind vastu kui oodatud poega ja kõik laabus kuni EPA lõpuni.

Diplomi praktikale ja tööle sain Viljandi Metsamajandi Polli metskonda ja 1971.a.01.augustist olin metsaülema kt. Diplomitöö tegin juba metsaülema ameti kõrvalt ja jaanuaris 1972 lõpetasin EPA.

Jaak Põldma

Maanole meenunud mõningad seigad mõeldes meie kursusele metsandus 1972.

Kas kõik detailides just nii oli, eks seda mäletavad asjaosalised konkreetsetest episoodidest igaüks ise paremini. Esitatud faktid iseendast on toimunud ja minule meenuvad nad täna niimoodi. Huvitaval kombel on rohkem mälestusi intri ja koolivälisest elust kui õppetööga seonduvat. Eks neid killukesi elust meenuks üks jagu, aga mis tähtsust neil enam on, infot tuleb nüüdsel ajal ustest ja akendest.

Mis organ see on?

Prof. Eenlaid (Kärbse Kusti) pidas entomoloogia loengut. Teema selgituseks oli skeem-plakat mingi vihmaussi ja tõugu vahepealse olendi kujutisega. Muidugi igasugused organid: suu, neel, lülid, seedeorganid, jne. Plakatil, olendi tagumises osas oli kujutatud mingi kahtlane piklik organ, mille mainimisest Kusti libises jutuga sujuvalt mööda. Ei mäleta kes tüdrukutest pärib: Mis organ see seal on? Vastust ei tule, jutt läheb edasi. Kuid tüdrukutele ei anna asi rahu, keegi küsib jälle: mis organ? Eenlaid jääb vait , vaatab tükk aega auditooriumi ja siis ütleb kaks sõna: „Munn, vaheaeg.“ Muidugi järgneb püha vaikus.
Peale vaheaega jätkub rutiinne, tavaline loeng. Ma ei tea tänase päevani, mis organ see seal plakatil tegelikult oli. Teatavasti vihmauss on limukas, konkreetne isend korraga kahesooline ja paljunemine küll eelnimetatud organiga ei käi. Pigem moodustub teatud kookon või toimub pooldumine.
Aga tüdrukud said teada, et ainult pooldumise hooleks ei saa seda paljunemist siiski jätta. Ja mina sain teada, et naiste uudishimul pole piire, ning julguse puuduse pärast ei jäta üks naine midagi küsimata, ega midagi tegemata.

Järvselja buss.

Tartu-Järvselja hommikune liinibuss oli vist spetsiaalselt tudengite kiusamiseks pandud väljuma mingil müstilisel ajal, umbes kell pool viis hommikul. Mingil põhjusel oli teatud jõugul vaja sõita selle hommikuse bussiga Järvseljale, ilmselt oli osa kursusest juba seal. Kuna buss väljus väga vara otsustasime oma toa poistega (Vello, Maano, Naritsa Arvo ja Tautsi Arvo) varem magama minna. Aga mitte kõik inimesed ei mõtle ühtemoodi. Naabritoa rahvas (Mait, Peeter, Ilmar, Arved) pöörasid hoopis kõrtsu teele. Kella 1-2 paiku öösel nad siis lõbusas tujus laekusid, prõmmisid meie toa uksele ja karjusid: Äratus, bussi peale minek! Sellest veel vähe, et etendus oleks mõjuvam olid neil käterätid õlal ja nad marssisid pesuruumi poole. Meie oma toa rahvaga muidugi ruttu ja ludinal järele. Kui meil silmad pestud ja ikka täiega ärgatud, siis tögab naabritoa rahvas: Ei tea mis teie teete, aga meie läheme nüüd magama! Alles nüüd hakkame kellaaegu uurima- sa kuradi kurat, selge altminek… Aga katsu sa uuesti magama jääda, veri nõuab vere hinda. Mõtlesime, arutasime ja küll iga asja vastu rohtu leitakse: strateegia oli ühine aga suitsupommi mõtles välja vist Vello. Ootasime umbes pool tundi, et naabrituba ikka sügavalt uinuks ja siis algas rünnak. Kamm tinapaberisse, põlema ja naabritoa ukse alt sisse, ise karjume jubedalt ja klopime uksele: Tulekahju, tulekahju! Natukese aja pärast lendasid naabritoa poisid nagu shampusepudeli korgid toast välja ise läkastades ja ehmunud. Et tulekahi saaks korralikult kustutatud viskasime igaks juhuks naabrituppa ikka vett ka. Meie tuba muidugi nautis nüüd magusat kättemaksu hetke. Asi pidi pea-aegu kismaks minema, Mait oli igatahes pehmelt öeldes väga tusane. Sekeldamist ja möla oli laialt. Lõpuks leppisime ära ja aeg oligi sealmaal, et hakkasime üheskoos sõbralikult Betoonist kesklinna bussijaama marssima, sest linnaliinid ju ka nii vara ei käinud.
Eks ta üks piiripeal nali oli, aga lõpp hea kõik hea. Õppetund: kui provotseerid- arvesta vastutegevusega.

Hambaork naistele.

Ükskord kujunes asi nii et, et otsustasime suurema pundi poistega minna naistesse ja nimelt Nooruse intrisse. Asusime Betooni tn jala teele. Natuke oli õlut ja jõujooki ka kaasas, ning teekond algas lustiliselt. Asi polekski ehk meelde jäänud, kuid siis … keegi märkas tee ääres palki, mitte just väga suurt, aga ikka sellist parajat toorest 3-4 m pikkust purakat. Ideede, eriti totakate ideede puuduse all me tollal ei kannatanud. Ju see oli Habe mõte, et mis me niisama kõnnime, viskame õige selle palgi õlale. Noh, noored mehed , täkku ja energiat täis, mis seal ikka, anname aga minna. Hopp, käskluse peale palk õlale ja edasi. Algul nagu polnudki õiget sihti palju maad seda kolakat tassida, aga mida raskemaks kandam turjal muutus, seda kõvemalt kostsid hääled, et kurat, Nooruse intri ette viime ära. Tookord siis saime tegelikult tunda kui ebainimlikult pikk see Nooruse ja Betooni intrite vaheline kaugus oli. Varsti higi voolas, õlg ja terve kael olid juba valusad, aga vot palki maha ei viska, ikka edasi, jonni pärast. See oli mõttetu pingutuse näitlik esitus. Kas ei ole eluski olnud mõnikord nii, et võtad mõne kohustuse, vaimse või füüsilise, kannad seda, erilist mõtet asjal ei näe, aga kohustust ära visata ka ei saa, sest oled seda ju nii kaua kandnud?!
Niisiis, tassime. Raskendav asjaolu see, et jõujoogid said ka otsa. Lõpuks siiski jõudsime Nooruse ette ja panime palgi ukse ette maha. Aga majja sisse ei saa, välisuks lukus. Valvur hakkas ilmselt suuremat käratsevat jõuku kartma ja ei andnud ennast üldse näole, muidu oleks ikka kuidagi moosida saanud. Igatahes sisse me ei saanud ja saladuskatte all öeldes, kui tahtsid intrisse sisse saada, siis shansse oligi ainult üksikul hundil.
Jõuk pidas aru ja otsustas selle naiste intri ukse kui tõelise saatana sigitise üldse ja lõplikult kinni kiiluda. Tõstsime toodud palgi intri välisuksele väljastpoolt toeks vastu ja kiilusime kinni. Ega muud tarka teha osanudki. Eks see energia, mis oli tüdrukute peale mõeldud, oli ka suurelt jaolt palgi sisse ära läinud. Nii et punt vajus vaiksemalt laiali.
Järgmisel hommikul olevat kuuldavasti olnud suur jama, sest tüdrukud ei pääsenud majast välja. Isegi läbi akende oli ronitud. Otsiti vist süüdlasigi, aga kes neid niiväga öösel ikka nägi.
Poisid kes palgiseikluses osalesid, käsi püsti. Hurraa!

Natüürmort prillidega.

See juhtus siis kui Habel, loe Ripsi Heikil, oli Nasti otsimise periood. Mingil proosalisel põhjusel otsisin „poliitilist“ varjupaika, seda ikka aeg-ajalt juhtus, ja leidsin selle Habe toas. Seal toas oli palju rahvast ja kirju seltskond boheeme koos ja see seltskond hakkas öösel olengutelt ja kõrtsudest saabuma. Pikapeale siiski kõik vaibus ja tõmbasime õndsat und, kes kuhu mahtus ja kuidas aga sai. Idüll missugune, kuid …! Hommikuses aos ärkan kummalise, aga samas kuidagi tuttavliku ähkimise peale. Ja mis mu silmad näevad? Uskumatu aga tõsi. Üks mees kükitab keset tuba, ähib ja situb vaiba peale. Tervel noorel mehel kerkib ilus kõrge hunnik. Unise peaga ei saanud olukorra reaalsusest kohe aru, alles siis kui hais tuli ninna jõudis fakt kohale. Hakkasin hõikuma ja hurjutama. Sittuja justkui ärkas, sattus segadusse ja hakkas ümber hunniku tatsama ja vaatas ka ise hunnikut ilmse hämmeldusega. Vaatajal oli küll riideid seljas vähe, kuid prillid olid tal millegipärast ees ja need kukkusid tagatipuks veel hunnikule peale. Moment oli kordumatu, sürrealistlik: värske hunnik, sellel prillid ja kõike seda vaatab arusaamatult-imestavalt mingis väändunud- tardunud poosis figuur, kõige selle loomingu autor. Autor hakkab vist ise ka joomauimasest unesegust virguma, tatsab ümberringi sihitult ringi, aga kuhugi ohtlikku kohta siiski sisse ei astu.
Tõuseb üldine möll ja kisa. Habe, kui toavanem ärkab ka oma voodist, kus ta ei ole teps mitte üksi, aga juuresavanev pilt ületab isegi tema Nasti aegset kujutlusvõimet, ta karjub: Appi, appi, mõistuse kadu! Täielik mõistuse kadu!
Ma lahkun vaikselt toast. Jah, poliitilise varjupaiga taotleja käekäik võib olla teinekord kaunis ettearvamatu.
See lugu meenub mulle alati, kui tänapäeva kunstnikud (üle)pingutavad teha oma kahtlasi perfomanse. Küsiks, mida on neil mulle pakkuda, kui mina olen näinud natüürmorti

prillidega ja figuuriga punetavas koiduvalguses.

Eksam 12 tundi.

Asi sai alguse sellest, et Konksu dendroloogia loengud olid väga igavad ja uni tikkus vägisi peale. Lisaks oli just värskelt ilmunud dendro õpik, kus oli kogu teema selgelt kirjas. Niisiis otsustasin mitte eriti usinalt loenguid külastada ja lõpptulemusena oli puudumisi 50% ringis. Karistuseks järgnes Konksu poolt erikohtlemine dendro eksamil. Pakett oli järgmine: 1.kirjalik töö Konksu poolt etteantud teemal; 2.võtta ja vastata järjest 4 eksamipiletit; 3. Konksu poolsed suulised küsimused vabal teemal.
Mis teha, tingimused olin sunnitud vastu võtma. Peale minu, Maano, olid kindlasti pundis Tautsi Arvo ja Pohlaku Kalju, aga vist keegi oli veel. Niisiis eksam algas hommikul kell 8. Patuoinad said kirjalikud küsimused, kirjutasime oma traktaadid ära ja siis davai järjest eksamipileteid noppima ja vastama. Õhtul, kell oli kaheksa läbi, terve kursus eksami lõpetanud, aga patuoinaste eksam käib nagu koduõlu; Konks ei väsi. Meie, ohvrid päev otsa söömata joomata ja ikka tõeliselt läbi, aga Konks naudib mängu ilu ja kättemaksu logaskitele.
Sellest eksamist on kõik ununenud, meeles on vaid lõpu episood õhtul, kus Konks torkis näpuga üle laua minu suunas ja küsis erinevate enelaste liikide õite kohta: mis värvi? mis värvi?.... Aga kapitaalselt läbi olid vastasvõistkonnad mõlemalpool lauda, eksami algusest oli möödas 12 ja pool tundi.
Konksu auks peab ütlema, et ta karistas mind, aga hindamisel oli õiglane, sain nelja. Ju see oli siis enam-vähem kursuse keskmine tase.

Imemees.

Tudengikamraadluse ja tänase päeva vahel on aastakümneid igapäevast halli, ja kohati karmigi, elu. Eks meie kõigi elu on kulgenud suuremate ja väiksemate pöörete ja muutustega. Eriti teravaid elamusi pakkus muidugi saabunud uus Eesti Vabariik. Olen minagi (Maano) kõik need ameerika mäed üle käinud, endaalustatud aktsiaseltsist riigiametniku kaudu töötuni välja. Kõige selle taustal üht meest meie kursuselt ma imetlen, see on Enno. Millist järjepidevust, visadust, tasakaalukust, tarkust ja energiat nõuab suure, hästifunktsioneeriva firma ülesehitamine, arendamine ja tööshoidmine. Tean, mis see kõik tähendab, sest olen ise 11 a enda erafirmas perele leiva lauale teeninud. Mina loobusin, põhja ei läinud (firma töötab tänaseni), rikkaks ei saanud. Enno on loonud aga rahvusvaheliselt toimiva eduka firma. See on imestamist väärt, kuid mitte see ei ole fakt, mis on mind pannud Ennot imetlema ja endale eeskujuks seadma.
Öeldakse, et anna inimesele kõrge amet või palju raha ja sa näed kellega on tegu, milline on inimese tegelik olemus, sisu. Ja Enno sisu erinevate külgede täiendamiseks pean siinjuures ära rääkima lühikese loo. Paar aastat tagasi läks mul tervis ära ja vajasin südame operatsiooni. Nagu möödaminnes tuli sellest juttu Ennoga. Ja uskumatu, mõne aja möödudes helistab Enno ja ütleb, et ta on rääkinud ühe vabariigi tippkirurgiga minu murest. Enno sõna peale võtsin ma kirurgiga ühendust, hakkasin asja ajama ning mõne kuu pärast oli mul op Tallinnas tehtud ja mina tänu sellele täna elus. Muidugi olen ma Enno suhtes tänulik, kuid pigem olen hämmingus. Uskumatu tänapäeval. Seda enam, et kardan, ma ise ei märkaks nii käituda. Enno hõivatuse ja koormuse juures märgata, meeles pidada ja kosta eemalseisva inimese eest, see on sisu, see teeb inimese minu silmis eriliseks. Olen kuulnud , et Enno on abistanud siin ja seal, meie kursuse ürituste toetamisest ma ei räägigi.
Aidata ja jääda ise delikaatseks ja tagasihoidlikuks, nii et abisaajal ei ole piinlik, selleks peab olema sisult natuke rohkem kui tavaline mees. Imemees Enno!

Elu on ees, jaanuar 1972.

Ja siis on see läbi. Väljas on külm jaanuar, teised tudengid teevad sessi, aga meie jaoks on kõik lõppenud, me ei ole enam tudengid. Lõpupidugi peetud. Kaunase restos viimaste kohalolijate pundiga (osalistena on meeles

Rein, Hanno, Arvo, Arved, Maano ja Juta) ja 8 konjakiga hüvastijätt Tartuga ka peetud. Ja nüüd istun Betooni intri 308-ndas toas ja tuleb minna. Peaks hõiskama, elu on ees, aga kurgus hoopis pitsitab. Mitmel põhjusel. Kõik tundub väga järsk ja lõplik. Hüvasti õppejõud, kelle hulgas oli palju huvitavaid ja reljeefseid isiksusi, n. ö. vana kooli autoriteete ja lihtsalt toredaid inimesi, kes meisse lõpupoole üsnagi isalikult suhtusid. Hüvasti, kursuse õrd-vennad, lähedaseks ja armsaks saite, igaüks meist oli kordumatu. Kordumatu oli meie vahel õpiaastatel tekkinud fluidum, me olime ea- ja saatusekaaslased ja mõningal määral said meist ka mõttekaaslased, sõbrad ja mõttekaaslased kogu eluks. Oli ette näha, et sellist sidet ja vaimu- ning ütlemise vabadust ei teki enam töökollektiivis; meie roll muutub järsult. Sel 1972 a jaanuaripäeval saan lõplikult aru, et korraga on läbi nii lapsepõlv, kui ka kõige ilusam ja romantilisem noorusaeg Saan aru, et lõppenud on ainult tudengipõlvele omased mõttemängud, tundemängud, naljamängud, aated, vabadused , mida kokkuvõtvalt võiks isegi noorusaja privileegiks nimetada.

Täna on kauge aeg muutunud mälestusteks ajatunneli teises, kauges otsas. Mälus on galerii nägude, fragmentide, olukordade, seikade, erinevate ilmete ja žestidena.

Suur tükk meie kõigi kõige ilusamat osa elust ja noorusest jäi meie ühistesse õpinguaas-tatesse maha. Need ajad on kaunid, mälestused on hellad. Jah, nüüd on need mälestused, ning kaaslased neis mälestustes on noored, kaunid ja lõbusad ja sellisteks nad jäävad.

Aga siis oli jaanuar 1972. Ees ootas elutee ja töömehetee. Kõik tundus võimalik, kõik tundus teostatav ja realistlik, sees pulbitses energia, teotahe ja optimism.

Mälestusi EPA ajast.

1967. aasta suvel saabusin Tartusse, et teha eksamid ja sisse astuda Metsanduse-Maaparanduse Teaduskonda. Miks ma valisin metsamehe ameti?

Esiteks selle pärast, et enne EPA-t töötasin Pärnu Metsakombinaadis vaigutajana. Vene ajal oli seadus, et kui töötad enne kooli samal erialal, mida lähed õppima, siis läheb kõrgkoolis õppimise aeg tööstaaži sisse. Seda oli mulle rääkinud minu tädi, kes oli tööl juristina . Imelik küll, et sai nii varakult pensioni peale mõeldud aga targa tädi juttu panin ma aegajalt ikka kõrva taha.

Teiseks põhjuseks oli see, et töötades Pärnu Jaagupi lähedal metsas, sain tuttavaks rebaseperega. Nad olid teinud pesa ühte magistraalkraavi kaldasse paarisaja meetri kaugusel minu raielangist. Nooruses oli mul hea haistmine ja leidsin rebasepesa lõhna järgi üles. Pesas oli kolm poega. Algul nad võõrastasid mind . Tassisin neile süüa. Korjasin metsast pasknääride ja vareste poegi. Mingil hetkel hakkasid nad nagu kutsikad vile peale urust välja tulema. Kui ema lähenes ja turtsatas, siis olid pojad kohe urus aga varsti jälle väljas, sest ema ise ei julgenud läheneda ja peitis ennast kaugemale. Varsti olid aga kutsikad jälle väljas ja ootasid toidupalakesi. Mul tekkiski siis tunne, et õpin metsameheks ja olen nagu metsavana. Kõik loomad metsas on minu sõbrad ja tulevad vile peale kohale. Keegi ei karda sind kuna oled oma. Pärast metskondades praktikal olles, selgus, et elu oli hoopis vastupidine. Loomadele anti jahiaja kätte jõudes tuld igast kandist ja vaata, et muul ajal ka.

Kolmandaks põhjuseks oli see, et Tartu Ülikoolis oli raskem stipendiumi saada kui Põllumajanduse Akadeemias. Meil oli suur pere, kuus last, isa oli varakult surnud ja ema pidi lapsi kasvatama üksinda. Seega ei olnud rahalist toetust kodust eriti oodata. See viimane oli ka põhjuseks, miks ma juba I kursuse talvel asusin tööle katlakütjana. Sealt tuli mulle talvel alaline sissetulek. Sai veel oma vanemat vendagi ülal peetud.

Sisseastujad poisid majutati EPA Betooni ühikasse. Imekombel olin algul, umbes pool kuud, üksinda toas. Kuna ma peale keskkooli olin sunnitud majanduslikel põhjustel minema tööle, siis ootasin ma ees rasket konkurssi. Seda ka metsandus, kui EPA aristokraatia ka pakkus. Kui ma õieti mäletan, siis oli meid 3,2 inimest koha peale. Paljud sisseastujad tulid otse keskkoolist. Nendel oli ikka üht teist meeles, mul oli aastaga aga mõndagi meelest läinud. Selle tõttu õppisin eksamiteks vahetpidamata. Tuupisin nii päeval kui öösel. Seda oli hea teha kuna toas mind keegi ei seganud.

Ühel õhtul ühikasse jõudes öeldi valvelauast, et võti on juba üleval. Läksin toa ukse taha. Uks oli lukus. Kolkimise peale avas ukse unine heledapäine poiss. Tuppa sisenedes selgus, et noorhärra oli ka minu voodi hõivanud. Ütlesin talle, et nii see asi ikka ei käi. See voodi on viimased kaks nädalat olnud minu oma. Oleksid pidanud ühiselamu komandandi käest endale oma voodipesu võtma. Noormees oli väga üllatunud. Ütles, et keegi ei olnud talle edastanud informatsiooni, et komandandi käest peab voodipesu saama. Tema oli imestanud toaust avades, et ainult üks voodi oli ülesse tehtud ja arvas, et just tema jaoks. Nii sai tuttavaks Sirkas Ilmariga. Magasin siis oma voodis. Õnneks olid kõikidel reformvooditel madratsid olemas. Kas tekid ka olid, seda enam isegi ei mäleta. Ilmar magas madratsil ja mina omas voodis linade vahel. Järgmisel päeval sai ta voodipesu ja kõik kulges normaalselt edasi, ainult nüüd ei saanud öösel nii kaua õppida kui oleks tahtnud.

Sisseastumiseksamite ajal mäletan, et tegime keemia eksamit ja minu kõrvallaua taga istus kaunis neiu. Ta kääris endal seelikusaba ülesse ja kirjutas nailonsukkade vahele peidetud spikrilt tarkust maha. Jalad olid kenad. Jäin natukene rohkem vaatama ja sain siis kuulda repliiki: „Mis sa vahid? Ei ole naiste jalgu varem näinud või?“

Ma ei või pead anda aga miskipärast on mul meelde jäänud, et see oli Raudkivi Vilve. Mul endal oli keskkoolis väga nõudlik

keemiaõpetaja, Helju Kikas. Ta tegi meile keemia vägisi selgeks ja see tõttu olid keemiaülesanded minu jaoks suhteliselt kerged. Sain selle eksamihindeks viie.
Üldiselt läksid mul kõik eksamid hästi ja sain sisse. Läksin tööle Pärnusse tagasi, et korjata kokku vahepeal kogunenud vaik ja teha lõpparve. Selgus kohutav uudis. Eesti räsinud augustitorm oli minu vaigutus- männiraielangi peaaegu saja protsendi ulatuses maha murdnud. Ühes servas kasvas veel kolm suurt mändi. Vaigutopsid olid siin seal vedelemas ja vaiku oli puude vahelt raske kätte saada. Õnneks korvas Vene riik tööliste kahjud ja maksis keskmise vaigutaja töötasu, võttes aluseks naabruses asuvate vaigutajate toodangu. Seega erilist kahju ma ei kannatanud.
Viisin viimast korda oma rebastele süüa. Nad karglesid minu ümber kui ma neile poest ostetud sealihatükist suutäisi jagasin. Lahkusin sealt nukralt ja lubasin veel kunagi tagasi tulla. Rebasekutsikad saatsid mind veel oma mõnikümmend meetrit. Rohkem ma neid ei näinud. Kui mõned aastad hiljem neid vaatama läksin siis oli uru keskel suur auk. Ju olid koeraga rebasekütid seal rebasejahti pidanud.
Septembris EPA-sse tulles majutati mind Betooni II korrusele tuppa 214 oma vanema venna juurde, kes õppis põllumajanduse mehhaniseerimist. Seega minu ühika mälestused on rohkem mehhanisaatoritega seotud. Metsamehed ja maaparanduse poisid olid korrus kõrgemal ja selle tõttu ma metsameeste ning oma kursuse poistega ühikas eriti aega ei veetnud. Nagu enamus tudengeid, vaevas mind õppima tulles rahapuudus. Selles küsimuses mul vedas. Üks minu klassikaaslane, kes õppis maaparandust, oli aasta varem EPA-sse tulnud ja saanud restoran „Kasekesse“ katlakütjaks. Ta sokutas ka mind samasse katlamajja ja kuna ta oli ennast hästi ülal pidanud, siis võeti tema soovitusel ka mind katlakütjaks. Palk oli hea, ca 125 rubla kuus. Selgituseks pean ütlema, et abimetsaülema ja metsameistri palk oli 80 rubla ümber. Peale EPA lõpetamist suunati mind Tartu Metsakombinaati metsameistriks ja hakkasin raha vähem saama kui tudengina. Muidugi oli katlakütmine ainult hooajaline töö ja igal talve hakul võeti meid tööle ja kevadel lasti lahti. See tudengite kasutamine oli Soojusvõrkudel võimalus kokku hoida, sest alaline katlakütja tahtis ka siis palka saada kui kütmist ei olnud. Tööle jäetud mehed remontisid suvel katlamaju. Seega talvel lisandus veel katlakütmine ja ma puudusin iga kolmas päev nii ühiselamust kui ka loengutelt. Kui oli väga tähtis loeng, siis panin katlamaja seisma, riputasin katlamaja uksele sildi välja „Avarii“ ja läksin loengule. Väga külma ilma korral kutsusin mõne teise katlakütja ennast asendama. Peale loengut läksin tööle ja kütsin katelt edasi. Elu oli ka katlamajas põnev aga siin ma sellest aja kokkuhoiu mõttes ei kirjuta.
Saadeti meid siis Järvseljale praktikale. Meenub pikk ja tolmune tee. Majutati meid kõige järvepoolsemasse ühikasse. Peale lõunat hakkas liikuma jutt, et kõik „rebased“ visatakse ristimiseks riietega vette. Seda protseduuri pidid läbi viima vanemate kursuste tudengid. Ega neid eriti palju ei olnud. Tegin ettepaneku, et kui nad meid vette tirima hakkavad, siis võtame nad kambaga ise kinni ja viskame vette. Sõnadega olid kõik sellega nõus. Hakatigi siis kedagi järve poole tirima. Ma hüppasin läbi akna välja ja jooksin appi. Mõned poisid järgnesid mulle. Haarasin ühel minust väiksemal blondil mehel ümber kinni ja sikutasin ta meie poisi juurest eemale. Osutus teine oma lühikesele kasvule vaatamata sitkeks meheks. Siis selgus tõsiasi, et enamus meie kursusest lidus metsa poole. Jäime vähemusse. „Buršid“ said meist jagu ja lendasime purdelt vette nii, et mudane vesi igas suunas laiali pritsis. Mind kui vastuhakkajat visati siis karistuseks mitu korda vette. Vanema kursuse poisid irvitasid, et vaata kus on mees, läheb eesti meistrile vabamaadluses kallale ja tahab teda vette visata. Pärast selgus, et selle blondi poisi nimi oli Vase Ülo ja ta oli tõesti Eesti meister maadluses. Pärast „ rebasevande“ andmise ja ristimistseremoonia ajal kallati mulle igatahes 100 grammine klaas puhas piiritust täis ja ma olin sunnitud selle ära jooma. Kuna ma olin juba aasta tööl käinud ja töömeestega igasugust kanget kraami pruukinud, siis see mulle erilisi probleeme ei valmistanud. Ka anti mulle natuke „metsavana“ poolt natukene

kõvemini vastu pead, et ma teinekord "buršidele" vastu ei hakkaks. Üldiselt kulges see pidu üpris tuliselt. Nagu ikka tantsiti viinavõtmise vahelduseks. Eks mina võtsin ka neidusid tantsima. Üks nendest oli Vilve. Küsisin, kas ta asus otse keskkoolist metsandust õppima. Ta ütles, et ei. Küsisin, et kus sa siis töötasid. Vilve naeratas ja sain vastuseks: "Olin laadija Petseri kaubabaasis." Kuna olin ise töötanud mingi aja Pärnu Kaubabaasis laadijana, siis mina lisasin, et oi kui tore. Mina olin laadija Pärnu Kaubabaasis. Vilve ei vastanud sellele uudisele enam midagi.

Mitmed poisid ja kindlasti ka tüdrukud jõid viina elus esimest korda. Juba õhtul ei kannatanud mitmed seda suurt alkoholikogust välja ja hakkasid „pakkima". Diskreetsuse mõttes ma nimesid nimetama ei hakka. Hommikul olid paljudel pead haiged. Tudeng Sarapuu marssis järgmisel päeval mööda Järvseljat kellegi verised aluspüksid kepi otsa kinnitatud ja tähtis nägu peas. Kas seal tegelikult ka midagi taga oli see jäi saladuseks. Poisid nöökasid teda, et värvi oskame me ise ka pükste peale kallata.

Meelde jäi ka esimene laupäev Järvseljal, millal oli nagu ikka mujal Eestis saunapäev. Järvselja saunakülastus erines selle poolest teistest, et saun oli segasaun. Vanema kursuste poistest olid meile õpetuse jagajad Paju Ants, Relve Hendrik ja Vase Ülo. Naiste nimesid ma miskipärast ei mäleta. Ju oli endal natukene piinlik olla ja ei julgenud naistele rindadest kõrgemale vaadata. Ja kui otsa vaata, siis on raske hiljem ka ära tunda. Vanemate kursuste esindajad ütlesid, et see on vana Järvselja komme ja on alati nii olnud. Kui ausalt tunnistada, siis minul oli see elus esimene kord naistega koos saunas käia ja palja tagumikuga mööda küla joosta, et külmas järvevees ujuda. Olin pärit õpetajate perest ja seda ei peetud meil kombekaks.

Järvselja tööpraktika oli muidugi eriline aeg. Sai siin seal erinevatel praktikatel erinevaid puid istutatud, võsa raiutud, Agalis Vares papi rehielamus vilja kuivatatud ja tuulatud, traktorist Matiga uut kombaini kokku pandud, erinevates kohtades heina tehtud, saekaatris töötatud jne. Võib olla see Tedre Heino juures olemine ja Varese papi juures töötamine oligi üks omapärasemaid praktikapäevi. Teistes kohtades sai tehtud tavatöid. Kevadise praktika ajal oli sääski ja puuke tohutult. Metsast tulles oli vaja iga kord ennast üle vaadata. Kõige rohkem leidsin ühe korraga enda küljest 18 puuki. Mõned leidsid puuke veelgi rohkem. Erilised olid mehed, kellele puugid olid suguti piirkonna endale pesapaiga leidnud. Need moodustasid lausa erilise klubi. Mul ei olnud „õnne" nende klubisse kuuluda.

Vaba aja veetmisest meenuvad külapeod Laanes, Ahunapalus, Meeksis, Rasinal, Mehikoormas ja Järvseljaski. Mitmeid pidusid organiseeris erinevates kultuurimajades meist vanem a kursuse esindaja Relve Hendrik, kelle kena lauluhääl on siiamaani meelde jäänud. Ei mäleta muidugi enam neid nimesid, kes koos temaga laval esinesid. Aga hästi esinesid. Mainimata ei saa jätta siinkohal Koka Reinu koolitatud lauluhäält. Tema küll organiseeris siin seal muidu pidusid, aga laval esinemas ma teda kahjuks ei näinud. Peole sai sõidetud erinevate liiklusvahenditega või mindud isegi jala. Kauneid tüdrukuid leidus siin kui seal. Kindlasti on meelde jäänud Haavametsa „Džigittid", Hille ja muidugi Aimee. Seiklusi oli meestel mitmeid

Järvseljal ei olnud õhtuti ja nädalavahetustel midagi teha. Korraldati siis õlle ja veiniõhtuid. Mul elas ema Räpinas ja ma käisin nädalavahetusel kas bussi või jalgrattaga teda kodustes töödes abistamas. Ühel pühapäeva õhtul jõudsin siis jälle Räpinast Järvseljale ühikasse. Poisid meie toas tinistasid õlut. Anti ka mulle pudel. Tubade seinad olid selles ühikas nii õhukesed nagu neid ei oleks olemas. Kõik kostis läbi nagu oleksid tegelased samas toas. Kõrvaltoast, kõige viimases toas käis ka pidu. Mõne meie kursuse poisiga oli juhtunud nii, et neid kütkestati kahe kohaliku noore neiu võlu ja nad kutsusid noorikud enda tuppa pidu pidama. Iga korralik pidu noorte neidudega lõppes aga teadagi kuidas. Mõne aja pärast muutus peokära reformvoodite kriiksumiseks ja ähkimiseks. Siis kostus läbi seina korraga Hille närviline hele hääl: „Kuradi mees, anna oma kolmas jalg siia." Sellele sekundeeris Aime, kes hõikas: „Kuule Hille. Jäta ka teistele midagi." Meie toa poisid müristasid selle peale naerda

ja teises toas tekkis äkitselt vaikus. Varsti aga käis pidu edasi.

Peale Hillega kohtumist pidid paljud meie ja vanemate kursuste poistest külastama Burdenko tänava suguhaiguste dispanserit. See oli piinlik lugu kui peale praktikat Järvseljal, saabus ühele meie Vanemuise tänava majas olevale loengule dekanaadi sekretär ja luges ette nimekirja meestest, kes peavad arsti kontrollile minema. Põhjus oli selles, et Hille oli peo ajal ja peale mingit kohaliku pidu semminud Tallinnast pärit poistega ja saanud tripperi. Peale seda oli ta Järvseljal aga mitmetele poistele ette jäänud. Nende hulgas olid ka mitmed meie kursuse poisid. Õnneks mind selles nimekirjas ei olnud. Nagu ikka ka seekord jumal hoidis mind ja mul jäi „Apelsini maja“ külastamata.

Pärast dispanseri külastamist rääkisid mõned mehed, kuidas venelannast noorik oli enne tripperiproovi võtmist proovi võtmise metallvarrast piirituselambi peal kuumutanud, siis sellele vati otsa keeranud ja proovi võtnud. Varras ei olnud veel korralikult maha jahtunud ja olevat proovi võtmisel lausa kuulda olnud jahtuva metalli susisenat. Kas see nii oli või ei, ei oska öelda. Võib olla oli tegemist meeste kunstilise liialdusega. Aga ega see tripperilaine viimaseks ei jäänud. Töötasin akadeemilise puhkuse ajal koos Eerikuga Tšukotkal põhjapõdra karjustena. Õigemini oli minu ametinimetus karjus veterinaar. Pidin karja valvama ja samas ka põtru ravima. Tagasi tulles oli mul kaasas üks jagu A-petseliini ja süstlad. Selle rohuga raviti põhjapõtradel „kapõtkat“, viiruslikku, põletikulist jalgade haigust. Tšuktšid rääkisid, et A-petseliin pidavat kangem rohi olema kui penetseliin. Kes muidugi neid tšuktši asju teab? Aga võib ju olla. Üks minu Betooni ühika poistest sai tripperi. Kuna ta oli minu hea sõber, siis tegin talle süstid. Mõne aja pärast läks ta ikka suguhaiguste dispanserisse. Ju siis süda ei andnud rahu, et äkki ikka see rohi ei aita. Seal selgus tõde, et ta on täiesti terve.

Kui see kõlakas kuidagi maja peal teatavaks sai, siis pidin ma eraviisiliselt Betooni ühikas mitmetele tudengile süsti tegema, et nad tripperist lahti saaksid. Ja seda nad saidki.

Aga tagasi Järvseljale. Vanemate kursuste poisid olid ehitanud Järvseljale kiigu. Üheks võistluseks sai kiiguga üle võlli ajamine. Algul oli nii paariskiikumises kui ka üksinda üle võlli kiikumises rekordid vanema kursuse poiste käes. Mina sobisin hästi kiikuma Heiki Ripsiga. Mingil ajal jõudsime nii kaugele, et püstitasime koos Järvselja rekordi. Enam ma ei mäleta, mitu korda sai kiiguga siis üle võlli lennatud, aga seda, et rekord sai tehtud mäletab veel Heiki ka. Üksikkiikumise rekord oli ikka tükk aega vanema kursuse poiste käes. 01.augustil 1968 aastal püüdsin ma seda rekordit ületada.

Kuidas ma seda kuupäeva nii täpselt tean . Sellepärast, et see oli üks kohutav päev minu elus. Sel päeval oli mul 20. sünnipäev. Hommik hakkas pihta nii, et kõik olid mu sünnipäeva unustanud. Meid saadeti saekaatri taha elektriliinide alla lepavõsa raiuma. Hommikune kaste tegi puutüved märjaks. Ühe puu latv puutus vastu traate. Võtsin puust kinni ja sain elektrilöögi. Täitsa valus oli, nii et ma lausa karjatasin.

Sellega asi veel ei lõppenud. Mingil hetkel lõin kirvetere herilasepessa ja sain mitu head sopsu.

Peale praktikatööd läksime ühika juurde. Mul oli kohvris paar konjakit. Mõtlesin, et teen katse üle võlli kiikumisega oma kahe-kümnenda sünnipäeva puhul rekord teha. Peale seda oleks nagu põhjust konjakit jooma hakata. Kiik oli vaba. Ronisin peale ja hakkasin hoogu andma. Kiikumine läks algul hästi. Kiik hakkas juba peaaegu ühtlaselt tiirlema, nii et ülemist surnud seisu ei tekkinud. Lihtsalt kiigu lend jäi ülemises punktis natukene aeglasemaks. Sain siis rekordi ületatud ja mõtlesin, et kiigun veel natuke edasi. Siis käis korraga ragin. Kiige jalapuu tuli naeltest lahti . Liikusin kiiguga kaasa kuni ülemisse surnud seisu. Siis ei jõudnud kätega enam kinni hoida, keharaskus murdis käed lahti ja prantsatasin kiigu võllile. Hoidsin võllist kinni aga seal juhtus sama lugu. Mõne hetke pärast lendasin võllipealt alla ja sain kiigu käest tugeva löögi. Õnneks tuli kiik suure hooga vastu tagumikku, mitte mujale ja ma lendasin sellest löögist laias kaares eemale murule. Kas kiik ka mujalt katki läks, see jäi mulle teadmata.

Hea, et see kiigu poolt antud löök ei sattunud vastu pead või selgroogu. Siis oleks natukene

kehvemini võinud minna, kas sandiks jääda või hoopis otsad anda.

Vastu maad lennates lõi silmade eest korraks mustaks. Korraga kuulsin kaunist neiuhäält: „Kuidas on? Kas on vaja kiirabi kutsuda?“ Tegin selle peale silmad lahti ja kohmasin, et pole vaja. Ei mäleta, kas see oli vanema kursuse Erika või Vilma. Aga see polegi tähtis. Katsusin ennast püsti ajada ja siis selgus, et ega see hästi ei õnnestunudki. Tagumik oli valus ja üht kätt ei saanud liigutada. Midagi ei olnud teha. Kutsuti kiirabi ja mind viidi Tartu traumapunkti. Tehti röntgeni ülesvõte. Selgus, et luud on peaaegu terved. Mingi killuke õlaliigesest lahti ja õlg paigast ära. Pandi käsi paika. See oli hirmus valus tegevus. Ka tagumik valutas. Seal oli ligi 15 cm haav. Huvitaval kombel olid samas pealmised püksid jäänud täiesti terveks. Aluspüksid olid rebenenud räbalateks.

Ka tagumikku tehti mulle mõned nõelapisted. Pärast seoti käsi kinni ja pandi sidemega kaela rippuma. Õnneks oli käsi kaelas ainult kümme päeva. Siis võeti ka kintsust õmblusniidid välja ja side ära.

Seega oli praktika selleks korraks minu jaoks lõppenud. Kui ma paarikümne päeva pärast Järvseljale praktikat järele tegema tulin, siis olid kõik tudengid Järvseljalt läinud. Kiik oli lammutatud. Läksin Järvselja Õppe- ja Katsemajandi kontorisse. Direktor Heino Kasesalu saatis mind traktorist Mati juurde, kellele oli antud uus kombain „Niva“ ja kes pidi selle ise tööks ette valmistama. Töö oli loominguline. Poldiaugud ei klappinud. Puurisime uusi auke või lõime mõne kohapeal poldid „kuvaldaga“ sisse. Mõistuse teritamiseks rüüpasime aegajalt õlut või mingit veini. Üldiselt praktika läks korda. Sai vesteldud paljudel teemadel ja kuulatud külauudiseid.

Peale EPA tudengite käisid Järvseljal praktikal ka teiste kõrgkoolide tudengid. Mingi kevadise praktika ajal saabusid Järvseljale bioloogideks õppivad Tartu Ülikooli neiud. Nende käest sai õpitud konnade prepareerimist ja tagajalgade kasutamist šašlõki materjalina. Tuli välja, et „Tokaj“ või „Rieslingi“ lonksamise peale on see täiesti söödav suupiste. Kahjuks oli priskeid konni vähe saadaval.

Ühel päeval leidsime rästiku. Kes enam mäletab, kes teda esimesena nägi aga rästik sai kinni püütud. Raiusin tal pea maha. Panime kehale soola peale ja läksime Heiki Ripsiga teda Kasesalu suitsuahjus suitsetama. Tegime tule alla ja panime ussi resti peale suitsema. Ise istusime ahju kõrval, jõime õlut ja siis mõne aja pärast arvasime mao küpse olevat. Proovimisel selgus, et ongi. Liha maitse oli hea, ainult natukene kaua oli teine ahjus olnud. Egas midagi. Vaja delikatessi ka teistele pakkuda. Läksime suitsuussiga ühikasse. Heiki küsis igalt vastutulijat delikatessi tahad. Muidugi küsiti, mis see on. Kuuldes, et tegemist on suitsurästiku lihaga oli soovijaid muidugi vähe. Küll tahtis Heiki siis ussi mõnele vägisi suhu pista ja ajas mittesoovijad põgenema. Mõned tudengid olid aga kohe nõus proovima. Ühesõnaga nalja kui palju.

Heikiga sai üldse palju nalja. Kui ta viina võttis, siis läks ta väga jutukaks. Kord olime Ahunapalus mingil üritusel. Tuttavaid kohalikke metsamehi oli palju ja me võtsime siin seal nii ühe või teise mehe terviseks. Läks pimedaks. Mingil hetkel läksime Järvseljale tagasi. Elasime tookord vana koolimaja teisel korrusel. Heiki jäi veel kohalikega jutustama ja lubas järele tulla. Istusime oma toas, praadisime elektripliidikese peal saia. Siis tuli korraga jooksuga Heiki. Ütles, et hoidke ust kinni. Hille isa tuleb ja olla lubanud kõik kirvega maha lüüa. Põhjus oli selles, et kuradi tudengid ei jäta mitte tema tütart mitte rahule ja peavad nüüd karistust kandma. Ta olla Ahunapalul Heikit juba kirvega taga ajanud aga ei jõudnud nii kiiresti joosta. Heiki jooksis eest ära. Vanamees ühikasse muidugi ei jõudnud.

Kohalikud olid Heikile aga eetrit või liikvat andnud ja mingil hetkel hakkas Heiki hallutsinatsioone nägema. Karjus ja jooksis peaga vastu kiviahju, arvates selle ukse olema. Mida ta nägi, seda me aru ei saanud. Olime sunnitud mehe voodi külge kinni siduma. Heiki karjus ja siples aga mitme mehe vastu ta ikka ei saanud. Hommikul oli ta üllatunud, et ei saa voodist ülesse. Käed ja jalad kinni seotud, pea on muhus aga ei mäleta midagi.

Seoti Heiki lahti. Tal halb olla. Pea ka valutas.

Õhtust oli meil rasvaga praetud saia alles.

Sõime saia ja jõime, kes teed, kes kohvi. Eerik pakkus Heikile rasvasaia aga selle nägemine ajas mehe öökima. Eerik ajas aga Heikit mööda maja saiaga taga. Enam ei mäleta, kuidas see asi lõppes, aga ju sai Heiki ikka kuhugi pakku minna.

Teinekord oli meil jälle saunaõhtu või oli mingi muu pidu. Jõime õlut ja võib olla midagi kangemat ka. Igatahes läks Heiki kuraasi täis. Sõitsime järve peal kas „Kroku“ või alumiiniumpaadiga. „Krokuks“ nimetati Selgjärves ujuvad paksu puutüve. Mõlemad olid pidevalt kasutuses. Lärm oli suur. Direktor Kasesalu Heino tuli meid vaigistama. Heikil oli kirves käes ja mütsilotu peas. Vehkis kirvega ja lubas Kasesalu maha lüüa. Kui ta kaldale jõudis, siis Kasesalu kõndis talle vastu ja ütles: „Kuule mees, mis sa räuskad ja vehid. Anna kirves siia“.

Huvitaval kombel andiski Heiki oma kirve Kasesalule. Edasi mingeid komplikatsioone sellest ei tulnud. Ju Kasesalu sellest numbrit ei teinud ja edasi ei kaevanud.

1968. aasta üliõpilaspäevad olid väga suurejoonelised, aga lõppesid mitmele mehele kurvalt. Väga mitmeid loosungeid valmistati Betooni ühiselamu II korrusel mehhanisaatorite juures.

Kuna ma ise elasin ühe loosungikirjutaja Tarmo Aruoja vastastoas, siis ma nägin selle päeva tegemisi. Tarmo kirjutas loosungi „Meie aeg lööb auku müüri“. Joonistas selle pildi loosungile, kus vene punase viisnurgaga tank ajab taga tsehhi „Jawal“ istuvat kohkunut meest, Võib olla kirjutas ta ka loosungi “Jänkid kasige Peipsi taha“.

Nagu ta nüüd, üle neljakümne aasta ütles, ta ise ühtegi loosungit ei kandnud. Pistis loosungid juuslikele meestele pihku. Nii sattus loosungi “Jänkid kasige Peipsi taha“ Jaak Põldmaa kätte, kes seda kangelaslikult kandis. Pärast uurimisi visati ta EPA-st välja ja saadeti sõjaväkke. Õnneks jäi ta sõjaväes ellu ja sealt tulles sattus meie kursusele. Mäger Eedol läks kehvemini. Ta sattus Moskva lennuväljale ja sai surma. Toodi sõdurite saatel tsinkkirstus tagasi, maeti Viljandisse. Kirstu lahti teha ei lubatud. Keegi ei tea, kas kirstus ka kedagi üldse oli.

Meie kursusel õppis igal alal tubli sportlane Toome Lea. Vaatasin aasta hiljem EPA rekordeid ja mõned olid sinnamaani tema nimel. Järvseljalt jäi ta kõigile meelde sellega, et ta sõtkus tundide kaupa jalgratast. Poisid tegid vigurit ja keerasid tema jalgrattasadula aeg ajalt valesse asendisse.

Minule oli Lea heaks kaaslaseks. Me käisime koos õllesaalis ja restoranis või sai mõnes muus lõbusas kambas istutud. Ma ise ütlesin, et Lea, kui sa ei oleks tüdruk, siis oleksid sa mu parim sõber. Nii imelik kui see ka oli, siis seksuaalsuhteid meil omavahel ei olnud. Minu põhimõte oli, et rebane kodu ümbert ei murra ja seda põhimõtet järgisin ma väga täpselt.

Ilusatel suveöödel sai Leaga koos jalutades tiir ümber Tartu linna tehtud. Korraga sai ette võetud üks Emajõe kaldapealne. Vahel laulsime hommikul vara mõne tema sõbranna sünnipäeva puhul ülesse ja hakkasime siis sünnipäeva pidama.

Mäletan, et ükskord istusime õllekeldris ja oli vaja jõuda entomoloogia praktikumi Vanemuise maja III korrusel. Meil oli tuju hea ja marssisime lauldes mööda tänavaid ja mööda Vanemuse õppehoonet kuni praktikaruumi välja. Laulmine oleks võib olla natukene liialt öeldud, sest tegelikult me lausa möirgasime. Praktikat andis üks eelmise Eesti Vabariigi aegne daam, kes ütles, et talle tulevad vanad ülikooli ajad ja „Buršilaulud“ meelde, aga olge nüüd tasa. Teised tahavad võib-olla õppida. Kohtasin Lead paar korda peale lõpetamist kui ta töötas juba miilitsa. Tal oli miilitsamunder seljas ja nägi küllalt sõjaväelaslik välja. Panime siis koos teiste miilitsatega peo käima. Pärast viis miilitsaauto meid koju. Kui Lea läks Nõo sovhoosi tööle, siis enam me ei kohtunud. Olin kursuselt ainukene, kes sõpra ta matustel ära saatmas käis. Tore tüdruk oli ja kahju, et ta nii noorelt pidi lahkuma.

Võiks kirjutad veel ilusatest pidudest Helju ja Malle juures. Kursusepidudest Betooni keldris, jahilkäikudest nii Järvseljale, Hanno juurde või Abrukale ja pärastistest loomapeiedest, kus pakuti suupisteid alates põdralihast ja lõpetades kuldimunadega.

Kahjuks pean ma lõpetama, sest kursuse-kokkutulek läheneb ja tähtaeg on kätte jõudnud.

Üldiselt peab ütlema :“Elu parimad aastad“ olid.

Ülo Siimets

Neemre Kuti hammas

Viimase kursuse kevadsemestril sai kursavend Neemrest meie toakaaslane. Tema vanem vend Aapo, kes õppis maakorraldust, lõpetas EPA ja suundus tööellu. Sellega lõppes vennakeste ühine supikeetmine ja kooselu ühikas.

Meie toast oli Pohlak Kalju sõjaväkke võetud. Põhielanikeks oma toas olime maaparandaja Soosein Raivoga vaid kahekesi. Oht oli tõsine, et küllap varsti meile üürilisi juurde pannakse. Oma poisi, Neemre Kuti ümberkolimine oli omaette õnnistus. Ega ta kõikidel päevadel enam ühikas ei ööbinudki, tal oli selleks ajaks tekkinud juba tõeline tüdruksõber kusagil linna erakas.

Kevadöised väravaromantikad tõid talle aga ükskord tõsise hambavalu. Nägu paistetas üles, väljanägemine oli poisil nagu hapuksläinud kartulil. Ma ei tea täpselt, kuidas Neemre Kutt algul käitus, kuid loogiline oli, et esmalt ruttas ta stomatoloog doktor Karu juurde EPA peahoonesse. Raskemaid juhuseid lahendati aga Raekoja apteegi vastas asuvas stomatoloogiapolikliinikus, mis töötas õhtul kella kaheksani. Hamba välja tõmbamine oli tol ajal üks kiiremaid ja leebemaid raviviise. Mulle meenub veel praegugi korpulentne doktor Jürimäe, kes minugi lõualuust tangidega hambaid harvendas.

Teiseks päevaks sarnanes Neemre Kuti muidu nii rõõmus kitsas näoprofiil rohkem melonkõrvitsaga. Jutt oli muutunud katkendlikuks ja paljust me aru ei saanudki, mida ta poolkinniste hammaste vahelt susistas. Ei ta vist söönud ega joonud. Sellega oli tulnud ka lõpp tema humoorikatele naljalugudele.

Polikliiniku kirurgiaosakonnas tõmmati siis lõpuks tema tursunud lõualuust see neetud purihammas välja, lõgistati mingite metalloradega tühjaks jäänud hambakoopas ja löödi verejooksu peatamiseks suhu lapsekäe suurune rohtudega rikastatud vatitropp. Kutt saabus ühikasse kuskil nelja paiku. Ilme oli tal nii õnneatu, nagu oleks ta ära kastreeritud. Sülitas pidevalt verd ja ei võtnud meiega mingit kontakti. Ütles vaid, et veri hüübib tal vaevaliselt ja näe, kuramus, mitte ei jää kinni. Nii ta seal siis algul jõlkus edasi-tagasi kempsu ja toa vahet. Meie, **„vanad vastikud”**, tegime veel nalja, et näe, Neemre Kutil pahad päevad. Keda see aga lohutas?

Vahepeal pidime Soonseinaga linnas käima. Kui siis mina kella üheksa paiku tagasi jõudsin, oli Neemre Kutt juba kaks korda stomatoloogias käinud verd sulgemas. Kasu aga ei olnud sellest tuhkagi. Nüüd lamas ta voodil, mille ees kauss veriste troppide, tati ja kõige sinna juurde kuuluvaga. Ta muudkui veritses edasi, nagu mõni haavatud loom. Veri muudkui lappas tulla. Süda läks tal hirmsasti pahaks, näost oli ta lubivalge, verd ja tatti oli ta juba viis tundi suust välja ajanud.

Kaare Peedu, kes tuli Soonsein Raivolt miskit pärima, ei saanud jätta kommenteerimata: „Poisid … Poisid … Teie tuba näeb välja, nagu naiste Nooruse tänava ühika kemps pahade päevade kulminatsioonis.” Muidugi! Tema teadis seda ju hästi. Paar päeva nädalas ööbis ta Nooruses oma raamatupidamise eriala tüdruksõbra voodis.

Kella kaheteistkümne paiku öösel tundus meile, et olukord on juba kontrolli alt väljumas. Kartsime, et Neemre Kutt võib ka hinge heita. Kavatsesime vastu Neemre Kuti tahtmist kiirabi välja helistada. Samal ajal saabusid ühika ette taksoga linnast laulvad mehhipoisid.

Soonsein Raivo röökis akna pealt, et poisid takso kinni hoiaksid, kuni me oma patsiendiga alla jõuame. Aitasime Kuti siis taksosse, millega ta pidi kiirabisse sõitma, tulgu, mis tuleb. Ise veel ütlesime, et ärgu enne tagasi tulgu, kui nad vere kinni saavad. Kiirabi asus tol ajal Tartus sealsamas, kus praegugi, EPA endise peahoone taga Riia tänaval. Ega sellise hambalooga osanudki kusagile mujale pöörduda. Sellist 24/7 töötavat traumaosakonda, nagu praegu, vist tol ajal Tartus polnudki.

Kõik edasine, mis toimus, on kirja pandud Neemre Kuti sõnade ja meenutuste järgi.

Kui siis Neemre Kutt pooltuikudes, süda paha ja lootusetuses seisundis kiirabijaama väravast sisenes, tabas teda omapärane üllatus – enamik autosid oli vist väljasõidul, valitses mingi nostalgiline vaikus, ühe auto kallal garaaži all nokitseti midagi remontida, valitses pahaendeline vaikus ja miski ei tõotanud head. Tont seda teab, milline töökorraldus tol ajal kiirabijaamas oli.

Tahtes mõne arstiga kohtuda, sisenes ta ikkagi hoonesse. Pika koridori tagumisest otsast kostus rõõmsaid peopanemise hääli. Dispetšeriruumi telefonivalves tukkus keegi laua taga. Tagumises puhkeruumis avanes hädasolijale üllatav vaatepilt. Grusiinist arst-resident timmis kahe piltilusa medkoolis õeks õppiva tüdrukuga lahjendatud piiritusejooke. Tüdrukutest üks oli täisblondiin ja teine brünett. Grusiinist kiirabiarsti olemasolu polnud mingi uudis. Tol ajal õppis TRÜ arstiteaduskonna vene rühmas palju mägede poegi ja ka juute. Seltsielu aga elasid nad tavaliselt valivalt ja põhiliselt oma rahvuskaaslaste hulgas. Käesolev pilt oli seega üsna tavatu.

Neemret silmates pistsid tüdrukud kohe kiljuma: „Sind me just ootasime … Nii ilus poiss … Tule istu meie juurde … Tule, tule, noh, mis sa seal ootad … üks mees on meil ju seltskonnast täpselt puudu, või nii … Tule ometi, oled mees või ei ole!”

Kutil käis pea ringi. Toetudes käega uksepiidale, seisis ta vaevalt püsti. Lootusetus tahtis tappa. Mõttes oli küsimus, et kuidas need poolpurjus piiritusetempijad teda aidata saaksid? Sõnagi verd täis valgunud suust saamata, taandus ta tagasi koridori. Nähes, et vajalik külaline hakkab lahkuma, hüppas mägede poeg oma kohalt üles, haaras Neemre käsivarrest ja kukkus seletama: „Meil siin väike pidu, noh … Me olema siin kõik tõsised inimesed … Saad aru, noh … Mulle see blondiin meeldima, ma ei saa sinna miskit parata … Saad aru, noh … Ma tahab teda panna, nii, vot … Teist võimalust ei näe … Ära sa poiss mine kuhugi, see brünett-sõbranna ei lase mul asju õieti ajada, ripub sõbranna küljes kinni, noh … Sind on väga vaja, saad aru, noh … Ilus mustajuukseline, noh, see meeldib sulle ka, noh … Ma arvan …”

Neemre Kutt oli seni liikunud koridori keskel asuva valamuni, mida ta juba sisenemisel oli märganud. Et midagi arstile vastata, puristas ta valamusse suure verelaraka, mis mägedepojal silmad punni ajas. „Mis … Mis … Mis … Sul, poiss, miskit viga või? Ei saa olla, ei saa olla … Kas võib nii halvasti minna …”

Neemre Kutt sai pärast vereklombi väljasülitamist mõne lausega asjaolusid selgitada. Mägedepojal lõi hetkega välja tema tõeline arstikutsumus ja et oma blondiiniga eesmärgile jõuda, pidi ta kõik seni õpitu välja panema.

„Nii, nii, nii … Ma kohe kiiresti seda asja vaatap … See, ma arvap, annab kindlasti ruttu korda teha … Ma kõiki seda oskama … Ega siin miskit keerulist saa olla …”

Samal ajal juhtis ta Neemre ühte kõrvaltuppa mingile kušetile pikali ja kutsus brüneti õepraktikandi endale abiks. Tuues remonditavast autost oma arstipauna, õiendas ta midagi hamba juures, tegi siis mingi süsti, käskis brünetil Neemrele kanüül panna ja seejärel talle füsioloogilist lahust manustada. Brünett sai ka korralduse patsienti pidevalt jälgida. Oma protseduurid sooritanud, lahkus ta rutakalt oma blondiini juurde. Brünett jäigi Neemrega toimetama. Kutt lamas nagu tapetud lammas, ei saanud ta aru brüneti ilust ega teadnud ka, mida temaga peale hakata. Pilt hakkas tasapisi eest minema. Öö ja pikaldane verekaotus olid kõik jõuraasud Neemre Kutilt röövinud. Enne veel, kui ta unne vajus, kostis kaugemalt peopanemise ruumist orgastilist oigamist. Brünett kõndis närviliselt edasi-tagasi …

Kella seitsme paiku oli vist auto korda saadud. Kutil oli verejooks täielikult peatunud, oli ta saanud ju kvalifitseeritud ravi, mida stomatoloogias ei suudetud talle anda. Et asi oleks ka täielik ja lõplik, tõi seltskond ta kiirabiautoga tagasi ühikasse. Kutt viskas ka paar kiirpilku blondiinile, kes pööritas silmi, olles valdava osa ööst grusiiniga armastuse kõrgmäestikus viibinud.

Kui Neemre Kutt seda asja meile jutustas, saime aru, et kui arstil sind vaja on, siis pole mingi probleemi mõni raske tervislik häda ära lahendada.

Kahe nädala pärast, kui Neemre Kutt läks Komsomoli tänava metsakasvatuse kateedrisse, kohtus ta Kingissepa mäel medkooli ühiselamu ees samade tüdrukutega. Punastades ja naeru kihistades kutsusid nad Neemre Kutti kohvile. „Sul hambad nüüd ju korras!” Ja nii ja nii ja ih-ih-hii …

No Kutil oma tüdruksõber, ei saa kuhugi minna. Kuidagiviisi ta sealt minema puikles. Samal ajal, kui ta seda kõike meile toas jutustas, mõtlesin juba tõsiselt, et miks minul ei ole sellist verist hambadraamat, väänaks jalagi välja – kaunitarid ju millised! Mis ilus seiklus veel sellest kõigest võiks edasi tulla …

Heiki Rips

Proloog 2017

Sõbrad, ma pean siiralt vabandama, et ma teid siinsetesse lugudesse panin. Loodan, et andestate mulle. Võib olla enamus jutust on kirjanduslik liialdus, võib olla mitte.

Teada on, et ühtki olukorda ja sündmust ei näe me ühtemoodi. Nõnda, see juba on. Läinud aastavahetusel oma kirurgist pojaga vesteldes tuli jutuks, et üks tema patsient oli paar päeva tagasi siiralt huvi tundnud, et kas doktor Rips on ikka selle EPA kuulsa luuletaja Ripsi poeg. No mis sa oskad öelda? Kahemõtteline kuulsus on ka kuulsus ja ma pean sellega leppima.

Koristajamutt

Kusagil kolmanda kursuse ajal tuli Bettoni meie korruse lõunapoolsesse tiiba uus koristajamutt. Iseloomult hirmus hoolikas, samal ajal nupust natuke nikastanud. Tont teab! See võis tulla ka tema üleelatud üksindusaastatest. Viga oli selles, et ta koristades omaette kogu aeg midagi pobises ja seletas. Alalõpmata kostus koristuspäevadel meie toa ukse taga tema harja hoogsat liikumist ja lapi sahinat, sekka pidevat pominat ja seletamist. Mida lähemale ta köökidele ja kempsudele jõudis, seda valjemaks muutus tema pomin ja harja liikumine. Lõpp oli alati kärarikas ja suure kolinaga. Tavaperioodidel polnud selles midagi erilist – kella seitsme paiku magas enamik väsinud tudengipoegi oma õndsalikku rasket und.

Hullemaks pööras asi siis, kui kursustel olid suuremad labrakad või tähistati edukaid eksamisessioone. Sissekäigupoolses koridoriotsas elas palju maaparandusosakonna tudengeid, kelle ühisolemine toimuski rohkem Betooni ühikas. Sinna nad vedasid ka hulgaliselt oma linnasõpru. Nende tähistamiste iseäralik joon oli veel see, et tavaliselt asjalikud ja vaikse elulaadiga head õppurid-mehepojad manustasid õlut ja viina kogustes, mis oleks olnud elevandilegi liig. Siis öösiti, kui voodid neil „sõitsid" (loe: süda pahaks läks), hakkas koridorist kuulduma igasugu imelikke hääli. Kuna meie tuba oli üsna kempsupoolses otsas, siis kaugemalt kostsid hääled järgmiselt: kõigepealt prantsatas lahti poiste toa uks, paljaste jalgade ülikiirel põntsumisel tormas keegi kempsu poole; pole kahjuks sulge, et seda kirjeldada.

Põn…põn…põn…põn…põn…põn…põn…põn…põn…põn…

Öö-üü-öüäkk…

……..öööööööööööööööööööö

Öüäkkk…..ööööööööööööööööööö….ptüi……..ööööööööööööööööööö……..

Parimal juhul lõppes kõik vaikse vee solinaga. Natukese aja pärast kordus kõik see aga uuesti: **põn… põn…põn…põn…põn…põn…põn…põn…põn…põn…**

Öö-üü-öüäkk…

……..öööööööööööööööööööö

Öüäkkk…..ööööööööööööööööööö….ptüi……..ööööööööööööööööööö…….. Jällegi vee vaikne sulin…….

Hommikupoole ööd, kui oli veeviskamise aeg, pidi kempsu poole teel olles olema äärmiselt hoolikas. Nii mõnelgi mehepojal oli kogu pidu välja pursanud enne päästvat kempsuust. Koridori linoleumpõrand oli libe kui liuväli. Pilt kempsus oli jubedusetipp – enamik kusepotte või pissuaare oli ääretasa täis kuse-oksesegu. Õnn oli kui kõige aknapoolsemal potil said omad asjad toimetatud.

Mehepojad, kes sellega hakkama olid saanud, ei teinud kõigest sellest eriti numbrit. Kunagi ei näinud ma, et keegi oleks püüdnud peo tagajärgi ka kempsus koristada. Ime siis, mis edasi järgnes. Koristajamutt, kes selle sigaduse pidi likvideerima, läks täiesti arust ära. Tavaliselt juba paarkümmend minutit enne seitset kukkus ta valjuhäälselt kriiskama:

„Sead! Sead! Või need on nõukogude üliõpilased … Loomad! Sead! Värdjad! Sead!"

Läks mööda minutit viis, oli väike paus, siis kordus kõik samas tekstis edasi:

„Sead! Sead! Või need on nõukogude üliõpilased… Loomad! Sead! Värdjad! Sead!"

Muti võigas kriiskamine tegi meie toale juba üksjagu naljagi. Korraga prantsatas lahti aga vaiksete meeste toauks ja Kukeke röögatas ukselt:

„Jää vait, vanamutt!"

No see lisas aga õli veel tulle. Nüüd kriiskas vanamutt võikahäälselt vahetpidamata edasi, ei tõmmanud enam hingegi, ja Kukeke taandus tagasi tuppa. Röökimine jätkus aga endistviisi edasi. Kümnekonna minuti pärast hüppas aga koridori Kukekese toakaaslane Mait ja röögatas:

„Jää vait, vanaeit, kui üks sõna veel tuleb, lendad aknast alla nii, et keegi enam sind ei näe!"

Ei tea, kas lendamise kartusest või millestki muust, kuid seekord tõmbas mutt juba natuke hinge ja kriiskamine lakkas. Mait oli teadagi vaikse iseloomuga ja palju sõna ei võtnud. Me oma toas hoidsime Pohlak Kaljuga naeru tagasi, et mine sa tea, võibolla arvavad vaiksed mehed Kukeke ja Mait, et meie oleme selle lärmi kõik põhjustanudki. No küllap nad ikka aru said, et süüdlased kuskilt eespoolt kordoriotsast olid, kuna möllu ja raginat tuli sealtpoolt juba kella kümnest kesköönі.

Sekskorraks oli uni läinud ja tuli tegelema hakata oma tavapäraste tudengitoimetustega. Mina läksin alla kohvikusse, see avati õnneks juba kell seitse. Kõik oli võikalt naljakas ja õiget söögiisu nagu polnudki.

Õnnetuseks kordus sama asi umbes paari nädala pärast jälle.

Ühikas oli seekord üsna pooltühi. Enamik metsameestest kursusekaaslasi olid koduvetele purjetanud. Minul kahjuks vajasid mõned võlgnevused-kursusetööd likvideerimist. Higistasin ja punnitasin neid tüütuid arvutusi teha terve öö.

Maaparanduse lõpetajad korraldasid samal ajal midagi lõpulabraka taolist. Suunamiskomisjon oli oma otsuse langetanud ja poistel oli EPAga sisuliselt *finito*.

Metsikus peomelus imporditi tubadesse hulgaliselt naiskülalisi. Seal oli tõenäoliselt ka palju vanu „armastusi", mis nüüd lõpetamisel lohutust vajasid. Tuumiku moodustasid vist Tallinna kaubanduskooli tüdrukud ja ülikooli meedikud. Õlut veeti kellegi mahitusel otse tehasest kümneliitriste juudiplekist piimanõudega. Muusikat tehti karmoška ja kitarridega. Kella ühe-kahe paiku öösel enam muud kuulda polnudki kui mees- ja naishäälte ühine laulujoru. Seltskonna populaarseim hitt oli tuntud lastelauluke **„Me meistrimehed oleme …", samuti „Kass kusi koera kopsikusse …"**. Vahepeal naised kiljusid: **„Nüüd joome abieluni või abordini!" – „Proosit!"**

Meistrimehe lauluke oli lõpmatu pikk. Meenuvad vaid selle algusread:

„Me meistrimehe oleme

ja tööd me hästi oskame.

:,: Õllega, õllega meil meeldib pidu pidada,

kus märga kohta märkame,

sinna toru sisse tõukame.

:,: Naistega, naistega ei ole igav hullata …"

Kella kolme-nelja vahel koridoriorvas suitsu tehes nägin poolpaljaid ja päris paljaid eevatütreid edasi-tagasi kempsu vahet silkamas. Keegi, kes teadis, et ma ka kitarri natuke plõnnin, tuli pillikeeli laenama. Uudistasin siis peo kohta ühte-teist. Vastus oli lakooniline: „Kahes toas toimub jookide manustamine ja kahes tühjaks löödud toas **vahetatakse kehavedelikke**, kui teisiti enam ei saa."

Räuskamine, öökimine, puristamine ja lärmakas läbu kestis umbes kella viieni välja. Arvata on, et osa vähemaktiivseid naishingi siis ka lahkus.

Seekordne hommik aga saabus koristajamutile üsnagi ebatavalisel viisil. Tööle oli ta tulnud natuke hiljem – pärast kella kaheksat –, mitte nagu tavaliselt. Koridoris põrkas ta muidugi kokku poolpaljaste tüdrukutega. See oli mutile moraalselt liig mis liig. Kui ta oma koristamisega kemmerguni jõudis, siis muud enam kuulda polnud, kui võigast kriiskamist: **„Hoorad, litsid, sead, mis inimesed need küll on?!"** Kemps oli seekord täielik **„supreläga"** ja **„superlöga""**. Tahtsin ka hommikul vett visata, aga see polnud võimalik, tuli suunduda ülakorrusele.

Õnnetuseks tulid sel hommikul ühiselamusse kontrollreidile dekaan Endel Laas ja õppeprorektor August Eenlaid. Kogu ühiselamut läbis nagu meeleheites uppuja appikarje: „Kontrollid!" Kas oli keegi osundanud või kaevanud, et Bettoni ühikasse on pordumaja asutatud, ei tea. Vana Konks kõndis mingi paberipatakas kaenlas ringi ja koputas tubade ustele, nõudes samas valjuhäälselt sisselaskmist. Esimestes tubades olid korralikud maakorraldajad, järgnesid ka mõned tühjad metsameeste toad. See kõik võimaldas maaparandajatel naised mujale toimetada ja peo suuremad tagajärjed likvideerida. Mõni tuba teeskles ka haudvaikust.

Lõppkokkuvõttes päästis poisse ikkagi koristajamutt, sest võigas räuskamine kempsus pakkus karistusekspeditsioonile suuremat huvi. Lärmi oli tõesti väga palju. Tahtes mutti natuke maha vaigistada, saavutasid nad hoopis vastupidise tulemuse. Nüüd alles sai Laas ja Eenlaid teada, millise hooramaja pidajad nad on ja et pole nad mingid kõrgkooli õppejõud, vaid **„litsiprofessorid"**. See kõik lõi mehed siiralt tummaks.

Enesevalitsemise kaotanud mutt viskas ämbrid ja harjad kolinal nurka ja tormas nuttes mööda koridori minema. Katki jäi ka kontrollreid.

Vaiksemates toonides kestis pidu veel paar-kolm päeva. Kemps oli seisus, mis ei võimaldanud sinna sisenemist, okse kuivas põrandal koogiks. Tuli käia üla- või alakorrusel asju ajamas. Maaparandajad lahkusid vaikselt ühikast. Koristajamutti enam ei näinudki. Paari nädala pärast läks elu tasapisi rööbastesse. Saabus uus koristajamutt, kelle suust ei tulnud piuksugi, oli siis olukord milline tahes.

Heiki Rips

Paljajalu Peterburi

See kurbnaljakas lugu minuga juhtus Tartu üliõpilaste looduskaitseringi suvisel bussimatkal Karjala maakitsusele.

1.

Kõigepealt mõni sõna looduskaitseringist.

Tõsi ta oli, et looduskaitsering oli tõeline üliõpilaste vabaühendus. Põhiliselt käidi väljasõitudel Eestimaa loodusesse. Kui aga õppetöö ei võimaldanud ringi üritustest osa võtta, polnud ka hädа midagi. Minule see Eestimaad mööda seiklemine, mis silmaringi väga laiendas, sobis hästi. Info toimuvatest üritustest oli alati olemas teadetetahvlil ja samuti EPA peahoone valvelauas. Meie kursuselt olime ringi liikmed vist Tiit Leitoga kahekesi. Vanematelt kursustelt olid kõvemad olijad-tegijad metsamehed Hendrik Relve, Aarne Kaasik, Tiit Sillaots, Juhan Lepik, Jüri Jaagomägi, Tõnis Täär. Kindlasti oli teisigi, kes pikemat või lühemat aega üritustel osalesid. Ülikooli omadest tegutsesid aktiivselt veteran Uku Alakivi, linnumees Kalev Pild, vetevaim Arvo Järvet. Valdavalt tugeva naisülekaaluga ühenduses (naisi 75, mehi 25) ei saa mööda minna keemik Helgi Aasast ja geograaf Tiiu Saaristist. Helgi oli tõeline matkafänn, pidevalt **„sturmofkas”**, kusagilt tulemas või kusagile minemas. Tiiu Saarist – kõike teadev ja kõigega kursisolev, supersuhtleja. Tõsi on aga see, et femiinne see seltskond suures plaanis oli. Kui mõnelt ürituselt puudusid põllukooli poisid, sumbusid kogunemised aadlineidude omavahelises vaikses suhtlussurmas.

Ringil oli oma juhatus ja president. Kogu looduskaitseringi süsteem oli Jaan Eilarti üks tõsisemaid ettevõtmisi üliõpilaskonnas. Oli Eilart ju TRÜ looduskaitsekabineti juhataja. Peale selle veel Eesti Looduskaitse Seltsi eestvedaja, kodu-uurimiskomisjoni aktiivne liige, lisaks paljude rahvusvaheliste looduskaitseorganisatsioonide tegev- ja auliige. Ilma Eilartita loodusesse väljasõidud olid nagu supp ilma soola ja lihata. Ta oli ühendaja, eesrääkija, entsüklopeedilise mäluga kõiketeadja. Samas peab kohe mainima, et ühisüritustel ei sallinud ta mingit korralagedust, õllejoomist ja poliitiliselt kahemõtteliste lõkkelaulude laulmist ja muud sellist.

Vähemalt neljanda kursuse vältel oli ringi auväärseks presidendiks Tiit Leito. Temale sekundeerisid ülikooli targad aadlineiud. Tiit oli teadagi väga kõva linnutundja-loodusemees. Samas oli ta väga introvertne, nii mõneski asjas väga endassetõmbunud ja vähese administreerimisvõimega. Eks tüdrukud viskasid talle silma, aga tema ei teinud kahjuks seda märkamagi. Omavahelistest juttudest jäi mulje, et tüdruksõbra oma tulevasse ellu peaks ta hoopis leidma mõnest linnupesast?! Suhe peaks olema hingeliselt ilus, siiralt puhas ja huvitav nagu laste muinasjutt.

2.

Nüüd siis sõidust Karjala maakitsusele.

Neljanda kursuse ajal võtsin LK ringi tegemistest suhteliselt vähe osa. Olin tööl Vanemuise teatris valgustajana. Ajagraafikud ürituste plaanidega kuidagi ei klappinud.

1971. aasta kesksuveks olin aga vaba mees ja võisin teha mida iganes.

Millegipärast hakkas Tiit mind veenma, et ma sellesuvisele Karjala reisile kaasa tuleksin. Olukord oli minu jaoks vägagi keeruline. Eelmisel aastal olin ma seal juba käinud, mingit põhjendatud huvi osavõtuks mul polnud. Pealegi oli mõnusam seltskond vanematelt kursustelt ammugi lahkunud. Ilusaid mälestusi oli sõidult Volga-äärsetesse steppidesse ja mujalegi. Polnud tahtmist seda kõike uute sõitudega ähmastada.

Põhjendasin Tiidule oma kaasatuleku leigust nii ja naa. Samas tundus nädalane aadlineidude seltsis ajaveetmine isegi mõneti ahvatlev. Oli isegi lootus mõni meeltülendav häppening korraldada. Andsin siis Tiidule mingi pooliku jah-sõna, laiemalt süvenemata, miks Tiit minu kaasatulekut nii väga soovis. Algul ta põhjendas, et kaasatulijaid on natuke vähevõitu. Hiljem selgus, et Eilart ise osa võtta ei saa, samuti pidid loobuma sõidust paljud vilistlased. Selge ei olnud ka, kes rännujuhiks-giidiks hakkab. Keegi pidi nagu midagi ette valmistama ja nii edasi.

Marsruut minu mäletamist mööda pidi kulgema varem sissesõidetud radu pidi. Aastaid hiljem kõigele sellele tagasi mõeldes olen aru saanud, et Tiit ei oleks seda reisi mitte kuidagi tahtnud enda vastutusel ette võtta. Presidendiamet aga kohustas. Mõtetes oli ta vist juba Järvselja ürgmetsakvartali linnustikku uurimas, mis oli tema diplomitöö teema.

Väljasõidupäeval tuli üllatusena veel bussidegi juurde keegi ülikooli vanadest olijatest vabandama, et mingi konverentsi tõttu ei saa ta mitte kuidagi osa võtta.

Nii me siis kahe PAZbussiga ikkagi minema vurasime, ees lõpmatud Laadoga tagused avarused.

Esimesel kahel päeval istusin Tiiduga ühes bussis. Juba siis märkasin, et mõned tüdrukud heitsid oma niiskete vasikasilmadega Tiidule väljakutsuvaid pilke. Kuna mingit osavõtlikkust Tiidu poolt üles ei näidatud, siis meenutas olukord lastemultikat „Ma söön su ära …”.

Õhtustes laagritoimetustes selgus, et polegi aktiivseid inimesi, kes lõkke ruttu üles saaks, et päevalõpu puder ja tee valmis vaaritada. Aadlineiud, teadagi …!

Kandsin küll pool kohalikku metsa kokku, et lõket hommikuni hoida, kuid kõik pugesid pärast sööki telkidesse pikali, nagu oleks rasket põllutööd teinud. Paari-kolme vanema olijaga istusime siis vaikselt tunnikese-paar ja muljetasime endisi reise. Ei olnud laulu ei meeleolu. Minule oli 90% seltskonnast tundmatu.

Teise päeva lõuna paiku tegi keegi kuiva kümneminutilise geograafilise ülevaate Karjala maakitsusest ja mõnest eesootavast loodusimest. Õhtu kordus jälle samamoodi kui eelminegi. Olin siiralt hämmingus, see oli nagu mingi tõeline introvertide kokkutulek, kus igaüks vestles oma sisemaailmaga ja ei lasknud välistel mõjudel endale ligi pääseda.

Kolmandal päeval, kui bussid olid vuranud juba tundi paar, tehti peatus ühe suvalise kiriku juures. Ma ei tea, miks see on mulle nii meelde jäänud, aga see vist oli üks luteri kirik (kas see on võimalik?) keset laia venestatud Karjalamaad. Seltskond valgus bussidest välja, tiirutati saja meetri kaugusel asuva kiriku juures, vaadati klaasvitraaže, silmitseti kiriku arhitektuuri. Kiriku põhjapoolses küljes oli Karjalamaa kohta ütlemata ilus kahe uksega puitkemmerg. Seda kõik ohtralt kasutasid. Peatusi oli olnud vähevõitu. Suitsumehi LK ringis oli väevõitu ja nendega üldjuhul ei arvestatud.

Uste taha tekkis nelja-viie inimeseline järjekord. Otsustasin ka sõidul tekkinud **„karupunnist”** lahti saada. Kui sisse pääsesin, olin üks viimaseid. Punnitasin nii minutit viis

või natuke rohkemgi. Ajakirjanduse lugemise kommet mul õnneks peldikus pole. Kui püksid üles sain, siis kuulsin busside valjemat mootorimüra, tormasin teele, kuid mida polnud, seda polnud. Isegi tolmupilve mitte ... !

Nad, kuradi jobud, olid mu maha jätnud!

Seisin nagu lubjatud kilomeetripost maanteeserval: rahata, dokumentideta, kellata, paljajalu, seljas kotiriidest ürbid. Särgiks oli mul tavalisest kotiriidest ürp, Vanemuise dekooritoas tehtud logoga **„NASTY WORLD”** (vastik maailm).

Olin nagu õnnetu tegelaskuju Aleksis Kivi romaanist „Seitse venda” pärast tare maha põletamist. Mida teha edasi? Trampisin edasi-tagasi nagu kammitsais hobune maanteeserval. Mitte mingisugust mõtet ei tulnud pähe. Lõpuks võtsin vastu otsuse, et kolm tundi ei lahku ma sellest neetud paigast kuhugi. Peas vilksatas idealistlik mõte – võib olla keegi märkab minu puudumist ja buss keerab tagasi mind otsima. Tõenäosus, et see toimub tunni jooksul, oli küllaltki suur. Kolmanda tunni lõpuks näis asi minu meelest olevat juba üsna lootusetu.

Ilm oli lummavalt soe. Päike säras kesktaevas, õhk oli tuuletu ja vaikne. Putukad sumisesid õitsval kraavipervel. Viskasin rohule pikali unelema. Ainuke liikumine, mis sellel hüljatud kruusateel toimus, oli umbes pooleteise tunni pärast, kui mingi kohalik GAZik mööda vuras. Ümberringi polnud näha ainsatki maja ega liikuvat hingelist. Tukkusin hoolsalt edasi, ise rehkendades, kui kõrgel peaks päike olema kella viie ajal. See pidi siis olema tõehetk minu saatuses. Päike vajuski üsna pea poolde võlvi metsa kohale. Selge oli, et minu olemasolu või mitte olemasolu ei läinud kellelegi korda – sure või ära!!!

Tardumusest tõi mind välja kaugelt kostuv rongimürin – **tarvis oli pääseda rongile, suurde linna ja sealt koju**. Mul polnud aimugi, kui kaugel ma olin Leningradist ja lähemast raudteejaamast. Astusin üsna lootusetu tundega kadunud bussidega samas suunas minema. Kruusateel oli paljajalu hirmus vastik kõndida. Mina polnud ju mingi paljajalu liikumise fänn, nagu seda oli eelmisel reisil metsamees Hiiemäe Hindrek. Vandusin ennast maa põhja, et pidin ma ka kõiki teiste meeste erisusi järele ahvima.

Tunnikese edasi ukerdanud, nägin juba kaugelt noort naisolevust mulle vastu hõljumas. Kui me kohakuti jõudsime, märkasin, et ta ahmis üllatusest pungissilmil õhku – niivõrd eriline ilmutis olin ma tema arvates vist selles üksildases maanurgas. Kõnetasin teda viisakalt oma parimas vene keeles. Läks umbes minutit kolm, kui ta kõne ja mõtlemisvõime tagasi sai. Tundsin huvi, kuidas otsemat ja kiiremat viisi Leningradi pääseda, kus ma üldse olen ja pikk see reis võib tulla. Selgus, et küla bussijaamani oli umbes poole tunni tee ja et umbes tunni pärast läheb sealt buss raudteejaama, mis asus umbes kahekümne kilomeetri kaugusel. Seletasin talle ka üsna värvikalt oma olukorda, mahajäämist oma ekskursioonist ja kust ma pärit olen ja nii edasi.

Astusime siis kumbki oma teed. Sain umbes viiskümmend sammu minna, kui kuulsin, et keegi nagu hüüaks midagi. Pöördusin ja nägin, et naisolevus viipab käega minu suunas. Astusin tagasi. Ilma seletamata ulatas ta mulle viierublase, öeldes, et rohkem mul kahjuks ei ole. Pobisesin tänusõnu …

See on see venelaste lahkus ja arusaamine maailma asjadest. Tundsin ennast tõelise kerjusena. Olin selline paljasjalgne õnnetu, kes on sattunud Kolgata teele. Juhatatud bussipeatuses oli küla nagu peopesal. Aegapidi kogunes sinna üsnagi värvikas seltskond oma rohkete kimpsude

ja kompsudega. Suur mure oli see, kuidas ainult selle viierublasega Leningradi pääseda. Selle kübaratriki pidin ma kuidagi välja mõtlema. Kui buss ette sõitis, siis võtsin pileti kõige lähemasse peatusesse, sellega jäi mulle raha alles kusagil alla nelja rubla. Istusin bussis vasakpoolsesse külge, et juht mind hästi ei märkaks ega **„jänesena"** välja ei viskaks. Õnneks oli rahvast hulgaliselt ja nagu Venemaal ikkagi, trügimist ja asjatamist palju. Kui raudteejaam paistma hakkas, hingasin kergendatult. Oli tõeliselt klassikalise **„jänese"** tunne. Rongini oli veel kolm-nelikümmend minutit. Leningradi pileti hind ületas aga kolme-neljakordselt minul oleva summa. Juurde polnud aga raha kusagilt võtta, kui just mitte vargile minna. Istusin nukralt raudteejaama pingil. Meelde tulid bioloogide ja geoloogide pikad seiklusjutud raudteedel piletita sõitmisest. Lõpuks ostsin pileti esimesse jaama, sellega olid mu rahad praktiliselt otsas. Rongisõit Leningradi pidi vältama umbes kolm tundi, kahe- ja pooletunnine **„jänese"** mängimine tõotas tulla üsna närvesöövv. Jaama valgus viimaste minutite jooksul üsnagi ohtralt rahvast. Rong polnud seekord ka mingi pikamaaekspress, vaid Leningradi lähiümbruse **„elektritška"**. Peale minekul vist nõuti isegi piletit näha. Kel seda polnud, suunati ostma esimesse vagunisse. Kuna minul oli pileti kehtivus vaid esimese suurema raudteejaamani, siis oli vaja üksjagu nipitamist, kus vagunis olla, kus istuda ja nii edasi.

Valisin istekoha ühe üksinda istuva mehe juurde, et vältida asjatuid uurimisi ja pärimisi vene baabade poolt. Poole tunni möödudes lõppes minu litsentseeritud piletiga sõit. Samast jaamast valgus rongi hulgakaupa suvitajaid, marjulisi ja kalamehi. Oli laupäev. Kui siis rong minema nõksatas, tegin vastas istuva mehega juttu. Pärisin, mis vaksalisse rong saabub ja kuidas sealt kõige paremini Tallinna poole saab. Praegu enam ei mäletagi, mis vaksalist Tallinna rongid väljusid. Oli see Baltiiski? Saime mehega pikapeale tuttavakski. Ta oli käinud külas rodstvennikute juures Laadoga ääres. Samas oli tal seal ka mingi datša, mis vajas kõpitsemist. Tutvustas ennast Alekseina ja ütles end töötavat tehnoloog-katsetajana mingis kõrgsurvereleede tehases. Toodang pidi olema kasutatav laevadel, mis sõidavad nii peal- kui allvee.

Minu teada oli Leningradi ümbrus täis sõjaväestatud numbritehaseid, mis nagu muuseas tootsid ka rahva tarbeks kelli ja teisi koduvidinaid. Seetõttu ei pärinudki ma Alekseilt tema töö kohta midagi rohkemat. Olin ma ju mõneti üsna spiooni välimusega ja nagu tavavenelased tihtipeale ütlesid **„baltiiski fašist"**. Aleksei õnneks oli muidugi intelligentsemast puust. Jutustasin siis talle oma seiklusest Laadoga avarustes ja põhjendasin oma olukorra iseärasuslikkust. Näis, et ta uskus seda siiralt, päris ka, et kus mu bussikaaslased praegu võiksid olla. Seda ma muidugi täpselt ei teadnud, kuid meelde oli jäänud Leito märkus, et järgmisel päeval kell 12 algab Peterhofi (Petrodvoretz) külastus. Seda ma Alekseile märkisin. See viis ta aga uuele lainele. Tema arvates polnud mingit probleemi, et grupiga seal homme uuesti liituda. Kahtlesin selles sügavalt, plaan oli läbinisti idealistlik. Märkisin, et kellaajad ei pruugi ekskursioonil täpselt paika pidada. Aleksei arvas, et kõik on **„zaprosto"** ja **„vozmožno"**. Tema arvas, et saatus nagu käsib tal mind aidata ja me peame koos minu kamraadid üles leidma. Samas ütles ta, et nüüd tuled sa meile külla ja homme läheme Peterhofi gruppi püüdma. Vene lahkuse ja abivalmiduse vastu võimetu, jäin pikapeale nõusse, kuigi arvasin, et mõttekam oleks kohe Tallinnasse suunduvale rongile katsuda pääseda. Selle meie arutelu katkestas aga vagunisse sisenev piletikontroll. Sain viimasel hetkel teise vaguni kemmergusse peitu. Õnn oli, et minu piletita sõit hulluks ei pööranud. Leningradi jõudsime küllalt hilja. Aleksei märkis, et peame sõitma metroo ja kahe bussiga. Tuli ka kiirustada, et jõuda tema tehaselinnakusse viivale viimasele bussile. Liikusin paljajalu Aleksei kannul ja püüdsin temaga sammu pidada. See, et igasugu rööbasteedel ja platvormidel turnimisega ma

oma jalgu ära ei vigastanud, oli imede ime. Esimeses bussipeatuses kohtus Aleksei oma kolleegiga. Jutlesid nad nagu ikka igapäevastest asjadest. Tuttav tundis huvi, kuidas Alekseil ka datšas oli läinud. Mina olin sammukest kümme eemal. Kuulsin ka, kuidas Aleksei tuttav päris: **„Drug, otkuda tõ sebe takuju bezdelniku sabiral?"** Venelastele omane kollektiivmõtlemine tõi Aleksei näole üsna küsitava ilme. Üle õla mulle pilku heitis ühmas ta vastuseks: **„Ah, tak polutšilas!"**

Tööstuslinnak oli tõeliselt suur – lõputult üheksa- ja kaheteistkümnekorruselisi maju. Kui ma järgmine päev pidanuks Aleksei korteri omapäi üles leidma, poleks ma seda suutnud. Tegemist oli tõelise kärglinnakuga. Enne tema korterisse minekut suundusime keldrisse, kus ta otsis minule välja mingid vanad sandaalid. Et need küll olid number-paar väiksemad, tuli noaga ninaosa maha nüsida. Õnn, milline! Sellega oli lõppenud üks osa minu niigi pikaleveninud **paljajalu** maailmarännakust, mis meenutas budist Vend Vahindra (Tõnissoni) seiklusi. Sõitsime liftiga kaheksandale, kus perenaine meid rõõmsalt kaetud lauaga vastu võttis. Tundmatu külalise saabumine sellesse üheülbalisse kärglinnakusse oli vaheldus vist kogu perele. Muidugi pidin ma jälle ja jälle pajatama kõikidest asjaoludest, mis minu kui külalise kohalolu õigustasid.

Järgmisel hommikul asusime kohe teele Peterhofi. Kohal olime juba üheteistkümne paiku. Värvavalvurile, kust sai ka pileteid lunastada, sai antud igasuguseid juhtnööre, kui kusagilt eestlaste grupp peaks välja ilmuma. Jalutasime ja ootasime busside seisuplatside lähikonnas niimoodi kella kolmeni. Siis tegime väikse lõuna, muidugi Aleksei kulul. Aleksei näos hakkasid ilmnema tõelised pettumuse ilmingud, et asjaolud ei kulgenud planeeritud suunas. Arvasingi, et õigem on suunduda vaksalisse, kust rongid Eestisse suunduvad. Tuli lõpetada meie koosolemine ja pühapäev selliselt.

Lohutasin Alekseid, et nii see läks. Pakkusin talle välja idee, et küllap kaasmaalased mind kuidagi rongile aitavad. Vaksalis jätsime pikalt ja sügavalt jumalaga. Õhtune rong väljus kell 9.00. Aega oli küllalt, et kõigest mõelda. Ei õnnestunud minul aga vaksalis kohata ühtegi selgeverelist eestlast. Arutasin omaette, et kui nüüd miilitsasse pöörduda, mis sellest kasu võiks olla. Ei tea, kas nad oleksid mind tapiga Eestisse saatnud? See näis üsnagi ilmvõimatu. Kõike kahtlustav ja uuriv vene miilits oleks alarmeerinud kogu Tartu, EPA ja minu vanemad Tsirguliinas. Kui siis mingi selgus asjades oleks paari päevaga saabunud, oleks ma pidanud selle aja nagu spioon vaksali kartseris või mõnes hullemas kohas istuma. Dokumente mul ju polnud. Nagu tervel Venemaal kombeks, hakati pikamaarongidesse reisijaid tund aega enne väljasõitu peale laskma. Sellel rongil platskaartvaguneid ei olnudki, kõik olid kupeed. Perroonil olid head laiad pingid, kus sai istuda ja rongi ümber toimuvat askeldamist jälgida. Mingil hetkel, kui rahvast eriti palju peale minemas polnud, astusin vagunisaatjatega diplomaatilistesse läbirääkimistesse. Eesmärk oli, et nad mind kuidagi piletita Tapale aitaksid. Vist kontrollide kartuses oli see üsna tulutu ettevõtmine. Üks saatis ühe, teine teise juurde, kasu polnud sellest rohkemat, kui sain aru, milliste inimestega tegemist on. Üks nooremapoolne vagunisaatja ütles, et anna kakskümmend rubla, küll siis sa koju saad. Kui ta nägi, et mul mingit raha pole, ei teinud ta enam mind märkamagi. Kuna mind rongi ei lastud, passisin viimaste vagunite juures peale tulevaid inimesi, et mõnda tuttavat või päästvat inimest leida. Ega paremat ideed polnudki, kui et mõnest vagunisaatjast salaja möödahiilimine. Õnneks märkasin, et paari vagunit teenindas üksinda vanem naisterahvas. See mind pealelipsamisel aitaski, kui umbes viis minutit enne väljasõitu tuli üks suur vene perekond baabade, djäädjade ja lastega. Nende ärapaigutamisega tegelev vagunisaatja ei

märganudki, kui ma kõrvalvagunisse hüppasin ja ühte vabasse kupeesse kolmandale polkale ennast peitsin. Leidis ta mind aga öösel umbes kella kahe paiku, siis ta hurjutas ja sajatas, et mis tema ametist saab, kui rongi üldkontrollid tulevad ja tema kupeest **„zaitšik”** leitakse. Järgmises jaamas see õnnetus aset leidiski. Siis kamandas ta mind pesulattu peitu. Istusin seal paar jaamavahet ja lõpuks olingi Eestis. Tartusse sain linnalähirongiga umbes kella kümneks. Olin õnnelik, nagu oleksin kuskilt sada tuhat rubla leidnud. Kolgata kodutee oli olnud võitlusrohke, kuid ilma suuremate kaotusteta. Olulisem vist minu õnnetundes oli teadmine, et ei pidanud ametivõimudega maid ja puid jagama.

Bettoni ühikas oli esimeseks plaanis häppeningkostüüm välja vahetada normaalriiete vastu, samuti vajasin korralikke jalavarje. See kõik oli lihtne. Raskemaks tõotas tulla raha leidmine. Ühikas oli suviselt tühi. Minu kott koos raha, riiete, telgi ja kõige muuga rändas veel lõpmatutel Venemaa avarustel.

Õnneks tuli koridoris vastu hea sõber Räpinast, maaparandaja Kaare Peedu. Nähes mind selles häppeningkostüümis, päris ta oma naerul näoga, et missugusele etendusele ma minemas olen. Pihtisin talle oma Kolgata teest. Aga nagu ikka – pole see õige eestlane, kes teise õnnetusest kasu ei oska lõigata. Kohe oli tal valmis ettepanek, et põrutame hoopis Ontikale. Temal on seal maaparandusprojekti spetsialistidega kahenädalane mensulmõõdistamise praktika. Ma pidin seal latipoisina hästi teenima. Ja mis saab veel huvitavam olla ja mida sa veel tahta oskad? Tunni ajaga olime sõiduvalmis ja kihutasime Kaare Peedu Jawaga Tallinna poole. Maaparandusprojektist oli vaja mingid dokumendid võtta. Mina andsin selge lubaduse, et osalen vaid nädala. Juba Ontikal olles hakkas naisprojektant koos Kaare Peeduga kohe arutama, kuidas peaks kogu mõõdistamise nädalaga läbi viima ja kuidas me kõik siis rõõmsalt koju saame põrutada. Naisprojektant tuli mõttele, et kui me kahekesi Peeduga mõlemad hoolsad latipoisid oleme, pikad päevad teeme ja tema ka pliiatsil kiiresti käia laseb, siis on töö viie päevaga valmis. Nii ma siis mööda Ontika paekallast jooksingi kõiki lohke, künkaid, põõsaid, puid ja kraave latiga markeerides. Peab ütlema, et naisprojektant oli oma ala tippspetsialist. Planšetid valmisid tema käe all kui kunstiteosed. Kaksteist kuni neliteist tundi kippreegliga mässata, selleks polnud igaüks võimeline.

Bettonisse tagasi jõudes hakkasin oma rändvara otsima. Leitoga kohtumine oli üsna kõnekas. Mind nähes oli tal esimene küsimus: „No vana, mis sa seal sõidul siis enda arvates tegid? Eilart on hirmus tige ja kõik on ahastuses.” Seletasin talle olukorda nii ja naa. Kujundatud oli aga arvamus, nagu ma oleksin kusagile õllekasse ära kadunud. See, et ma rahata ja dokumentideta paljasjalgne olin, ei huvitanud teda üldse. Oluline oli hoopis see, et sõidu korralduskomitee reputatsioon oli saanud negatiivse tagasilöögi. Kõik minu pärast! Oo, püha Jumal! Mis seltskond see siis on, kes avastab seltsimehe puudumise alles laagriplatsil kaheksa tundi hiljem?! Käratasin Tiidule pahuralt, et mina käisin neid isegi Peterhofis otsimas, et miks te marsruudi planeeringust kinni ei pidanud ja nii edasi. Sõitke kõik põrgu! Unistage oma üllaid mõtteid isekeskis edasi. Hea seegi, et ma oma kodinad ja dokumendid kätte sain. Minu eksistents looduskaitse ringis oli saanud väärilise lõppakordi. Mõned sundkäigud mul veel ringi olemistes olid. Leitoga läksid suhted sassi ja ega ta enne ei rahunenud-leebunudki, kui oli oma Järvselja ürgmetsakvartali linnukestega paar kuud üksi „siristanud”. Teised looduskaitseringi liikmed ei ole tänase päevani huvi tundnud, et mis siis ikkagi juhtus. Nii see on. Igaüks on oma saatuse sepp.

Heiki Rips